

**FİNANSAL RAPORLAMA KULLANICILARINDA KULLANIM DENEYİMİ,
KALİTE, AŞIRI BİLGİ YÜKÜ VE FAYDA İLİŞKİSİ**

Doktora Tezi

Süleyman Özkan Kayagil

Eskişehir 2022

**FİNANSAL RAPORLAMA KULLANICILARINDA KULLANIM DENEYİMİ,
KALİTE, AŞIRI BİLGİ YÜKÜ VE FAYDA İLİŞKİSİ**

Süleyman Özkan KAYAGİL

DOKTORA TEZİ

Muhasebe Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Salim ŞENGEL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat 2022

ÖZET

FİNANSAL RAPORLAMA KULLANICILARINDA KULLANIM DENEYİMİ, KALİTE, AŞIRI BİLGİ YÜKÜ VE FAYDA İLİŞKİSİ

Süleyman Özkan KAYAGİL

Muhasebe Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2022

Danışman: Prof. Dr. Salim ŞENGEL

Bu çalışmanın amacı, finansal raporlama kullanıcılarının, finansal raporlara ilişkin kullanım deneyimleri, aşırı bilgi yükü, finansal rapor kalitesi ve finansal rapor faydası algıları arasındaki ilişkileri araştırmaktır. Bu kapsamda alanyazında daha önce ortaya konan ilişkiler dikkate alınarak araştırmanın kuramsal modeli oluşturulmuş ve yapısal eşitlik modellemesi ile test edilmiştir. Araştırma örneklemini 87'si kredi analisti/yöneticisi/üst yöneticisi 48'i yatırım (portföy) analisti/yöneticisi ve üst yöneticisi olmak üzere toplam 135 finansal rapor kullanıcısı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde negatif, algılanan finansal raporlama kalitesinin de algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulguların yanında aynı zamanda finansal raporlama kullanım deneyiminin, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kullanım deneyimi, Aşırı bilgi yükü, Algılanan kalite, Algılanan fayda

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN EXPERIENCE, QUALITY, INFORMATION OVERLOAD AND USEFULNESS IN FINANCIAL REPORTING USERS

Süleyman Özkan KAYAGİL

Department of Accounting

Anadolu University, Graduate School of Social Science, Şubat 2022

Supervisor: Prof. Dr. Salim ŞENGEL

The purpose of this investigation was to explore the relationship between financial reporting usage experience, perceived financial reporting quality, perceived information overload and perceived usefulness of financial reporting. The theoretical model was created by taking into account the relations previously revealed in the literature and the hypothesized path model which was tested with structural equation model (SEM). The sample consisted of 135 financial reporting users (48 professional investors and 87 creditors). As a result of our investigation we found evidence that perceived information overload has a negative effect on perceived usefulness of financial reporting and perceived financial reporting quality has a positive effect on perceived usefulness of financial reporting. Moreover financial reporting usage experience has a positive effect on perceived usefulness and quality of financial reporting.

Keywords: Financial reporting usage experience, perceived information overload, perceived financial reporting quality, perceived usefulness of financial reporting.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın tüm aşamalarında, oluşturduğu çalışma iklimi, sağduyulu yaklaşımı ve her konuda verdiği sınırsız destek için danışman hocam Prof. Dr. Salim Şengel'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme toplantılarında özellikle alanyazın kapsamının belirlenmesi konusunda yapmış olduğu değerli katkılar için Prof. Dr. Necdet Sağlam'a teşekkürü borç bilirim. Araştırmanın tasarımı ve araştırma probleminin çözümünde kullanılacak istatistiki yöntemlerin seçimi konusunda yapmış olduğu değerli katkılar için Prof. Dr. Metin Argan'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez savunması sırasında göstermiş oldukları nezaket ve yapmış oldukları önerilerden dolayı Prof. Dr. Kerim Banar ve Prof. Dr. Birol Yıldız'a teşekkür ederim.

Değerli zamanlarını ayırarak bu araştırmaya destek veren tüm araştırma katılımcılarına ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Değerli yöneticilerim Kemal Saraç, İbrahim Beğen ve Hayri İğret'e bu çalışmayı yapabilmem konusunda verdikleri destekler için teşekkürlerimi sunarım. Sinem Kısakol, Giray Aydoğmuş ve Hüseyin Sabri Özen'e bu çalışma esnasında beni sıkılmadan dinlemeleri ve değerli öneriyle verdikleri destekten ötürü şükranlarımı sunarım.

Rahmetli babam Nazif Kayagil, Annelerim Müjgan Kayagil ve Oya Yöntem başta olmak üzere bu süreçte desteğini esirgemeyen tüm aileme ve kıymetli eşim Dr. Tuğçe Kayagil'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Gönenc'e

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun.....	4
1.2. Amaç	5
1.3. Varsayımlar	5
1.4. Sınırlılıklar	5
2. ALANYAZIN.....	7
2.1. Finansal Raporlama	7
2.1.1. Finansal raporlamada kullanıcı gereksinimi yaklaşımı	8
2.1.2. Finansal rapor kullanıcıları.....	9
2.1.2.1. Yatırımcılar	10
2.1.2.2. Kredi Verenler	13
2.2. Finansal Raporlama Kalitesi.....	14
2.2.1. Kalite kavramı	15
2.2.2. Düzenleyici kuruluşlar ve finansal raporlama kalitesi	16
2.2.2.1. Faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri	16
2.2.2.1.1. İhtiyaca (gereksinimlere) uygunluk.....	16
2.2.2.1.2. Gerçeğe uygun sunum	17

2.2.2.1.3. Karşılaştırılabilirlik.....	18
2.2.2.1.4. Doğrulanabilirlik.....	19
2.2.2.1.5. Zamanında sunum	20
2.2.2.1.6. Anlaşılabilirlik.....	20
2.2.2.2. Bağımsız denetim ve bağımsız denetim kalite kontrol standartları	21
2.2.3. Muhasebe alanyazınında finansal raporlama kalitesi	22
2.3. Finansal Raporlamada Aşırı Bilgi Yüğü.....	33
2.3.1. Aşırı bilgi yüğü kavramı.....	33
2.3.2. Finansal raporlamada aşırı bilgi yüğü ve kaynakları.....	36
3. YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırma Hipotezleri ve Modeli	39
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Tekniğı ve Aracı.....	42
3.3.1. Finansal raporlama kullanım deneyimi (FRKD) ölçeğı	43
3.3.2. Aşırı bilgi yüğü algısı (ABYA) ölçeğı	44
3.3.3. Algılanan finansal raporlama kalitesi (AFRK) ölçeğı.....	44
3.3.4. Algılanan finansal raporlama faydası (AFRF) ölçeğı	47
4. BULGULAR	48
4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular.....	48
4.2. Betimleyici İstatistikler	49
4.3. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları.....	50
4.3.1. Finansal raporlama kullanım deneyimi (AFA) bulguları	51
4.3.2. Algılanan finansal raporlama kalitesi (AFA) bulguları.....	52
4.3.3. Aşırı bilgi yüğü algısı (AFA) bulguları	53
4.3.4. Algılanan finansal raporlama faydası (AFA) bulguları.....	54
4.4. Önerilen Araştırma Modeline İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli	54
4.4.1. Ölçüm modelinin testi	55
4.4.1.1. Ölçeklere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri	60
4.4.2. Yapısal model, yol analizleri ve hipotez testleri	62

4.5. FRKD, ABYA, AFRK ve AFRF Değişkenlerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları.....	65
4.5.1. FRKD değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu	65
4.5.2. ABYA değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu	66
4.5.3. AFRK değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu	67
4.5.4. AFRF değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu.....	68
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	69
KAYNAKÇA	73

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri.....	27
Tablo 3.1. FRKD Ölçeği İfade Grubu	43
Tablo 3.2. ABYA Ölçeği İfade Grubu.....	44
Tablo 3.3. AFRK Ölçeği İfade Grubu	45
Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular	48
Tablo 4.2. Betimleyici İstatistikler	49
Tablo 4.3. FRKD Ölçeği AFA Analiz Sonuçları.....	51
Tablo 4.4. AFRK Ölçeği AFA Analiz Sonuçları.....	52
Tablo 4.5. ABYA Ölçeği AFA Analiz Sonuçları	53
Tablo 4.6. AFRF Ölçeği AFA Analiz Sonuçları	54
Tablo 4.7. Gözlenen ve Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler	59
Tablo 4.8. Ölçeklere İlişkin A.V.E, C.R. ve Cronbach's Alfa Değerleri.....	61
Tablo 4.9. Yapılara ilişkin Korelasyon Matrisi	62
Tablo 4.10. Hipotez Testi Sonuçları	64
Tablo 4.11. FRKD Ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu.....	65
Tablo 4.12. ABYA Ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu	66
Tablo 4.13. AFRK ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu.....	67
Tablo 4.14. AFRF ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu	68

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Aşırı Bilgi Yüğü Ters U Eğrisi	35
Şekil 4.1. Araştırmanın Ölçüm Modeli	56
Şekil 4.2. Araştırmanın Ölçüm Modeli Testi	58
Şekil 4.3. Yapısal Model	63

KISALTMALAR

AAA	: American Accounting Association (Amerikan Muhasebeciler Birliği)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABYA	: Aşırı Bilgi Yüğü Algısı
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
AFRK	: Algılanan Finansal Raporlama Kalitesi
ANSZMD	: Anlaşılabilirlik Zamanındalık
A.V.E.	: Average Variance Extracted
BDS	: Bağımsız Denetim Standartları
BOBİ FRS	: Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
CFA	: Chartered Financial Analyst Institute (Yeminli Mali Analistler Kurumu)
CFI	: Comparative Fit Index
C.R.	: Composite Reliability
DGRGUS	: Doğrulanabilirlik Gerçeğe Uygun Sunum
FRC	: Financial Reporting Council (Finansal Raporlama Konseyi)
FRKD	: Finansal Raporlama Kullanım Deneyimi
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GU	: Gereksinimlere Uygunluk
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
KURT.	: Kurtosis (Basıklık)
MAX.	: Maksimum
MDV	: Maddi Duran Varlıklar
MİN.	: Minumum
ORT.	: Ortalama
P	: Probabilitiy Value (Olasılık Değeri)
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation
S. Gel.	: Son Geliştirme
S. β.	: Standardize Edilmiş Regresyon Katsayıları
SKW.	: Skewness (Çarpıklık)
STD S.	: Standart Sapma
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

1. GİRİŞ

Finansal kaynak arz ve talep eden taraflar arasındaki bilgi asimetrisi nedeni ile işletmenin ekonomik faaliyetlerine ilişkin bilgilerin, finansal kaynakların etkin dağılımında önemli bir rol oynadığı kabul edilir (Healy ve Palepu, 2001, s. 406; Hjelström vd., 2014, s. 6). Bu nedenle düzenleyici kuruluşlar, taraflar arasındaki bilgi asimetrisini azaltarak, finansal kaynak arz eden tarafların bu yöndeki kararlarında faydalı olabilecek bilgiler sağlamayı amaçlayan bir raporlama sistemi kurmak için çaba göstermektedirler (Hjelström vd., 2014, s. 6).

Faydalı bilgiler sağlamayı amaçlayan raporlama sistemine ilişkin temel ilkeler, düzenleyici kuruluşlar tarafından yayımlanan kavramsal çerçevelerde açıklanmaktadır (Sutton vd., 2015, s. 117). Kavramsal çerçevelerde, finansal raporlama sistemine ilişkin temel ilkelerin, "kullanıcı gereksinimleri yaklaşımı" gözetilerek belirlendiği ifade edilmektedir. Söz konusu yaklaşımda, finansal rapor kullanıcılarının belirlenmesi, finansal raporlarda yer alan bilgiler ile vermek istedikleri kararların incelenmesi ve sonrasında ise finansal rapor bilgilerinin söz konusu kararlarda kullanılabilmeleri için uygun hale getirilmesi hedeflenmektedir (McCartney, 2004, s. 52).

Kullanıcı gereksinimi yaklaşımına ilişkin izler, kavramsal çerçevelerde finansal raporların temel amacına ilişkin açıklamaların yapıldığı bölümde açık bir şekilde görülmektedir (McCartney, 2004, s. 55-57). Bu kapsamda yürürlükte olan Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde, finansal raporların amacı, "mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflara, raporlayan işletme hakkında o işletmeye kaynak sağlamaya ilişkin kararlar verilirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamak" olarak ifade edilmektedir (Kavramsal Çerçeve 2018 sürümü, s. 6 - prgf. 1.2). Öte yandan Kavramsal Çerçeve 2018 sürümündeki faydacı tutum sadece amaç kısmında sonlandırılmamakta, aynı zamanda finansal bilginin faydacı hedefine ulaşabilmesi için gereken niteliksel özellikler de "ihtiyaca uygun [gereksinimlere uygun], gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunulmuş olması" olarak belirlenerek geniş bir şekilde açıklanmaktadır (Kavramsal Çerçeve 2018 sürümü, s. 10-14).

Düzenleyici kuruluşların uzun yıllardan bu yana kullanıcı gereksinimleri yaklaşımı içerisinde yoğun standart belirleme faaliyetlerine ve çabalarına karşılık uygulayıcı kurumlar tarafından yayımlanan raporlar, finansal raporlama sistemi ile ilgili önemli problemlerin var olduğunu belirtmektedirler. Söz konusu problemler, birbirleriyle çelişir

bir şekilde finansal raporların "hem aşırı bilgi yüklemesine yol açması hem de yetersiz bilgi içermesi" şeklindedir (Hjelström vd., 2014, s. 6). Örneğin, "Chartered Financial Analyst Institute (CFA) (2013) raporunda finansal raporların kullanıcılara yeterli bilgiler sağlamaması nedeni ile 2008 ekonomik krizine yol açtığı iddiası yer almış, öte yandan Financial Reporting Council (FRC) (2011) raporunda ise karar verme süreçlerine etki edebilecek önemdeki bilgilerin, gereksiz veri yığını içerisinde gizlendiği endişelerine yer verilmiştir" (Hjelström vd., 2014, s. 6).

Uygulama alanında belirtilen söz konusu problemlere ilişkin tartışmalar akademik çalışmalarda da yankı bulmuştur. Örneğin, Lev (2018, s. 465) "finansal rapor kullanıcıları arasında yaygın bir memnuniyetsizlik olduğu konusundaki endişeleri belirtmekte ve konu ile ilgili yapılan araştırmalarda finansal raporların mevcut ve gelecekteki işletme performansını ve buna paralel olarak işletmelere ait hisse senetlerinin fiyat ve getirilerini açıklama konusundaki yeteneklerini kaybettiğine yönelik bulguların söz konusu memnuniyetsizliği desteklediğini" belirtmektedir. Lev'in (2018) belirtmiş olduğu genel memnuniyetsizliğe ek olarak Henderson (2016, s. 119) finansal rapor kullanıcılarının, finansal raporlara ilişkin dipnotların aşırı bilgi içermesi nedeni ile okumadığını ve bu durumun finansal raporlara ilişkin dipnotların kullanıcılar açısından faydalılığını azalttığını belirtmektedir. Li (2008, s. 245) ise finansal rapordaki aşırı bilginin işletme yöneticileri tarafından finansal raporların kullanıcılar tarafından anlaşılmasını zorlaştırmak için bilinçli bir şekilde oluşturulabileceği ve bu yolla yatırım kararlarında önemli olabilecek bilgileri gizlemeye çalışabilecekleri yönünde bulgular elde ettiğini belirtmektedir.

Finansal rapor kullanıcıları arasındaki genel memnuniyetsizlik ve aşırı bilgi yükü konusundaki tartışmalar yanında Cascino vd. (2021, s. 99) yapmış olduğu araştırma sonucunda finansal raporların bir takım eksik yönler içermekle birlikte profesyonel finansal raporlama kullanıcıları arasında önemli bir bilgi kaynağı olma konusundaki yeteneklerini koruduğu yönünde bulgular elde etmiştir. Finansal rapordaki aşırı bilgi yükü problemine ilişkin tartışmalar ile ilgili olarak ise Drake vd. (2019, s. 1961) kullanıcıların bir bölümünün finansal rapor dipnotlarının aşırı bilgi içerdiğini düşündüğü belirtmesine karşılık, daha büyük bir yüzdelik grubun finansal raporların daha az bilgi içermesi gerektiğini düşünmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte, çalışmadaki diğer bir bulgu ise aşırı bilgi yükü algısına sahip kullanıcıların finansal raporları kullanım deneyimlerinin göreceli olarak daha düşük olmasıdır. Drake ve diğerlerine (2019) ait

bulgular, finansal raporların hem aşırı bilgi hem de yetersiz bilgi içerdiğine dair problemler ile uyumlu olmasına karşılık aynı zamanda aşırı bilgi yükü algısına sahip kullanıcıların daha düşük finansal rapor kullanım deneyimine sahip olduğunu belirtmesi nedeni ile dikkat çekicidir.

Drake vd. (2019, s. 1961) ait diğer bulgu ise kullanıcıların dipnotlara ilişkin faydalılık algısı üzerinedir. Drake ve diğerlerine göre dar bir kullanıcı grubu açısından değerlendirildiğinde finansal raporlara ilişkin tüm dipnotlar faydalı gözükmektedir, geniş bir kullanıcı grubu açısından bakıldığında ise neredeyse tüm dipnotların kullanıcılar açısından faydalı olduğu gözükmemektedir. Söz konusu bulgular, problem hakkındaki tartışmaları derinleştirmektedir.

Alanyazında finansal raporlardaki bilgi miktarı kaynaklı problemlerin yanı sıra finansal kaynak arz eden tarafların karar vermede kullanılmak üzere alternatif bilgi kaynakları arayışına girdiği yönünde bulgular mevcuttur. Bu yöndeki bulgulara örnek olarak Peyravan'ın (2016) finansal raporlama kalitesi düşük olan işletmelerde finansal kaynak arz eden tarafların bir işletmenin hem yatırımcısı hem de kredi vereni olarak işletmelere ait özel bilgileri edinebildikleri yönündeki bulguları verilebilir. Finansal kaynak arz eden tarafların alternatif bilgi kaynakları arayışları, finansal raporların, kullanıcıların beklentilerini karşılayamadığı şeklinde yorumlanabilir. Beklentilerin karşılanmaması ise finansal raporlardaki bilgilerin miktarına (azlığına veya fazlalığına) bağlı olabileceği gibi bilgilerin niteliği ile ilgili problemlerden de kaynaklanabilir. Bu nedenle kullanıcıların finansal raporlar hakkındaki fayda değerlendirmelerinde, finansal raporların algılanan kalitesinin dikkate alınması önem arz etmektedir.

Yukarıda belirtilen genel çerçeve içerisinde finansal raporların içerdiği bilgi miktar ve niteliği ile ilgili problemlere ilişkin bulgular ve söz konusu bulguların kullanıcılar açısından finansal raporlara ilişkin faydalılık algısını azalttığı yönünde endişeler yer almaktadır (Lev, 2018; Henderson, 2016). Bununla birlikte Drake vd. (2019, s. 1946) özellikle aşırı bilgi miktarı ile ilgili problemleri kullanıcıların günlük kullanım deneyimleri ile oluşturdukları uzmanlık düzeyi ile ilişkilendirmektedir. Drake ve diğerlerine ait söz konusu yaklaşım, kullanıcıların finansal raporlama sistemi ile ilgili aşırı bilgi yükü endişelerinin finansal uzmanlık seviyeleri ile ilişkili olduğu yönünde bulgular sunarak konu hakkındaki tartışmaların devam ettiğini göstermektedir.

Alanyazında ve uygulama alanında yukarıdaki bölümlerde belirtilen tüm tartışmalara katkı sağlamak amacıyla bu çalışma, finansal raporlama kullanıcılarının,

finansal raporlara ilişkin kullanım deneyimleri, aşırı bilgi yükü algıları, finansal rapor kalitesi algıları ve finansal rapor faydası algıları arasındaki ilişkileri araştırmak üzere hazırlanmıştır.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın ele aldığı sorun, çalışmanın amacı, varsayımları ve sınırlılıklarına yer verilmiş olup, ikinci bölümünde ise finansal raporlama sistemi ve finansal raporlama sistemindeki problemler açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi hakkında açıklamalarda bulunulmuş, dördüncü ve son bölümünde ise araştırmanın bulguları ve söz konusu bulgular ile ilgili yorumlara yer verilmiştir.

1.1. Sorun

Çalışmanın ana araştırma problemi aşağıdaki şekildedir:

- Finansal rapor kullanım deneyimi, aşırı bilgi yükü algısı, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişkiler nasıldır?

Ana araştırma problemi kapsamında oluşturulan alt problemler aşağıdaki şekildedir:

- Finansal rapor kullanım deneyimi ile aşırı bilgi yükü algısı arasındaki ilişki nasıldır?
- Finansal rapor kullanım deneyimi ile algılanan finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişki nasıldır?
- Finansal rapor kullanım deneyimi ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır?
- Aşırı bilgi yükü algısı ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır?
- Algılanan finansal raporlama kalitesi ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır?

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve/veya Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları'na (BOBİ FRS) göre hazırlanmış finansal raporlar ile ilgili olarak farklı tür kullanıcıların kullanım deneyimi düzeylerinin, kalite, aşırı bilgi yükü ve fayda algılarının belirlenmesi, demografik ve türlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin değerlendirilmesi ve kullanıcılarının, finansal raporlara ilişkin kullanım deneyimleri, aşırı bilgi yükü, finansal rapor kalitesi ve finansal rapor faydası algıları arasındaki ilişkileri belirlemektir.

1.3. Varsayımlar

Araştırma ile ilgili varsayımlar aşağıdaki şekildedir.

- Finansal rapor kullanıcılarının, finansal rapor deneyimleri dışında, aşırı bilgi yükü algısı, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algıladıkları finansal rapor faydası üzerinde davranışsal etkileri bulunmamakta ve finansal rapor kullanıcılarının rasyonel bireyler oldukları varsayılmaktadır.
- Finansal rapor kullanıcılarının, ölçek sorularına ilişkin vermiş oldukları cevapların önyargıdan uzak bir şekilde karar verme süreçlerindeki gerçek tecrübeleri sonucu verildiği varsayılmaktadır.
- Algılanan raporlama faydası üzerinde, algılanan finansal raporlama kalitesi, algılanan aşırı bilgi yükü ve finansal rapor kullanım deneyimi dışında başka bir etkinin var olmadığı varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın aşağıda belirtilen sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlar;

- Finansal raporlar, yıllık olarak yayımlanan finansal tablolar, dipnotlar ve yönetim değerlendirmeleri ile sınırlıdır.
- Araştırma algılanan finansal raporlama faydası, algılanan raporlama kalitesi, aşırı bilgi yükü algısı ve finansal rapor kullanım deneyimi arasındaki ilişkiler ile sınırlıdır.
- Araştırma kullanıcıların Türkiye’de TFRS ve BOBİ FRS uygulayan işletmelerin yayımladıkları finansal raporlara ilişkin görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada finansal raporlama kullanıcıları, Türkiye’deki yatırımcılar ve kredi verenler ile sınırlıdır.
- Araştırmada yatırımcılar, yatırım danışmanları ile sınırlıdır.

- Araştırmada kredi verenler, Türkiye’de faaliyet gösteren bankalardaki kredi tahsis uzman ve yöneticileri ile sınırlıdır.
- Algılanan finansal raporlama kalitesine ilişkin kalite boyutları, Kavramsal Çerçeve 2018 sürümünde yer alan faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri ile sınırlıdır.
- Finansal rapor kullanım deneyimi, ařırđ bilgi yükü algısı ve algılanan finansal raporlama faydasına ilişkin ölçekler, algılanan finansal raporlama kalitesi ölçeğinde yer alan ifade sayıları, göz önüne alınarak, çok sayıda ifade içermeyen tek boyutlu yapılar ile sınırlandırılmıştır.

2. ALANYAZIN

2.1. Finansal Raporlama

İşletmelere finansal kaynak sağlayan taraflar, kaynak arzında bulunmadan önce elde edilebilecek getirileri tahmin edebilmek, kaynak arzında bulunduktan sonra ise hem kaynakların hem de kaynaklara ilişkin getirilerin kendilerine ulaşp ulaşmayacağını değerlendirebilmek amacı ile bilgi gereksinimi duyarlar (Beyer vd., 2010, s. 296; Healy ve Palebu, 2001, 407-410). İşletmeler söz konusu bilgi gereksinimlerini yasal olarak açıklamakla yükümlü oldukları "finansal tablolar ve dipnotları, yönetim değerlendirmeleri ve diğer zorunlu açıklamaları içeren finansal raporlar" veya "gönüllü" olarak kamuya sundukları açıklamalar ile karşılarlar (Healy ve Palebu, 2001, s. 406).

İşletmelerin gerek yasal gerek gönüllü olarak açıklamalarda bulunabilmeleri için öncelikle faaliyetlerine ilişkin "ham verileri" "bilgiye" "dönüştürmeleri" ve sonrasında ise raporlamaları gerekmektedir. Söz konusu görev işletmelerdeki "muhasabe bilgi sistemlerine" aittir (Erdoğan, 1988, s. 107 ve 112-113). Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları, işletmenin ekonomik faaliyetleri ile ilgili bilgileri kullanıcılara iletmek için kullanılan "evrensel" bir "iletişim dili" olarak kabul edilir. Bu kapsamda finansal raporlar, muhasabe bilgi sistemi tarafından işletmenin ekonomik faaliyetlerinin evrensel bir iletişim dili yardımı ile ilgilenen kişilere aktarılmasında kullanılan bir araç olarak ifade edilebilir (Erdoğan, 1988, s. 107; Kieso vd., 2014, s. 5; Stolowy vd., 2013, s. 10-12; Şengel, 2011, s. 179).

Ross (2016, s. 4-5) yapmış olduğu bir çalışmada muhasabe bilgi sistemini klasik bir iletişim sistemine benzeterek finansal raporların işletme ve kullanıcılar arasındaki iletişimi nasıl sağladığını aşağıdaki şekilde anlatmaktadır:

Bir iletişim sistemi, ilgilenen kullanıcılara iletilmek üzere mesaj üreten bir bilgi kaynağı ile başlar. Muhasebe bağlamında bu bilgi kaynağı işletmenin ekonomik faaliyetleridir. Muhasebe sistemi çift taraflı kayıt yöntemi ile bilgi kaynağından (işletme ile ilgili ekonomik faaliyetler) gelen mesajları kodlayarak sinyallere dönüştürmektedir. Bu noktada muhasabe sistemi verici, finansal raporlar ise muhasabe sistemi vericisi tarafından üretilen sinyaller olarak ifade edilmektedir. Daha sonra verici (muhasabe sistemi) tarafından iletilen sinyaller (finansal raporlar) ilk alıcıya (bağımsız denetçi) gönderilmektedir. Sinyalin ilk alıcısı olan denetçi, sinyallerin bilgi kaynağından elde edilen orijinal mesajı taşıyıp taşımadığını test etmek amacı ile sinyalin taşıdığı kodları çözmektedir. Kod çözme ve sonrasında sinyaller üzerinde bir dizi test, prosedür ve düzeltme uygulayan denetçiler, sinyallere bir çeşit filtreleme işlemi yaparak sinyallerin, temel mesajın daha önce olduğundan daha iyi bir tasviri olmasına yardımcı olmaktadır. Denetim sürecinin ardından filtrelenen sinyaller hedefine

(ilgilenen kullanıcılara) iletilmektedir. Bu noktada muhasebe sistemi ile klasik bir iletişim sistemi arasındaki bağ kopmaktadır. Klasik bir iletişim sisteminde son alıcı tarafından gelen sinyaller orijinal mesaja çevrilerek kullanıcılara iletilmesine karşılık, muhasebe sisteminde sinyaller çözülmemekte ve kullanıcılara sadece denetçi tarafından filtrelenmiş bir şekilde sunulmaktadır (Ross, 2016, s. 4-5).

Ross (2016) tarafından yapılan benzetmedeki iletişim ve muhasebe sistemleri arasındaki bağlantının koptuğu nokta, finansal rapor kullanıcılarının da sistemin bir parçası olduğunu göstermektedir. Bu durumda muhasebe sisteminin iletişim görevini başarılı bir şekilde tamamlayabilmesi ancak kullanıcılarının sinyalleri orijinal mesajlara çevirebilmesi ile mümkün görülmektedir.

Piyasa ekonomisini benimsemiş ülkelerde, işletmelere ait muhasebe bilgi sistemlerinin çıktıları ve bu çıktıların ilgililere aktarılma süreci mevzuat hükümlerince düzenlenmekte ve sürecin yürütülmesi ile ilgili belirli kuruluşlar yetkilendirilmektedir (Sloan, 2001, s. 341). Türkiye'deki mevzuat hükümleri incelendiğinde finansal raporlamanın iki farklı sistem doğrultusunda yürütüldüğü görülmektedir. Bu sistemlerden birisi "muhasebenin temel kavramları ve GKGMİ (genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri)" bazlı "Tekdüzen Muhasebe Sistemi" diğeri ise "Uluslararası Finansal Raporlama Sistemidir". Türkiye'de uluslararası finansal raporlama sistemi, işletmelerin belirli özelliklerine göre TFRS veya BOBİ FRS baz alınarak olarak uygulanmaktadır (Özdemir, 2019, s. 583-584). Öte yandan TFRS ve BOBİ FRS'lerin Türkiye mevzuatına kazandırılması ve uygulanmasına ilişkin KGK (Kamu gözetim kurumu) yetkilendirilmiştir (Özdemir, 2019, s. 592).

Bu çalışmada finansal raporlama kavramı, TRFS ve BOBİ FRS hükümlerince hazırlanmış finansal tablo, dipnotları ve yönetim değerlendirilmeleri sınırlandırılmıştır.

2.1.1. Finansal raporlamada kullanıcı gereksinimi yaklaşımı

TFRS ve BOBİ FRS'lerde finansal raporlama sisteminin esaslarının belirtildiği kavramsal çerçeveler "önemli bir rol oynamakta" (Sutton vd., 2015, s. 117) ve söz konusu kavramsal çerçevelerde genel amaçlı finansal raporların kullanıcı gereksinimi yaklaşımı kapsamında hazırlandığı ifade edilmektedir (McCartney, 2004, s. 52)

Kullanıcı gereksinimleri yaklaşımı, kullanıcıların verecekleri kararlarda faydalı bilgiler sunmayı amaçlayan bir finansal raporlama sistemini benimsemektedir (McCartney, 2004, s. 55-57).

Söz konusu yaklaşım, muhasebe "ontolojisi ve epistemolojisi" açısından çeşitli tartışmalar¹ içermekle birlikte, "bu yaklaşıma göre finansal raporlar aşağıdaki adımlar izlenerek hazırlanmaktadır:

1. Hizmet verilecek kullanıcıların ve kararların belirlenmesi;
2. Her bir karar için fayda sağlayabilecek muhasebe bilgilerinin tanımlanması;
3. Muhasebe bilgilerinin fayda ve maliyetlerinin karşılaştırılarak, farklı muhasebe yöntemleri arasında en büyük net faydaya sahip alternatiflerin belirlenerek raporlanması" (Macve, 1981'den aktaran: McCartney, 2004, s. 54).

2.1.2. Finansal rapor kullanıcıları

Finansal rapor kullanıcıları, "işletme yönetimi, yatırımcılar, kredi verenler, kamu, hükümet ve düzenleyici kuruluşlar, rakipler, müşteriler ve çalışanlar" gibi geniş bir kitleyi içermektedir. Kullanıcılar arasındaki hiyerarşi ise bulundukları toplumdaki kültür başta olmak üzere birçok faktöre göre değişmektedir (Stolowy vd., 2013, s. 12). Kullanıcı çeşitliliği, bilindiği düşünülen kullanıcılar dışında potansiyel kullanıcıların belirli olmaması ve kullanıcıların birbirleri ile çelişen bilgi gereksinimleri, hizmet edilecek kullanıcıların ve verecekleri kararların belirlenmesi sürecini zorlaştırmaktadır (McCartney, 2004, s. 62-66). McCartney (2004, s. 62-66) söz konusu zorluklar nedeni ile düzenleyici kuruluşların, finansal raporlamada kullanıcı gereksinimi yaklaşımından uzaklaştığını belirtirken, Cascino vd. (2014, s. 186) tartışmayı bir adım öteye götürerek genel amaçlı finansal raporlama sisteminin oluşturulup oluşturulamayacağı konusunu bir bütün olarak tartışmaktadır.

Bilindiği üzere düzenleyici kuruluşlar kavramsal çerçeveleri düzenlenmeye başladıkları ilk andan itibaren finansal raporlama sisteminin paydaşları arasındaki tartışmalara kavramsal çerçeveler içerisinde mutlaka bir "çözüm" üretme çabası içerisinde (Sultanoğlu, 2019, s. 196). Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde söz konusu tartışmalar ve kullanıcıların kapsamı ile ilgili bu çalışmada belirtilmeyen diğer tartışmalarla ilgili olarak ortaya konulan çözüm ise finansal raporlama kullanıcıları kapsamının "...mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflar..." şeklinde belirlenmesi olmuştur. Bu noktada Kavramsal Çerçeve 2018

¹Bkz. Akmal vd. (2012) ve Mc Cartney (2004).

sürümünde genel amaçlı finansal raporların "asli kullanıcılar" için hazırlandığı tekrar vurgulanmıştır (Sultanoğlu, 2019, s. 203).

Kavramsal Çerçeve 2018 sürümünde bir önceki paragrafta belirtilen "asli kullanıcı" tanımını ile ilgili yapılan açıklamalar aşağıdaki şekildedir:

1.5. Mevcut ve potansiyel yatırımcıların, borç verenlerin ve kredi veren diğer tarafların birçoğunun, raporlayan işletmelerden doğrudan kendilerine bilgi sağlanmasını talep etme imkânı bulunmamaktadır ve ihtiyaç duydukları finansal bilgilerin çoğu için genel amaçlı finansal raporlara güvenmek durumundadırlar. Dolayısıyla bu tür kullanıcılar, genel amaçlı finansal raporların yöneltildiği asli kullanıcılardır (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 6).

Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde asli kullanıcı olarak belirtilen yatırımcılar ve kredi verenlerin finansal raporlamaya olan gereksinimleri tam anlamı ile başta vekâlet teorisi temelli kurumsal yönetim olmak üzere işletmelere ait finansal kaynak yapılarının nedenlerini açıklayan ülkelerdeki hukuk sistemlerinin kökenlerine kadar inen derin bir inceleme ile anlaşılabilir (Amstrong vd., 2010; Bushman ve Smith, 2001; Demir, 2009; La Porta vd., 1998; Sloan, 2001). Söz konusu inceleme bu çalışmanın sınırlarını aşması nedeni ile bu bölümde Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde asli kullanıcılar olarak belirlenen yatırımcıların ve kredi verenlerin bilgi gereksinimleri, finansal kaynak piyasalarında karşılaştıkları riskler ve finansal raporlara karşı fayda algıları kapsamında kısa bir şekilde değerlendirilmiştir.

2.1.2.1. Yatırımcılar

Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde finansal raporların birincil kullanıcılarından birisinin mevcut ve potansiyel yatırımcılar" olduğu belirtilmektedir (Kavramsal Çerçeve 2018, s. 6- prgf. 1. 5).

Finansal kaynak piyasalarında yatırımcıların karşılaşılabilecekleri riskleri Healy ve Palepu (2001, s. 407-408) aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Piyasalara finansal kaynak arz eden yatırımcılar, finansal kaynak talep eden birçok işletme ile karşılaşmalarına karşılık, finansal kaynakları en fazla getiri sağlayabilecekleri işletmelere aktarma konusunda iki farklı risk ile karşılaşmaktadır. Bu risklerden ilki, finansal kaynak talep eden tarafların finansal kaynak arz eden taraflardan daha iyi bilgilere sahip olmaları ve bu nedenle kaynak talep ettikleri projelerin değerlerini olduğundan yüksek gösterme eğiliminde olmalarıdır. Healy ve Palepu bu risk çeşidini Akerlofun (1970) ünlü çalışmasına atıfla "bilgi problemi" olarak belirtmektedir. Yatırımcıların finansal kaynak piyasalarında karşılaşılabilecekleri ikinci risk ise yapmış oldukları yatırımların işletme içindeki yöneticiler/ana ortaklar tarafından suiistimal edilme ihtimalini içeren vekalet problemleridir (Healy ve Palepu, 2001, s. 407-408).

Yatırımcılar, karşılaşılabilecekleri her iki risk türünü tahmin edebilmek ve söz konusu risklerden kaçınmak istemekte ve bu nedenle bilgi gereksinimi hissetmektedirler. Söz konusu gereksinimlerin giderilmesinde finansal bilgilerinin faydalı olabileceği düşünülmektedir (Beyer vd., 2010, s. 296-297). Kavramsal Çerçeve (2018, s. 6.- prgf. 1. 5) bu noktada yatırımcıların en temel bilgi kaynağının genel amaçlı finansal raporlar olduğunu belirtmektedir.

Cascino vd. (2014, s. 190 – 196) yatırımcıları, karar verme süreçleri ve karar verme süreçlerinde kullandıkları bilgi kaynakları açısından, bireysel yatırımcılar, işletme yönetiminde yer alan yatırımcılar ve profesyonel yatırımcılar (emeklilik fonları, sigorta şirketleri, yatırım fonları vb.) olmak üzere üç farklı şekilde incelemektedir. Yatırımcıların finansal raporlara duydukları gereksinimler de yatırımcı kimliklerine, kişisel yeterliliklerine ve kullanım amaçlarına göre şekillenmektedir (Cascino vd., 2014, s. 190 – 196; Cascino vd., 2021. s. 75).

Cascino vd. (2014, s. 195) Avrupa'daki bireysel yatırımcıların analiz edilmemiş ve yorumlanmamış finansal bilgileri kullanabilme becerisine sahip olmaması nedeni ile karar verme süreçlerinde finansal raporlara ek olarak finansal medya, yatırım ve arkadaş tavsiyeleri gibi ikincil kaynaklara başvurduklarını, dolayısı ile etkin bir finansal rapor kullanıcısı olmadıklarını belirtmektedir. Lawrence (2013, s. 132) ise bu görüşe tezat bir şekilde ABD'deki bireylerin yatırım kararları vermek için işletmelere ait finansal açıklamaları okuyup kullandıklarına dair bulgulara yer veren çalışmalara atıfta bulunmaktadır.

İşletme yönetiminde yer alan yatırımcıların genel amaçlı finansal raporlamaya ilişkin gereksinimleri alanyazında çok fazla ilgi gören bir konu değildir (Cascino vd., 2014, s. 195). Bununla birlikte Cascino vd. (2014, s. 195) Avrupa'daki işletmelerin önemli bir bölümünde, işletme yatırımcılarının aynı zamanda işletmenin yönetiminde de yer aldığını belirtmekte ve söz konusu kullanıcı grubunun da finansal raporları birkaç nedenden dolayı kullandığını belirtmektedir. Öte yandan Revsine vd. (2015, s. 8) işletme içerisindeki yöneticilerin gereksinim duydukları bilgilere yönetim muhasebesi aracılığı ile ulaşabilmelerine karşılık, işletme ile imzaladıkları ücret ve prim sözleşmelerinde yer alan performans kriterlerinin değerlendirilmesinde kullanılması nedeniyle genel amaçlı finansal rapor bilgilerinin yöneticiler açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Bu noktadan hareketle profesyonel yöneticiler ile aynı şartlarda, beraber veya profesyonel

yöneticileri gözetleme görevi ile işletme içerisinde yer alan yatırımcıların da genel amaçlı finansal rapor bilgilerine bu kapsamda gereksinim duyması olasıdır.

Profesyonel yatırımcıların finansal rapor bilgilere ilişkin fayda algısı ise alanyazında tartışmalı bir konudur (Davern vd. 2019, s. 242).

Lev (2018, s. 487) profesyonel yatırımcıların, yatırım yapmayı düşündükleri işletme ile ilgili faaliyet bilgilerini (İlaç işletmelerinde haftalık satış miktarları ve süper marketlere ait otoparkların uydu görüntüleri gibi) finansal rapor bilgilerine tercih ettiklerini belirtmektedir. Lev (2018, s. 466 ve 487) genel amaçlı finansal raporların günümüzde geliştirilen karmaşık muhasebe standartları nedeni ile standartlara uygunluk uygulamasına dönüştüğüne dair endişeleri dile getirmekte ve finansal raporların, yatırımcılar açısından temel bir kaynak olmak bir yana sıradan bir bilgi kaynağı olarak görülüp görülmediğini ciddi bir şekilde sorgulamaktadır.

Bir grup çalışmada ise yukarıdaki görüşe tezat bir şekilde finansal rapor bilgilerinin profesyonel yatırımcılar tarafından, portföy yönetimi ve işletme yönetiminin performansını değerlendirmek amacı ile fayda sağladığı savunulmaktadır. Bu görüşe göre profesyonel yatırımcılar, finansal raporlarda yer alan net kar, öz kaynaklar ve işletme faaliyetlerinden elde ettikleri nakit akışlar gibi finansal bilgiler ile işletme faaliyetleri ve yönetim performanslarını değerlendirerek, işletmelerin gelecekteki performansı hakkında öngöründe bulunmaktadır. (Anderson, 2018; Davern vd., 2019, s. 237). Yine Drake vd. (2019, s. 1961) kullanıcıların finansal tablo dipnotları üzerindeki fayda algılarını aşırı bilgi yükü bağlamında incelediği bir çalışmada, belirli kullanıcıların karar verme süreçleri doğrultusunda finansal tablo dipnotlarının tümünü faydalı bulmadığını bununla birlikte tüm kullanıcılar açısından değerlendirildiğinde finansal tablo dipnotlarının neredeyse hepsinin faydalı bulunduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulguları destekleyici şekilde Özkan vd. (2008, s. 73) tarafından yapılan bir çalışmada özellikle kurumsal yatırımcıların finansal tablo dipnotlarının karar verme süreçleri açısından oldukça faydalı bir bilgi kaynağı olarak gördükleri yönünde bulgular elde edilmiştir.

Cascino vd. (2014, s. 200) konu ile ilgili alanyazın incelemesinde, profesyonel yatırımcıların finansal rapor dışı bilgileri ve genel amaçlı finansal rapor bilgilerini birbirleri ile etkileşimli bir şekilde kullandıklarına ilişkin alanyazın bulgularını sunmaktadır.

2.1.2.2. Kredi Verenler

Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde "finansal raporların birincil kullanıcılarından bir diğeri ise kredi veren taraflar" olarak belirtilmektedir (Kavramsal Çerçeve 2018, s. 6 - prgf. 1. 5).

Kredi veren tarafların finansal kaynak piyasalarında karşılaşılabilecekleri riskleri Elliott B. ve Elliott J. (2017, s. 285) aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Kredi veren tarafların finansal kaynak arzı sırasında karşılaşılabilecekleri iki farklı risk bulunmaktadır. Bu risklerden ilki, finansal kaynak talep eden işletmenin temerrüt riski olarak adlandırılmaktadır. Temerrüt riski, öz kaynak dışı finansal kaynak kullanan işletmenin kullanmış olduğu kaynaklara ilişkin yükümlülükleri vadesinde itfa edememesi durumunu ifade etmektedir. Kredi veren taraflar, işletmelerin genellikle başarısız faaliyetleri sonucunda nakit sıkıntısı çekmeleri nedeni ile bu risk ile karşılaşmaktadır. Kredi veren tarafların karşılaşılabilecekleri ikinci risk ise kredi kullanan işletmelerin nakit sıkıntısı yaşamamış olmasına karşılık, faaliyetleri sonucu yaratmış olduğu nakdi, kredi veren taraflar yerine yatırımcılarına temettü ödemesi veya benzeri şekillerde kullanması sonucu ortaya çıkmaktadır (Elliott B. ve Elliott J., 2017, s. 285).

Kredi veren taraflar, bir önceki paragrafta açıklanmaya çalışılan risklerden kaçınmak amacı ile bilgi gereksinimi duyarlar. Söz konusu gereksinimlerin giderilmesinde finansal bilgilerinin faydalı olabileceği düşünülmektedir (Beyer vd., 2010, s. 296-297). Kredi veren taraflar, özellikle borçların geri ödenmesi konusundaki değerlendirmelerini işletmelere ait finansal bilgiler ve finansal bilgiler arasındaki ilişkiler (özellikle borç ödeme gücünü gösteren likidite oranları) yardımı ile yapmaktadır (Akgüç, 2013, s. 22-23).

Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde, "kredi veren tarafların birçoğunun işletmeden doğrudan bilgi talep haklarının olmaması nedeni ile genel amaçlı finansal raporların kredi verenlerin bilgi ihtiyacı konusundaki temel kaynak olduğu" belirtilmektedir (Kavramsal Çerçeve 2018, s. 6 – prgf. 1.5). Cascino vd. (2014, s. 200) Avrupa örneğinde ticari borç veren tarafların bilgi gereksinimlerinin çoğunluğunu aynı bireysel yatırımcılarda olduğu gibi bilgi aracıları ile sağladığını belirtmektedir. Bilgi işleme yeteneğine sahip kredi verenlerde ise finansal bilgiler oldukça önemli bir konumdadır (Cascino vd., 2014, s. 196). Bu kapsamda yapılan bir çalışmada (Palazuelos vd., 2018) finansal bilgi kalitesinin hem algılanan temerrüt riski hem de kredi verme niyetleri üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu belirtilirken, Meyer vd. (2018, s. 759) tarafından yapılan bir çalışmada ise kaliteli finansal raporlara sahip işletmelerin uzun vadeli kredi olanaklarına

daha kolay sahip oldukları yönünde bulgular elde edilmiştir. Öte yandan finansal raporlama sistemi ile ilgili üzerinde düşünülmesi gereken bir konu ise kredi veren tarafların finansal ve finansal olmayan bilgilere ulaşım yöntemleri ile ilgilidir. Bigus ve Hillebrand (2017) ve Peyravan (2016) tarafından yapılan çalışmalarda kredi veren tarafların finansal ve finansal raporlarda yer almayan özel bilgileri doğrudan işletmelerden talep etme gücüne sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Alanyazın bulgularına ek olarak uygulama deneyimimiz sonucunda ulaştığımız ve kredi verenlerin finansal bilgi kullanımları ile ilgili önemli gördüğümüz birkaç noktaya değinmek istemekteyiz. Öncelikle kredi veren bankaların işletmeler ilgili gerek yerel gerek uluslararası standartlara göre hazırlanmış ve bağımsız denetimden geçmiş finansal raporları detaylı bir şekilde analiz ettikleri ve analizleri sonucunda ortaya çıkarttıkları önemli konular hakkında işletme yönetiminden istedikleri bilgileri alabildikleri gerçeğini belirtmek gerektiğini düşünüyoruz. Buna ek olarak bankaların finansal bilgi taleplerinin kullandıkları kredi türlerine göre de değişiklik gösterebildiğini belirtmek isteriz. Örneğin büyük bir yatırım projesi için bankalardan finansal kaynak talebinde bulunulduğunda, bankalar söz konusu yatırım ile ilgili yapılmış fizibilite çalışmalarını işletmelerden talep etmekte ve fizibiliteler üzerinden derinlemesine bir analiz gerçekleştirmektedirler.

2.2. Finansal Raporlama Kalitesi

Finansal raporlama kalitesi, düzenleyici kuruluşlar ve muhasebe alanyazını tarafından önem verilen bir konudur. Buna karşılık üzerinde mutabakata varılabilmiş tek bir tanım bulunmamaktadır². Bununla birlikte düzenleyici kuruluşların yayımlamış olduğu kavramsal çerçeveler, finansal raporlama kalitesi boyutlarının anlaşılması konusunda katkıda bulunurken, muhasebe alanyazınındaki araştırmalar ise söz konusu boyutları ölçebilmek için yöntemler belirlemeye çalışmaktadır (Gaynor vd., 2016, s. 2). Bu durumda finansal raporlama kalitesinin anlaşılabilmesi veya anlaşılabilmesindeki zorluklar ancak düzenleyici kuruluşların finansal raporlama kalitesine bakış açısı ve muhasebe alanyazınındaki araştırmalara ait finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemlerinin değerlendirilmesi ile mümkün olabilecektir.

²Bu çalışma kapsamında incelenen ve finansal raporlama kalitesi ile ilgili açıklamalarda bulunan çalışmaların neredeyse hepsinde finansal raporlama kalitesi ile ilgili mutabakata varılmış bir tanımın olmadığı yargısı belirtilmektedir. Tüm çalışmalara atıf vermenin zorluğu nedeni ile söz konusu yargıya atıf olarak (Gaynor vd., 2016, s.2) verilmesinin yeterli olacağı düşünülmüştür.

Çalışmanın finansal raporlama kalitesi bölümünde öncelikle kalite kavramı hakkında açıklamalarda bulunulması, sonrasında ise düzenleyici kuruluşların finansal raporlama kalitesine bakış açısı, kavramsal çerçeveler ve bağımsız denetim süreçleri ele alınarak değerlendirilmesi planlanmıştır. Son olarak muhasebe alanyazınında finansal raporlama kalitesinin nasıl ölçümlenmeye çalışıldığı değerlendirilmiştir.

2.2.1. Kalite kavramı

Kalite hakkında genel kabul görmüş tek bir tanım yapılmamakta ve herhangi bir olgunun ilgili olduğu bağlama göre taşınması gerektiği düşünülen “Mükemmellik”, “Kullanıma Uygunluk” “Spesifikasyonlara Uygunluk” ve “Müşteri Beklentilerini Karşılama/Aşma” gibi kavram veya durumlara atıfta bulunarak ifade edilmeye çalışılmaktadır (Reeves ve Bednar, 1994, s. 419-427; Anand, 1997, s. 195). Bununla birlikte belirtilen her çeşit ifade çabası, ölçüm, genelleştirilebilirlik ve tüketiciler/müşteriler ile olan ilgisi bakımından güçlü ve zayıf yönler içermektedir (Reeves ve Bednar, 1994, s. 435). Bu nedenle kalite hakkında kapsayıcı bir tanımın yapılması yerine tek bir tanımın yapılamayacağı konusunda genel mutabakat sağlanmıştır (Mukherjee, 2019, s. 7).

Kalite, toplumun her kesiminde olduğu gibi özellikle piyasa ekonomilerinde müşteriler, tüketiciler ve işletmeciler açısından oldukça önemlidir (Parasuraman vd., 1985, s. 41). Buna karşılık bir ürün veya hizmete ilişkin kalite değerlendirmesi ve söz konusu değerlendirmenin başka ürün ve hizmetler için genelleştirilebilmesi, kavramın ürünün taşıdığı niteliklere ve bu nitelikler hakkında yargıda bulunan taraflara göre farklı anlamlar taşınması nedeni ile zor bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma örnek olarak ürünü üreten ve ürünü satın alan tarafların ürün hakkındaki kalite değerlendirmelerinin birbirlerinden farklılaşması verilebileceği gibi, bir ürünün kalite göstergesi olan bir niteliğin başka bir ürün için kalitesizlik göstergesi olması verilebilir. Bu durum ürün niteliklerinden yola çıkarak kalite değerlendirmesi yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte söz konusu zorluklar ürün ile ilgili niteliklerin daha geniş ve soyut boyutlar altında kümelenmesi durumunda aşılabilmekte ve birbirinden farklı ürün ve hizmetler için genelleştirilebilmektedir (Zeithaml, 1988, s. 5 ve 7).

Zeithaml'ın (1988, s. 5-7) yapmış olduğu açıklamalardan herhangi bir ürün veya hizmete ilişkin hakkında kalite değerlendirmesi yapabilmek ve yapılan değerlendirmeyi başka ürün ve hizmetlere genelleştirebilmek için kalite değerlendirmesinde bulunan

taraflar açısından ürün veya hizmete ilişkin niteliklerin kümелendiği soyut boyutların ortaya çıkarılması gerektiğini anlamaktayız.

2.2.2. Düzenleyici kuruluşlar ve finansal raporlama kalitesi

Düzenleyici kuruluşlar, finansal raporlama kalitesinin sağlanması amacı ile bir dizi açıklamalarda bulunmakta ve önlemler almaktadırlar. Bu kapsamda düzenleyici kuruluşların yayımladıkları kavramsal çerçevelerde yer alan "faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri" finansal raporlama kalitesinin boyutlarına atıfta bulunurken (Gaynor vd., 2016, s. 2), söz konusu boyutların uygulama kontrolleri ise "Bağımsız Denetim" (Kavut 2009'dan aktaran: Kavut ve Adiloğlu, 2016, s. 36) aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle ilerleyen bölümlerde düzenleyici kuruluşların finansal raporlama kalitesine bakış açısı, faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri ve Bağımsız Denetim kapsamında ele alınması planlanmıştır.

2.2.2.1. Faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri

Kavramsal çerçeve 2018 sürümünde altı adet niteliksel özellik belirlenmiştir. Söz konusu altı temel niteliksel özellikten iki tanesi temel niteliksel özellik, diğer dört nitelik ise temel niteliksel özellikleri destekleyici olarak kabul edilmektedir. "Temel nitelikler ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum [olarak belirtilirken], destekleyici niteliksel özellikler karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanında sunum ve anlaşılabilirlik" olarak belirtilmiştir (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 10-14; Karğın ve Arıcı, s. 3).

Karagül ve Özdemir (2010, s. 47-48) faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri ile bilgi kalitesi alanyazınında ortaya çıkarılan bilgi kalitesi boyutları arasında belirli bir düzeyde uyum olduğunu belirtmektedir. Söz konusu uyum, düzenleyici kuruluşların, faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerinin belirlenmesinde bilgi kalitesi alanyazınına dikkate aldıkları yönünde yorumlanabilir.

2.2.2.1.1. İhtiyaca (gereksinimlere) uygunluk

Kavramsal Çerçeve 2018 sürümünde faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri arasında ilk olarak ihtiyaca uygunluk niteliği açıklanmaktadır. Söz konusu niteliksel özellik düzenleyici kuruluşun kullanıcı gereksinimi yaklaşımı açısından oldukça önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

İhtiyaca uygunluk, uluslararası alanyazında "relevance" (Bkz. Kieso vd., 2014, s. 32) sözcüğü ile ifade edilirken Kamu gözetim kurumu kavramı "ihtiyaca uygunluk" olarak Türkçeleştirmiştir. Bu noktadan itibaren "Gereksinimlere Uygunluk" olarak devam etmenin faydalı olduğu değerlendirilmiştir.

Kavramsal çerçevede finansal bilgi, "kullanıcılar tarafından verilen kararlarda fark yaratma gücüne sahip..." olması durumunda gereksinimlere uygun olarak tanımlamaktadır. "Finansal bilginin kararlarda fark yaratabilme gücü ise tahmin değeri ve/veya doğrulama değeri ile belirlenmektedir" (Kavramsal Çerçeve 2018 sürümü, s. 10 – prgf. 2.6 ve 2.7).

Finansal bilginin gereksinimlere uygunluğu ile yakından ilişkili bir diğer konu ise "önemlilik" kavramıdır. Kavramsal çerçevede, "bir bilginin verilmemesi[nin], yanlış verilmesi[nin] genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcılarının belirli bir raporlayan işletmeye ilişkin finansal bilgileri sağlayan finansal raporlara dayanarak verecekleri kararları etkile[mesi] [durumunda o bilginin önemli bir bilgi olduğu]" belirtilmektedir. Bununla birlikte bir finansal bilginin önemlilik durumu bilginin tutarsal boyutundan da etkilenmektedir. Ancak tutarsal boyutun büyüklüğü, finansal tablolardaki tutarların büyüklüğüne göre işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 11- prgf. 2.11).

Şensoy (2019, s. 233) önemlilik kavramını, finansal raporlarda "açıklana[cak] bilginin dozunu belir[ten] kriter" olarak nitelendirmektedir. Öte yandan Şensoy (2019, s. 240) finansal raporlardaki bilgi miktarı ile kullanıcıların söz konusu raporlardan sağlayacağı fayda arasındaki "dengenin" "önemlilik" kavramı ile sağlanabileceğini belirtmektedir. Yine Özkan vd. (2008, s. 73) finansal tablo dipnotlarında hangi bilgilerin sunulup hangi bilgilerin sunulmayacağını belirlenmesi konusunda "önemlilik" kavramının belirleyici rolü üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

2.2.2.1.2. Gerçeğe uygun sunum

Faydalı finansal bilginin temel niteliksel özelliklerinden bir diğeri ise gerçeğe uygun sunumdur. Kavramsal çerçeve'de finansal raporların gerçeğe uygun bir sunum sağlayabilmesi için, sunulan finansal bilgilerin "tam, tarafsız ve hatasız" olması vurgusu yapılmaktadır (Kavramsal Çerçeve 2018 sürümü, s. 11 - prgf. 2.13.).

Kavramsal Çerçeve'de finansal bilginin tamlık, tarafsızlık ve hatasızlık özellikleri hakkındaki açıklamalar aşağıdaki gibidir:

2.14. Tam bir sunum, bir kullanıcının sunulan olayı anlaması için gerekli tanımlamalar ve açıklamalar dâhil olmak üzere gereken tüm bilgileri içerir. Örneğin, bir varlık grubuna ilişkin tam bir sunum, asgari olarak, grupta yer alan varlıkların niteliklerinin tanımını, grupta yer alan bütün varlıkların rakamsal ifadesini ve rakamsal ifadenin neyi temsil ettiğini içerir (örneğin, tarihi maliyet veya gerçeğe uygun değer).

2.15. Tarafsız sunum, finansal bilginin seçiminde ve gösteriminde tarafsızlığın olmadığı sunumdur. Tarafsız sunumda finansal bilgi, söz konusu bilginin kullanıcılar tarafından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmesi olasılığını arttırmak amacıyla taraflı, ağırlıklandırılmış, vurgulu, vurgu yapılmamış olarak gösterilmemiş ya da başka bir şekilde manipüle edilmemiştir...

2.18. ...Hatasız sunum, ekonomik olayın tanımlanmasında hataların veya ihmallerin olmaması ve raporlanan bilginin elde edilmesinde kullanılan sürecin hatasız olarak seçilmiş ve uygulanmış olması anlamına gelir... (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 11).

Kavramsal Çerçeve'de finansal bilginin "tarafsızlık" özelliği ile ilgili yapılan açıklamalarda, "ihtiyatlılık" kavramına vurgu yapılmaktadır (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 11 - prgf. 2.16 ve 2.17). "Belirsizlik koşullarında yargıda bulunurken temkinli davranmak..." (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 11 - prgf. 2.16) olarak ifade edilen ihtiyatlılık kavramı hakkında muhasebe alanyazınında kadim bir tartışma bulunmaktadır. Tartışmanın temelinde gelecek dönemlerde oluşması muhtemel giderlerin muhtemel gelirlere oranla tanınmasındaki önceliğin nedenleri yatmaktadır (Cemalcılar, 1972, s. 133). Söz konusu tartışmalara ilk olarak Özgül Cemalcılar'ın 1972 yılında yapmış olduğu çalışmada rastlamış olmamızla birlikte kavramın Kaya ve Akbulut tarafından 2018 yılında yapılan bir çalışmada hala irdeleniyor olması ilgi çekicidir.

Kavramla ilgili alanyazında yapılan çalışmalarda Özgül Cemalcılar'ın (1972, s. 133) kavramı tarif ettiği ifadesi ile "insicamsızlık" bulunmaktadır. Örneğin, Rahmani ve Jabari (2015, s. 305) finansal bilginin ihtiyatlılık özelliğinin özellikle yatırımcılar açısından finansal raporlara ilişkin faydalılığını azalttığına dair bulgular elde ederken buna karşılık Kaya ve Akbulut (2018) yapmış olduğu alanyazın inceleme çalışmasında ise "ihtiyatlılık" kavramını savunan birçok çalışmaya atıfta bulunmaktadır.

2.2.2.1.3. Karşılaştırılabilirlik

Faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerinden birisi olan karşılaştırılabilirlik niteliği, uluslararası finansal raporlama standartları düşüncesinin en temel yapı taşlarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karşılaştırılabilirlik kavramına ilişkin düzenleyici kuruluşun yapmış olduğu açıklamalardan bir bölümü aşağıdaki gibidir:

2.24. Kullanıcıların verdiği kararlar, bir yatırımı satmak veya elde tutmak ya da bir raporlayan işletmeye veya diğerine yatırım yapmak gibi alternatifler arasında tercih yapmalarını gerektirir. Sonuç olarak, raporlayan işletmeye ilişkin bilgiler, diğer işletmelere ilişkin benzer bilgilerle ve aynı işletmenin başka bir dönemine ya da başka bir tarihe ait

benzer bilgileriyle karşılaştırılabilirliği durumunda daha faydalıdır (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s.12).

Düzenleyici kuruluşun bir önceki paragrafta yapmış olduğu açıklamalarda, finansal bilginin hem "işletme içerisindeki benzer bilgiler" hem de "diğer işletmelere ilişkin benzer bilgilerle" karşılaştırılabilir olması gereği vurgulanmaktadır.

"İşletme içerisindeki benzer bilgilerin" karşılaştırılabilir olması işletmelerin uygulamış oldukları muhasebe politikalarının zaman içerisindeki uyumu ile yakından ilişkilidir. Farklı zamanlarda uygulanan muhasebe politikalarının birbirleriyle olan uyumu, finansal rapor kullanıcılarının farklı zamanlar arasında karşılaştırma yapmalarına olanak sağlamaktadır. "Kullanıcıların bir işletmenin performansını zaman içinde değerlendirebilmesi ise özellikle finansal bilginin tahmin ve doğrulama değerini dolayısı ile gereksinimlere uygunluğunu artırması beklenmektedir" (Spiceland vd., 2016, s. 24).

İşletmelerin yayımlamış oldukları finansal bilgilerin "diğer işletmelere ilişkin benzer bilgilerle" ile karşılaştırılabilir olması ise farklı işletmelerin benzer ekonomik olaylar ile ilgili benzer muhasebe politikalarını benimsemeleri anlamına gelmektedir (Kieso vd., 2014, s. 35). Finansal bilginin bu anlamdaki karşılaştırılabilirlik özelliği özellikle ulusal ve uluslararası finansal piyasalardaki etkinliğin sağlanabilmesi açısından önemlidir (Spiceland vd., 2016, s. 24).

2.2.2.1.4. Doğrulanabilirlik

Finansal bilginin doğrulanabilirlik özelliği, birbirlerinden farklı ve bağımsız kişilerin, herhangi bir finansal bilginin ölçülmesi sırasında benzer yöntemleri uygulayarak benzer sonuçları alabilmesini ifade etmektedir (Kieso vd., 2014, s. 36).

Kavramsal Çerçeve'de finansal bilginin doğrulanabilirlik özelliği hakkındaki açıklamalar aşağıdaki gibidir:

2.31. Doğrulama, doğrudan ya da dolaylı olabilir. Doğrudan doğrulama, nakdin sayılması gibi bir tutarın ya da başka bir sunumun doğrudan yapılan bir gözlemlerle doğrulanması anlamına gelir. Dolaylı doğrulama, bir modelde, formülde ya da diğer bir yöntemde kullanılan girdilerin kontrol edilmesi ve aynı yöntem kullanılarak çıktıların yeniden hesaplanması anlamına gelir. Stoğun defter değerinin, girdiler (miktar ve maliyetler) kontrol edilerek doğrulanması ve dönem sonu stoğunun aynı maliyet akışı varsayımı kullanılarak (örneğin, ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılarak) yeniden hesaplanması dolaylı doğrulamaya bir örnektir (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13).

Doğrulanabilirlik niteliksel özelliği ile ilgili finansal bilginin ölçülmesi esnasında bazı tartışmalar yaşanabilmektedir. Söz konusu tartışmalar özellikle gerçeğe

uygun değer hesaplamalarında ortaya çıkmaktadır. Bu duruma örnek olarak bir arsanın değerinin, tarihi maliyet ve gerçeğe uygun değer yöntemi ile ölçümlenmesi sırasında ortaya çıkabilecek problemler verilebilir. Bir arsanın tarihi maliyet yöntemi ile ölçümlenmesi alış sırasındaki belgelerin incelenmesi ile kolaylıkla doğrulanabilirken, gerçeğe uygun değer yöntemi ile yapılan ölçümün doğrulanması için farklı değerleme uzmanlarının değerleme modellerinin incelenmesi model tahmin ve girdilerinin makul olup olmadığının değerlendirilmesi gibi birçok zorluğu beraberinde taşımaktadır (Spiceland vd., 2016, s. 24).

2.2.2.1.5. Zamanında sunum

Günümüz rekabet koşullarında bir adım önde olabilmek için hızlı karar vermenin önemi oldukça büyüktür. Hızlı kararlar verebilmek için ise karar verme sürecine dahil edilecek bilgilerin de hızlı bir şekilde temin edilebilmesi gerekir. Karar veren tarafların bilgileri hızlı bir şekilde temin edebilmesi ise ancak finansal bilginin zamanında sunulmuş olması ile mümkün olabilecektir.

Kavramsal çerçeve 2018 (s. 13 - prgf. 2.33) sürümünde "zamanında sunum, bilginin karar verenlerin kararlarını etkileyebilecek bir zamanda kullanımına sunulması" olarak ifade edilmiştir. Öte yandan düzenleyici kuruluşlar finansal bilginin zamanında sunulabilmesi için birtakım düzenlemeler yapmakta ve bilgilerin yayımlanması ile ilgili tarihleri net bir şekilde belirtmektedirler (Renkas, 2015, s. 4)

2.2.2.1.6. Anlaşılabilirlik

Finansal bilginin niteliksel özelliklerinden bir diğeri ise "Anlaşılabilirlik" özelliğidir. Düzenleyici kuruluş finansal bilginin "anlaşılabilirlik" özelliğinin sağlanabilmesi için "bilginin açık ve öz olarak sınıflandırılması, tanımlanması ve sunulması" gerekliliklerine vurgu yapılmaktadır (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13 - prgf. 2.34). Düzenleyici kuruluşun devam eden açıklamalarında "bazı olaylar, yapısı gereği karmaşıktır ve anlaşılması kolaylaştırılmaz. Bu tür olaylara ilişkin bilgilerin finansal raporların dışında bırakılması, raporlardaki bilgilerin daha kolay anlaşılmasını sağlayabilir. Fakat bu şekildeki raporlar, eksik olmalarından dolayı yanıltıcı olabilecektir" (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13- prgf. 2.35) şeklindeki ifadelere yer verilmiştir.

Söz konusu açıklamaların, finansal raporların sofistike bir bilgi kaynağı olduğu konusunda düzenleyici kuruluş tarafından yapılan bir uyarı niteliği taşıdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle düzenleyici kuruluş, finansal bilginin anlaşılabilirlik niteliği ile ilgili yaptığı açıklamalarda son olarak finansal raporların hangi kullanıcılar için

hazırlandığı konusunda açıklama yapma gereksinimi duymuştur. Bu kapsamda yapılan açıklamalarda, "finansal raporlar[ın] işletme faaliyetleri ve ekonomik faaliyetler hakkında makul seviyede bilgisi olan, bilgileri özenle gözden geçiren ve analiz eden kullanıcılar için hazırlan[dığı]" (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13 - prgf. 2.36) belirtilmektedir.

Düzenleyici kuruluşun anlaşılabilirlik özelliği ile yaptığı açıklamaların büyük çoğunluğunda, anlaşılabilir bir finansal bilginin niteliklerinin detaylandırılması yerine finansal raporların bazı kullanıcılar için neden kaotik bir bilgi kaynağı olarak görebileceği konusundaki açıklamalara yer vermesi dikkat çekicidir. Söz konusu açıklamalar, bir anlamda düzenleyici kuruluşun, Walters'ın (2003, s. 98-99) sofistike bir ürün hakkındaki kalite değerlenmesinin ancak belirli özelliklere sahip kişilerce yapılabileceği yönündeki görüşünü paylaştığı şeklinde yorumlanabilir.

2.2.2.2. Bağımsız denetim ve bağımsız denetim kalite kontrol standartları

Düzenleyici kuruluşlar, bir önceki bölümde belirtilen faydalı finansal bilgilerin niteliksel özelliklerini sadece açıklamakla yetinmemekte, aynı zamanda uygulamada söz konusu niteliklerin finansal rapor bilgilerindeki yansıma derecesini de denetleme amacını gütmektedir (Kavut 2009'dan aktaran: Kavut ve Adiloğlu, 2016, s. 36).

Piyasa ekonomisini benimsemiş ülkelerde finansal raporlama sürecinin mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesi gereklidir. İşletme tarafından hazırlanan finansal raporların, mevzuata uygunluğu ise "Bağımsız Denetim" ile kontrol altına alınmaktadır (Sloan, 2001, s. 341).

Denetim kavramı, "genel kabul görmüş bir tanımda³", "ekonomik faaliyetler ve olaylara ilişkin savlarla kabul edilmiş ölçütler arasındaki uygunluğun derecesini araştırmak ve sonuçlarını ilgili kullanıcılara iletmek amacıyla nesnel biçimde kanıt toplayan ve değerleyen sistematik bir süreç" olarak ifade edilmektedir (American Accounting Association: AAA, Committee on Basic Auditing Concepts raporundan aktaran: Erdoğan, 2018, s. 3).

Düzenleyici kuruluş, "denetimin amacı[nı], hedef kullanıcıların finansal tablolara duyduğu güven seviyesini artırmak" olarak belirlemiştir (Bağımsız Denetim Standardı (BDS), s. 4 -prgf. 3).

"Güven" unsurunun kullanıcılar açısından önemi ve denetimin finansal raporlarda bu amacı gerçekleştirebilme derecesi saha araştırmalarından elde edilen bulgulardan

³Söz konusu yargı Melih Erdoğan'a (2018, s.3) aittir.

anlaşılmaktadır (Bkz. Gassen ve Schwedler, 2010, s. 501 – 503). Bu kapsamda Gassen ve Schwedler (2010, s. 501 – 503) tarafından yapılan bir araştırmada finansal rapor kullanıcılarının, işletme yönetimi ile doğrudan iletişim ve çeyrek bazlı finansal raporlar vb. bilgi kaynakları arasında en güvenilir bilgi kaynağı olarak bağımsız denetimden geçmiş yıllık finansal raporları gördüğü yönünde bulgular elde edilmiştir.

Düzenleyici kuruluş denetim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve sonuçlandırılabilmesi için bazı standartlar yayımlamaktadır. Söz konusu standartlardan iki tanesi ise denetim sürecinin kalitesini ele alan ile 1 No'lu Kalite Kontrol ve 220 No'lu Bağımsız Denetim standartlarıdır (Sağlam ve Yolcu, 2014, s. 611-612; Selimoğlu ve Yeşilçelebi, 2014, s. 30-31). Öte yandan "15 Aralık 2022 tarihi itibari ile söz konusu standartların yerini alacak KKS 2 standardı uygulamaya girecektir"(http-1).

Sonuç olarak, düzenleyici kuruluşların, bağımsız denetim mekanizması ve bağımsız denetim mekanizmasının kalite kontrolü ile finansal raporlama kalitesinin sağlanması amacı ile kademeli bir kontrol sistemi kurmaya çalıştığı görülmektedir.

2.2.3. Muhasebe alanyazınında finansal raporlama kalitesi

Finansal raporlama kalitesi ile ilgili üzerinde mutabık kalınmış bir tanım olmadığı (Gaynor vd. 2016, s. 2) gibi finansal raporlama kalitesinin ölçümlenmesi ile ilgili olarak da genel kabul görmüş bir yöntem bulunmamakta ve finansal raporlama kalitesi çeşitli yöntemler marifeti ile ölçümlenmeye çalışılmaktadır (Beest vd., 2009, s. 6; Karğın vd., 2015, s. 506). Söz konusu ölçüm yöntemleri ile ilgili geniş kapsamlı bir sınıflama yapmak gerekirse Beest vd. (2009, s. 27) tarafından yapılan sınıflama baz alınarak, "işletme kârlarının kalitesine odaklanan yöntemler, finansal raporların belirli özelliklerine odaklanan yöntemler ve faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerine odaklanan yöntemler" şeklinde sıralanabilir (Beest vd., 2009, s. 27).

Finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemlerini farklı şekilde sınıflandıran çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Cagle (2020, s. 129) finansal raporlama kalitesi ile ilgili ölçüm yöntemlerini yapmış olduğu "sistemik alanyazın" incelemesi ile ele almış ve alanyazında kavramın "ülke ve şirket düzeyinde olmak üzere iki ana kategori altında incelendiği" çıkarımında bulunmuştur. Cagle (2020, s. 129) "ülke düzeyinde" birçok yöntem olduğunu belirtirken "şirket düzeyinde" ise "dipnot endeksleri ve tahakkuk yönetimi[ni ele alan modellerin]" finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemi olarak kullanıldığını belirtmektedir. Öte yandan Cagle (2020, s. 134) yapmış olduğu inceleme sonucunda muhasebe alanyazınında kalite kavramı ile ilgili, tanım ve ölçüm

yöntemlerinin farklılaşması nedeni bir "karmaşa" olduğu yönünde eleştiride bulunmaktadır. Bununla birlikte konunun ancak tartışma yolu ile gelişebileceği düşüncesine sığınarak Cagle'nin (2020) eleştirisine genel kabul görmüş bir kalite tanımı yapılmasının mümkün olmadığı ve olamayacağı düşüncemiz nedeni ile katılmadığımızı belirtmek isteriz. Söz konusu düşüncenin oluşmasına neden olarak, Akmal vd. (2012) ve McCarney (2004) tarafından finansal raporlamanın amacına yönelik getirilen yorumlar, Cascino (2014, s. 187-190) tarafından vurgulanan kullanıcılar arasındaki birbirleri ile çelişen talepler, finansal raporlama ile ilgili "kıta avrupası ile anglo-sakson yaklaşımlarındaki farklar" (Demir, 2009) gibi farklılıkları gösterebiliriz. Öte yandan işletmeler, kullanıcılar ve düzenleyici kuruluşların finansal raporlama sistemi ile beklentilerinin ne ölçüde birbirleri ile örtüşebileceği düşüncesine değinerek konuyu burada noktalamanın faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Finansal raporlama kalitesi ile ilgili ölçüm yöntemleri konusunda yapılan bir sınıflama da Çavuş'a (2018) aittir. Çavuş (2018, s. 34) finansal raporlama kalitesinin "tahmin edici ve doğrulayıcı, tarafsızlık ve hatasızlık ve tamlık olmak üzere üç boyuta sahip..." olduğunu belirtmekte ve muhasebe alanyazınındaki araştırmaların söz konusu boyutların "faydalı finansal bilgilerin niteliksel özelliklerini ele alan yaklaşımlar, kazanç [işletme kârlarının] kalitesini ele alan yaklaşımlar ve finansal raporlama kalitesinin dış göstergelerine dayanan yaklaşımlar" şeklinde sınıflandırmaktadır. Öte yandan çalışmada yapılan sınıflandırmanın düzenleyici kuruluşlar tarafından faydalı finansal bilginin temel niteliksel özellikleri ile ilişkilendiren faydalı bir şekil de (Bkz. Çavuş, 2018, s. 36) bulunmaktadır (Çavuş, 2018, s. 34 – 66).

Bu çalışmanın başlangıç aşamalarında finansal raporlama kalitesini ölçümlemeye çalışan yöntemlerin çeşitliliği ve tüm yöntemlerin finansal raporlama kalitesini tüm boyutları ile kapsayıcı bir şekilde ele alamaması nedeni ile (Beest vd. 2009, s. 3) kapsayıcı bir ölçek geliştirme çabası içerisine girilmiştir. Bununla birlikte gerek ölçek geliştirme konusundaki teknik bilgi eksikliği gerekse finansal raporlama kalitesini ölçümlemenin zorlukları nedeni ile bu yöndeki çabalar bir kenara bırakılıp, araştırma probleminin çözümünde finansal raporlama kalitesini hangi yöntem ile ölçümlenebileceğine karar verebilmek amacı ile muhasebe alanyazınındaki finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemlerini kapsayan bir alanyazın portföyü oluşturulmuştur (Bkz. Tablo 2.1.). Söz konusu portföy incelendiğinde bir önceki paragraflarda diğer yazarlarca belirtilen ölçüm yöntemlerine rastlanılmış olmakla birlikte ağırlığın işletme kârlarının kalitesini ele alan

yöntemler olduğu yargısına ulaşılmıştır. Bununla birlikte konu ile ilgili incelemelerde bulunan diğer çalışmalarda da söz konusu yargı belirtilmektedir (Örn: Karğın vd. 2015, s. 506). Bu çalışmada finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemleri ile ilgili yapılan alanyazın incelemesi her ne kadar Cagle'in (2020) yapmış olduğu gibi "sistematik literatür" incelemesi olarak değerlendirilemese de incelenen çalışmaların seçiminde bir kriter koyulmaması, web of science ve google akademik veri tabanlarından herhangi bir sınırlama konulmayarak ulaşılması nedeni ile yanlılık içermediği söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada işletme kârlarını ölçümleyen çalışmalara kısaca atıfta bulunarak, bu çalışmada kullanılan finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemin temellerine ilişkin bilgi vermenin yeterli olacağı düşünülmüştür.

İşletme kârlarının kalitesini ölçmek için birçok yöntem bulunmasına karşılık (Bkz. Dechow vd., 2010) iki yöntem ve bu yöntemler üzerinde daha sonraki yıllarda yapılan geliştirmeler öne çıkmaktadır. Söz konusu yöntemler alanyazında Jones (1991) ve Dechow ve Dichev (2002) Modeli olarak anılmaktadır (DeFond, 2010, s. 403). Öte yandan DeFond'un (2010, s. 403) ifadesi ile söz konusu iki "model ailesi" finansal raporlama kalitesinin ölçümünde sıklıkla kullanılmaktadır (DeFond 2010; Tablo 2.1.).

Jones Modeli (1991, s. 210-211) işletme kârlarının beklenen faydası üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunan kâr yönetimi faaliyetlerini tespit etmek amacı ile tasarlanmış bir yöntemdir. Kâr yönetimi, "firmanın ve/veya yöneticilerin çıkarlarına hizmet etmek amacı ile kısa dönemli ve gelecek dönem etkinin nötrleştirileceği karar ve eylemlerle desteklenen GKGMİ'ye bağlı faaliyet ve muhasebe manipülasyonları olarak" tanımlanmaktadır (Aren, 2003, s. 6). Bilindiği üzere işletme kârlarının, nakit işlemlere ilişkin kayıtlar ve henüz nakde dönüşmemiş olmakla birlikte varlık veya yükümlülük olarak değerlendirilmesi gereken işlemlere ilişkin tahakkuk kayıtları olmak üzere iki bileşeni bulunmaktadır. Tahakkuk kayıtlarının finansal tablolara ilerleyen dönemlerde yansıyacak nakit etkisi büyük ölçüde işletme yönetimi tarafından kabul edilen varsayımlara ve yapılan tahminlere dayalı olması nedeni ile manipülatif işlemlere açıktır. Bu durumda tahakkuk kayıtları içerisinde yer alan manipülatif işlemlerin tespit edilebilmesi durumunda tahakkuk kayıtları finansal raporlama kalitesi değerlendirmesi için bir ölçüm aracı olarak kullanılabilir (Larcker ve Richardson, 2004, s. 633).

İşletme kâr kalitesini ölçen yöntemler içerisinde muhasebe alanyazınında kabul görmüş diğer bir yöntem ise Dechow ve Dichev'e (2002) aittir. Dechow ve Dichev (2002) kâr kalitesini Jones (2001) Modeline benzer şekilde tahakkuk kayıtlarının nakde dönüş

kabiliyeti üzerinden ölçümlemeye çalışırken, Jones (2001) Model'inden farklı olarak sadece işletme ve/veya işletme yöneticileri tarafından bilinçli olarak yapılan manipülatif işlemler nedeni ile ortaya çıkan olumsuzlukları değil, tahakkuk kayıtları içerisinde yer alan tüm olumsuzlukları ele almaya çalışmaktadır (DeFond, 2010, s. 403).

Muhasebe alanyazınında finansal raporlama kalitesi vekil değişkeni olarak geniş bir alana sahip her iki "model ailesine" (DeFond, 2010, s. 403) ve diğer yöntemlere ilişkin detaylı açıklamalar Türkiye'de yapılan birçok çalışmada yer almaktadır (Bkz. Çavuş, 2018, s. 34-66; Doğan, 2016, s. 144-159; Duman, 2018, s. 90-104 ve 145-149; Karakelleoğlu, 2020, s. 37-53; Şeker, 2020, s. 3-17; Ögücü Şen, 2017, s. 29-36). Bu nedenle söz konusu ölçüm yöntemlerinin açıklanması yerine bu çalışmada kullanılan algılanan finansal raporlama kalitesi ölçek ifadelerini oluşturduğumuz Beest vd. (2009) yöntemi, Beest vd. (2009) yöntemini geliştiren Braam ve Beest (2013) ve benimseyen Al - Dmour vd. (2018) ait ölçekler konusunda kısa bir değerlendirme yapılmasının yeterli olacağı düşünülmüştür.

Beest vd. (2009, s. 3) alanyazında mevcut olan finansal raporlama kalitesi ölçüm yöntemlerinin, her bir yöntemin tek bir finansal raporlama kalite boyutuna odaklandığını ve bu nedenle finansal raporlara ilişkin kapsamlı bir kalite değerlendirmesinden uzak olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda çalışmada finansal raporlama kalitesini kapsamlı bir şekilde ölçebilmek amacı ile faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerini temel alarak (gereksinimlere uygunluk (4 madde), gerçeğe uygun sunum (5 madde), anlaşılabilirlik (5 madde), karşılaştırılabilirlik (6 madde) ve zamanındalık (1 madde)) 21 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur (Beest vd., 2009, s. 21,36-40). Beest vd. (2009) tarafından oluşturulan ölçeğe ilişkin puanlar uzman bir değerlendircinin finansal raporları inceleyerek puanlaması ile oluşmaktadır. Öte yandan Beest vd. (2009, s. 18) ölçeğin "yapı geçerliliğinin sağlanması için ölçek ifadelerinin muhasebe alanyazınındaki çalışmalardan faydalanılarak oluşturulduğunu" belirtmektedir. "Ölçeğe ilişkin iç geçerlilik ise, araştırma sonuçlarının, muhasebe alanyazınında daha önce ortaya konan ampirik sonuçlar ile karşılaştırılması ile değerlendirilmiştir." (Beest vd. 2009, s. 18). "Ölçeğe ilişkin güvenilirlik değerlendirmesi için ise iki bağımsız uzman tarafından oluşturulan ölçek puanları Krippendorff alfa katsayı hesaplanmış ve 0,79 olarak hesaplanmıştır" (Beest vd. 2009, s. 20).

Braam ve Beest (2013, s. 1289) tarafından Beest vd.'nin (2009) 21 maddelik ölçeğine ilave maddeler eklenerek 33 maddelik bir yeni ölçek oluşturulmuştur. Braam ve

Beest (2013, s. 1289-1290) oluşturulan ölçeğin boyut yapısını ortaya çıkarabilmek amacı ile faktör analizi uygulaması gerçekleştirmiştir. Faktör analizi uygulaması sonucunda oluşturulan maddelerin taslak ölçekteki boyutlara uyum sağlamadığı görülmektedir. Çalışmada bu durum faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerinin birbirleri ile yakın ilişkide olması nedeni ile ayrı ayrı ölçümlenemeyeceği şeklinde yorumlanmıştır (Braam ve Beest, 2013, s. 1289).

Daha önceki açıklamalarda belirtildiği üzere Braam vd. (2009) ve Braam ve Beest (2013) tarafından oluşturulan ve geliştirilen ölçekler uzman bir değerlendircinin işletmelerin finansal raporlarını inceleyerek puanlaması üzerine oluşturulmuş bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte ölçeğe ilişkin ifadeleri soru formuna çevirerek kullanan çalışmalar da bulunmaktadır (Al – Dmour vd., 2018; Khan ve Siang, 2014; Tasios ve Bekiaris, 2012). Söz konusu çalışmalardan sadece Al – Dmour ve diğerlerine (2018, s. 10) ait çalışmada ölçeğe ilişkin ifadeler açıklayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiş ve analiz sonucunda finansal raporlama kalitesinin gereksinimlere uygunluk, anlaşılabilirlik, gerçeğe uygun sunum ve karşılaştırılabilirlik şeklinde dört boyutunun olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir. Bu sonuçlar Braam ve Beest'in (2013, s. 1289) finansal raporlama kalitesi ölçütü olarak faydalı finansal bilgilerin niteliksel özelliklerin her nitelik için ayrı ayrı ölçülemeyeceği fikrine karşı olması nedeni ile dikkat çekicidir.

Tablo 2.1. *Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri*

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler⁴
Alzeban (2018, s. 461-462)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Bajra ve Cadez (2018, s. 154 - 155)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995))
Bigus ve Hillebrand (2017, s. 386 - 387)	1. Finansal Raporlarda Açıklanan Bilgi Miktarının Yeterliliği 2. Zamanındalık 3. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Finansal Raporlardaki Kelime Sayısı (Denetim Görüşü Hariç) (Fazla Kelime = Yüksek Kalite) 2. 1. Raporun Yayınlanması Zorunlu Tarih ile Yayın.Tarih Arasındaki Gün Sayısı 3. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995))
Bravo ve Alvarado (2018, s. 31)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Dechow ve Dichev Modeli (2002)
Diaz vd. (2017, s. 75 - 76)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Garret vd. (2014, s. 1096 - 1097)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. İç Kontrol Kalitesi 3. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002)) 2. 1. Önemli Bir İç Kontrol Eksikliğinin Açıklanması 3. 1. Finansal Raporları revize eden işletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Gill-de-Albornoz ve Rusanescu (2018, s. 190 - 191)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 1. 2. Dechow ve Dichev Modeli (2002)
Kusnadi vd. (2016, s. 201 - 202)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Dechow ve Dichev Modeli (2002)
Labelle vd. (2010, s. 340 - 341)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995))
Park (2018, s. 893)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Ball ve Shivakumar (2006)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Ball ve Shivakumar (2006))
Yurisandi ve Puspitasari (2015, s. 646 - 648)	1. Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri	1. 1. Beest vd. (2009) Modeli
Zhou vd. (2017, s. 838)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Baik vd. (2020, s. 6)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Chen vd. (2011, s. 1264 - 1265)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. İsteğe Bağlı Gelirler (McNichols ve Stubben, 2008, Stubben, 2010) 1. 3. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005))

⁴Kullanılan yöntemler içerisinde yer alan ve buna karşılık tarafımızca incelenmeyen çalışmalara kaynakçada yer verilmemiştir. Öte yandan bir bütünlük sağlanması amacı ile modellerin geliştirilme yılları baz alınarak "Geliştirilmiş ve S. Gel." ifadeleri kullanılmıştır. Söz konusu modellerin gelişim içerisinde olduğuna ilişkin yargıya ise DeFond (2010) ve Dechow vd. (2010) çalışmalarının incelenmesi sonrasında ulaşılmıştır.

Tablo 2.1. (Devamı) Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler
Gomariz ve Ballesta (2014, s. 497 - 498)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. İsteğe Bağlı Gelirler (McNichols ve Stubben, 2008, Stubben, 2010) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kasznik (1999)) 1. 3. Dechow ve Dichev Modeli (2002)
Hope vd. (2013, s. 1723 - 1725)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002)) 1. 3. İsteğe Bağlı Gelirler (McNichols ve Stubben, 2008, Stubben, 2010) 1. 4. İhtiyatlılık (Conservatism) (Ball ve Shivakumar Modeli (2005))
Krishan vd. (2011, s. 2104 - 2105)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Wang vd. (2015, s. 5)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Zhang vd. (2016, s. 437 - 438)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Meyere vd. (2018, s. 764 - 765)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Ham vd. (2017, s. 1104 - 1108)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002)) 1. 3. Roychowdhury Modeli (2006) 1. 4. İhtiyatlılık (Conservatism) Basu Modeli (1997) 2. 1. Önemli Bir İç Kontrol Eksikliğinin Açıklanması
	2. İç Kontrol Kalitesi 3. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	3. 1. Finansal Raporları Revize Eden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Ferrero (2014, s. 59 - 62)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Ball ve Shivakumar (2005)) 1. 3. İhtiyatlılık (Conservatism) Geliştirilmiş Basu Modeli (1997) (S. Gel.: Khan ve Watts (2009))

Tablo 2.1. (Devamı) *Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri*

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler
Lobo vd. (2018, s. 725)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Analist Tahminlerini Yakalama veya Geçme Amacını Güden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Biddle vd. (2009, s. 116 - 117)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Finansal Rapor Bilgilerinin Okunabilirliği	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Wysocki (2008)) 2. 1. Li (2008)'i takiben FOG İndeksi
Braam ve Beest (2013, s. 1297 - 1301)	1. Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri	1. 1. Geliştirilmiş Beest vd. (2009) Modeli (S. Gel.: Braam ve Beest (2013))
Cao vd. (2012, s. 961 - 962)	1. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	1. 1. Finansal Raporları Revize Eden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Carrera vd. (2017, s. 644)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 2. 1. Geliştirilmiş Basu Modeli (1997) (S. Gel.: Khan ve Watts (2009))
Chen vd. (2015, s. 15 - 16)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Chen vd. (2011, s. 229 - 237)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. İşletme Kârlarındaki Dalgalanmaların Önlenmesi (Earning Smoothing) 1. 2. İşletme Kârlarını Hedefler Doğrultusunda Yönetmek (Managing Earnings Toward Targets) 1. 3. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 1. 4. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (2003)) 1. 5. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Larcker ve Richardson (2004)) 1. 6. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 7. Dechow ve Dichev Modeli (2002) 1. 8. İhtiyatlılık (Conservatism) Zararın Zamanında Tanınması
Rajgopal ve Venkatachalam (2011, s. 5 - 6)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))

Tablo 2.1. (Devamı) Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler
Christensen vd. (2015, s. 38 - 41)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. İşletme Kârlarındaki Dalgalanmaların Önlenmesi (Earning Smoothing) 1. 2. İşletme Kârlarını Hedefler Doğrultusunda Yönetmek (Managing Earnings Toward Targets) 1. 3. İhtiyatlılık (Conservatism) Zararın Zamanında Tanınması
	2. Değer İlgililiği (Value Relevance)	2. 1. Finansal Rapor Bilgilerinin İşletmenin Piyasa Değeri Üzerindeki Ekisini Ölçen Regresyon Modeli
Costello ve Moerman (2011, s. 101)	1. İç Kontrol Kalitesi	1. 1. Önemli Bir İç Kontrol Eksikliğinin Açıklanması
Daske ve Gebhardt (2006, s. 470 - 471)	1. Uzman Değerlendirmeleri	1. 1. Finansal Rapor Kalite Skoru (Finans Dergilerindeki Uzman Değerlendirmeleri)
Dou vd. (2018, s. 1024)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Ball ve Shivakumar (2005)) 1. 3. Kâr Yönetimi (Alternatif Model)
He (2015, s. 511 - 512)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 3. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Ball ve Shivakumar (2006)) 1. 4. Dechow ve Dichev Modeli (2002) 1. 5. Analist Tahminlerini Yakalama veya Geçme Amacını Güden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
	2. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	2. 1. Finansal Raporlarında Yanlış Kazanç (Kar) Açıklayan İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Höglund ve Sundvik (2016, s. 129)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Toplam Tahakkuklar (Yüksek Tahakkuklar Daha Düşük Kalite) 1. 2. Jones Modeli (1991) 1. 3. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Huang vd. (2012, s. 728 ve 730)	1. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	1. 1. Finansal Raporları Revize Eden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0) 1. 2. Analist Tahminlerini Yakalama veya Geçme Amacını Güden İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)
Jha (2019, s. 572 -573)	1. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı	1. 1. Muhasebe Hilesi (Fraud) Yaptığı Tespit Edilen İşletmeler için (1), Diğerleri için (0)

Tablo 2.1. (Devamı) Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler
Koo ve Ramalingegowda (2017, s. 760)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Timbate ve Park (2018, 5 - 6)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Değer İlgililiği (Value Relevance)	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: Francis vd. (2005)) 2. 1. Finansal Rapor Bilgilerinin İşletmenin Piyasa Değeri Üzerindeki Ekisini Ölçen Regresyon Modeli
Wang vd. (2018, s. 258)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005)) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Raman ve Shahrur (2008))
Barth vd. (2008, s. 481 - 486)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Değer İlgililiği (Value Relevance)	1. 1. İşletme Kârlarındaki Dalgalanmaların Önlenmesi (Earning Smoothing) 1. 2. İşletme Kârlarını Hedefler Doğrultusunda Yönetmek (Managing Earnings Toward Targets) 1. 3. İhtiyatlılık (Conservatism) Zararın Zamanında Tanınması 2. 1. Finansal Rapor Bilgilerinin İşletmenin Piyasa Değeri Üzerindeki Ekisini Ölçen Regresyon Modeli
Bassemir ve Farkas (2018, s. 773 - 781)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Finansal Raporlarda Açıklanan Bilgi Miktarının Yeterliliği	1. 1. İşletme Kârlarındaki Dalgalanmaların Önlenmesi (Earning Smoothing) 1. 2. Pozitif Kazanç (Kar) Raporlama Eğilimi 1. 3. İhtiyatlılık (Conservatism) Zararın Zamanında Tanınması 2. 1. Seçilmiş Muhasebe Bilgilerinin Rapor Seti İçerisinde Detaylı Açıklanıp Açıklanmadığı ile ilgili İçerik Analizi
Beuselinck ve Manigart (2007, s. 267 - 270)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Kâr Yönetimi (Alternatif Model) 1. 2. İhtiyatlılık (Conservatism) Zararın Zamanında Tanınması
Dehaan vd. (2013, s. 1032 - 1035)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Bağımsız Denetim ile İlgili Değişkenler 3. Finansal Raporlarda Yanlış Bilgi Beyanı 4. Değer İlgililiği (Value Relevance)	1. 1. Hisse Başına Düşen Net Kar Tahmin Medyanı Tam Olarak Karşılması veya + 1 cent Sapma Gösteren İşletmeler için (1), Diğerleri için (0) 2. 1. Bağımsız Denetim Ücretinin Yüksekliği 3. 1. Finansal Raporları revize eden işletmeler için (1), diğerleri için (0) 4. 1. Kazanç (Kar) Açıklamalarının Hisse Senedi Fiyatları Tepki Katsayısı 4. 2. Analistlerinin, Hisse Senedi Fiyat Tahmin Dağılımı

Tablo 2.1. (Devamı) Alanyazınında Finansal Raporlama Kalitesi Vekil Değişkenleri

Çalışma	Yöntemlere İlişkin sınıflamalar	Kullanılan Yöntemler
Mendez vd. (2017, s. 36)	1. Bağımsız Denetim ile İlgili Değişkenler 2. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Olumsuz veya Şartlı Bağımsız Denetim Görüşüne Sahip İşletmeler için (1), Diğerleri için (0) 2. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995))
Palazuelos vd. (2018)	1. Algılanan Kalite	1. 1. 7'li Likert Ölçeğinde Her Bir İfadenin Bir Boyutu Temsil Ettiği Toplam 5 İfadenin Oluşan Ölçek
Peyravan (2016, s. 14 – 15)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Şeker (2020, s. 59)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Doğan (2016, s. 171)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Dechow ve Dichev Modeli (2002) (S. Gel.: McNichols (2002))
Al - Dmour vd. (2018, s. 11)	1. Algılanan Kalite	1. 1. Anlaşılabilirlik (7), Gereksinimlere Uygunluk (7), Karşılaştırılabilirlik (6) ve Gerçeğe Uygun Sunum (5) Boyutlarını İçeren Toplamda 25 İfadeden Oluşan Ölçek
Paiva (2018, s. 6 - 8)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Finansal Rapor Bilgilerinin Zamanındalığı	1. 1. İşletme Kârlarındaki Dalgalanmaların Önlenmesi (Earning Smoothing) 1. 2. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Dechow vd. (1995)) 2. 1. Raporun Yayınlanması Zorunlu Tarih ile Yayınlandığı Tarih Arasındaki Gün Sayısı
Sun (2005, s. 24)	1. Finansal Raporlarda Açıklanan Bilgi Miktarının Yeterliliği 2. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. CIFAR İndeksi 2. 1. Kâr Yönetimi (Alternatif Model) 2. 2. Vergi Kaçakçılığı İndeksi
Öğücü Şen (2017, s. 66-68)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Kothari vd. (2005))
Çavuş (2018, s. 80 - 82)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi 2. Değer İlgililiği (Value Relevance)	1. 1. Geliştirilmiş Jones Modeli (1991) (S. Gel.: Larcker ve Richardson (2004)) 2. 1. Finansal Rapor Bilgilerinin İşletmenin Piyasa Değeri Üzerindeki Ekisini Ölçen Regresyon Modeli
Karğın vd. (2015, s. 507)	1. İşletme Kârlarının Kalitesi	1. 1. "[İşletme] kârların[ın] sürekliliği (Earnings Persistence)"
Karğın ve Arıcı (2015, s. 11 – 12)	1. Değer İlgililiği 2. İşletme Kârlarının Kalitesi 3. "Nakit Akışlarının Tahmin Edilebilirliği"	1. 1. "Ohson (1995) Modeli" 2. 1. "[İşletme] kârların[ın] sürekliliği" 3. 1. İlgili çalışmada belirtildiği şekliyle "Model 3 ve Model 4"

2.3. Finansal Raporlamada Aşırı Bilgi Yükü

2.3.1. Aşırı bilgi yükü kavramı

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojik gelişmelerle birlikte, bilgi üretimi kolaylaşmış ve çok daha az maliyetli hale gelmiştir (Pijpers, 2010, s. 21; Şengel, 2005, s. 174). Özellikle 1970'li yıllardan itibaren bilgi havuzunun dijital ortama taşınması ve 1990'lı yıllarda internetin yaygınlaşarak Word Wide Web'nin ortaya çıkması, miktar ve çeşit açısından çok daha zengin ve bir o kadar da karmaşık yeni bir bilgi ortamının oluşmasına neden olmuştur (Bawden ve Robinson, 2009, s. 181).

Bilgi üretiminde yaşanan artış ve çeşitlilikle birlikte bilginin ekonomik hayattaki önemi de artmıştır. Örneğin, "19. yüzyılın ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) çalışanların sadece yüzde dördü bilgi işleyerek geçimini sağlarken, bu oran 20. yüzyılın sonlarında yüzde doksanın üstüne çıkmış bunun sonucunda ise yine 20. yüzyılın sonlarında ABD gayri safi milli hasılasının yüzde ellisinden fazlası bilgi işleme faaliyetlerinden oluşmuştur" (Shenk, 1997, s. 28). Bu durum ekonomik hayatta bir paradigma dönüşümüne yol açarak "bilgi ekonomisi" olarak ifade edilen yeni bir dönem başlatmıştır (Saygılı, 2003, s. 5).

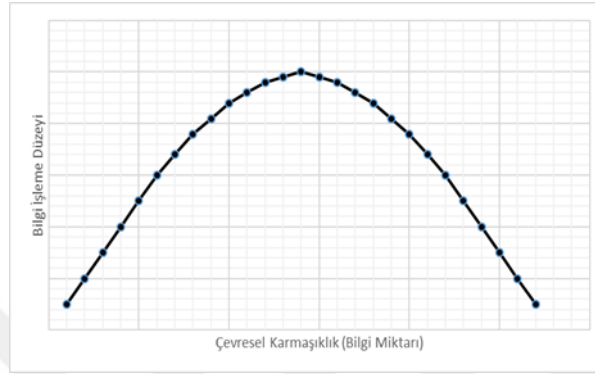
Bilgi miktar ve çeşitliliğindeki artış, gerek bilgiye sahip olma durumunun bir erdem göstergesi olduğu yönündeki inanış (Shenk, 1997, s. 27) gerekse ekonomik hayatta paradigma dönüşümüne yol açabilecek (Saygılı, 2003, s. 5) önemde bir olgu olması nedeni ile insan hayatı için olumlu bir durum olarak düşünülebilir. Bununla birlikte, söz konusu artış, "ruhsal gerilim, genel sağlık düzeyinin bozulması, sağlıklı düşünememe" (Misra ve Stokols, 2012, s. 737), "üretkenlik, verimlilik ve karar verme performansının düşmesi" (Jackson ve Farzaneh, 2012, s. 523) gibi birçok olumsuzluğa (Bkz. Eppler ve Mengis, 2004, s. 333) veya diğer bir anlatım ile yan etkiye de neden olabilmektedir. Bu durumun temelinde ise bireyler ve organizasyonların bilgi işleme kapasitelerinin sınırları yatmaktadır. Bu noktada sınırlı "bilgi işleme kapasitesi ve bilgi miktarındaki artışın birleşimi ise aşırı bilgi yükü ile ifade edilen olguyu gündeme getirmektedir" (Schick vd., 1990, s. 199).

Aşırı bilgi yükü kavramı ile ilgili genel kabul görmüş bir tanım bulunmamakta ve değerlendirildiği bağlama göre farklı tanımlar yapılmaktadır (Bawden vd., 1999, s. 249; Misra ve Stokols, 2012, s. 738).

Bawden vd. (1999, s. 249) aşırı bilgi yükü kavramını, "bilgi işleme sürecine alınan ek bir bilginin (potansiyel olarak faydalı bir bilgi olsa da) faydadan çok zarar verdiği bir durum" olarak tanımlamaktadır.

Aşırı bilgi yükü başka bir tanımda "karar verme sürecine eklenecek ek bir bilginin asimile edilme çabası nedeni ile bilgi kullanıcısının karar verme performansının düşmesi" olarak ifade edilmektedir. Karar verme performansının düşmesi, aşırı bilgi yükü nedeni ile doğru kararlarının alınamaması şeklinde gerçekleşebileceği gibi karar verme süresinin uzaması yoluyla da gerçekleşebilmektedir (Casey, 1980, s. 36-37). Öte yandan karar verme bağlamındaki diğer bir tanım ise bir kişinin belirli bir süre içerisinde karar verme sürecine dahil edebileceği bilgi miktarı ile karar verme sürecini tamamlayabilmesi için kullanması gereken bilgi miktarı karşılaştırılarak yapılmaktadır. Bu tanımda aşırı bilgi yükü, "karar verme sürecindeki bilgi gereksinimlerinin kişinin karar verme sürecine dahil edebileceği bilgi miktarını aştığı nokta" olarak ifade edilmektedir (Eppler ve Mengis, 2004, s. 326). Bu yaklaşımda "belirli bir süre içerisinde" ifadesi önem arz etmektedir. Bunun nedeni ise bireylere ait bilgi işleme kapasitesinin toplam bilgi miktarı yerine birim zaman başına işlenecek bilgi miktarını sınırladığı yönündeki görüştür. Bu görüşe göre "aşırı bilgi yükü hem bilgi miktarının hem de zaman faktörünün bir fonksiyonu olarak ifade edilmektedir". Bu durumda mevcut bilgi miktarının sabit tutularak bilgi işleme için sahip olunan zamanın kısalması durumunda da aşırı bilgi yükü durumu ile karşılaşılabilmesi olasıdır (Tuttle ve Burton, 1999, s. 674 ve 683).

Bir önceki paragrafta açıklanmaya çalışılan mekanizma Schroder ve diğerleri'nin (1967)⁵ geliştirmiş olduğu modeldeki şekilsel (Bkz. Şekil 2) görünümü nedeni ile alanyazında sıklıkla "Ters U Eğrisi" olarak adlandırılmaktadır (Bkz. Eppler ve Mengis, 2004, s. 326; Hwang ve Lin, 1999, s. 213-214; Snowball, 1980, s. 325; Chewing ve Harrell, 1990, s. 527; San Migeul, 1976, s. 358-359; Tuttle ve Burton, 1999, s. 674).

Kaynak: (San Migeul, 1976, s. 359)

Şekil 2.1. *Aşırı Bilgi Yükü Ters U Eğrisi*

Daha önceki paragraflarda açıklandığı üzere genel hatları ile bilgi miktarı, bilgi işleme kapasitesi ve zaman ile ilgili olan aşırı bilgi yükü kavramı hem bilgi ve miktarı hem de bilgi işleme kapasitesi ile etkileşime giren birçok faktör tarafından da etkilenmektedir (Jackson ve Farzaneh, 2012).

Bu noktada Jackson ve Farzaneh (2012, s. 527-528) aşırı bilgi yükünü, bilgi miktarının ve bilgi işleme kapasitesinin de dahil olduğu yedi farklı faktörün etkileşimi ile aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Aşırı bilgi yükü, bilgi miktarı, bilginin karakteristik özellikleri, bilginin kalitesi, bilgi işleme kapasitesi, kişisel faktörler (deneyim, beceri, motivasyon), görev veya süreç parametreleri ve zaman faktörleridir. Jackson ve Farzaneh'e göre kişinin yüksek bilgi işleme kapasitesine sahip olması (bilgi işleme kapasitesi), bilginin, karmaşık, belirsiz ve yeni olmaması (bilginin karakteristik özellikleri) bireyin belirli bir görevi veya süreci tamamlayabilmesi için zaman kısıtının (zaman) bulunmaması birbirleri ile etkileşime girerek aşırı bilgi yükü olasılığını azaltmaktadır. Bununla birlikte kullanılacak bilginin gereksinimlere uygunsuzluğu (bilginin kalitesi), karar verme sürecinin karmaşık ve yeni olması (görev ve süreç parametreleri) ve kişinin söz konusu süreçler ile ilgili bilgi ve deneyiminin düşük olması (kişisel faktörler) aşırı

⁵Söz konusu çalışmaya tüm uğraşlarımıza karşı ulaşamamış bulunmaktayız. Bu nedenle "Ters U" şekilsel görünümü San Miguel'in 1976 yılında yayımlanmış olduğu Human information processing and its relevance to accounting: a laboratory study. Accounting, Organizations and Society, 1(4), 357-373. isimli çalışmadan aktarılmıştır.

bilgi yükü olasılığını artırmaktadır. Jackson ve Farzaneh'e göre, faktörler olumlu ve olumsuz etkilere göre ikiye ayrılmakta ve dengenin olumsuz faktörlerce bozulması durumunda aşırı bilgi yükü'nün ortaya çıktığı belirtilmektedir (Jackson ve Farzaneh, 2012, s. 527-528).

Birçok farklı faktörün bileşimi ile ortaya çıkan aşırı bilgi yükü yine aynı şekilde birbirinden farklı birçok olumsuz etkiye neden olmaktadır. Bu etkilerden bir tanesi de daha önce belirttiğimiz üzere karar verme performansına olan etkileridir (Eppler ve Mengis, 2004, s. 332-333). Bu kapsamda konu işletme disiplinleri arasında başta pazarlama olmak üzere, yönetim ve muhasebe disiplinleri tarafından incelenmektedir (Eppler ve Mengis, 2004, s. 326). Bu noktada araştırma konusu bağlamında ilginin Muhasebe disiplinine yöneltilmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

2.3.2. Finansal raporlamada aşırı bilgi yükü ve kaynakları

İşletmelerin kamuya açıklama yapma gerekliliklerindeki değişiklikler nedeni ile kamuya açıklanan bilgi miktarındaki artış, uzun bir süredir önemli bir problem ve endişe kaynağı olarak vurgulanmaktadır (Luo vd., 2018, s. 188; Tschopp vd., 2018, s. 65). Bilgi artışı nedeni ile ortaya çıkan endişelerin odağında ise araştırma problemimizin ortaya çıkış noktası olarak belirttiğimiz üzere söz konusu değişiklikler nedeni ile ortaya çıkan yeni finansal raporlama sisteminin "hem aşırı bilgi yüküne yol açması hem de yeterli bilgi içermemesi" şeklinde birbirine zıt iki olgu yer almaktadır (Hjelström vd., 2014, s. 6).

Hjelström ve diğerlerinin (2014, s. 6) vurgulamış olduğu bilgi artışı yönündeki endişeler alanyazında, "bilgi artışı nedeni ile finansal raporların kullanıcılar tarafından okunmadığı/okunmadığı, önemli bilgilerinin gereksiz bilgiler arasında gizlendiği" (Radin, 2007, s. 8; Li, 2008, 245), "karar verme performansının azalması" (Schick vd., 1990, s. 199), "finansal raporların kullanıcı gereksinimleri yaklaşımından uzaklaşarak kurallara uymak için hazırlandığı inancı" (Tschopp vd., 2018, s. 65) gibi uzayıp giden bir liste şeklinde incelenmektedir. Öte yandan bir bilgi kaynağının aynı anda hem aşırı hem de yetersiz bilgi içerdiği endişeleri birlikte ele alındığında aşırı bilginin faydalı olan/olabilecek bilgileri soğurarak faydasız veriler yığına dönüşürme ihtimali, aşırı bilgi yükü ile ilgili kuramsal yapı düşünüldüğünde çok uzak bir ihtimal olarak gözükmemektedir.

Finansal raporlardaki bilgi artışı yönündeki endişeleri, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) uygulamalarına (Morunga ve Bradbury, 2012, s. 47) ve 90'lı yıllarda önemli şirketlerde yaşanan muhasebe skandallarının bir daha tekrar etmesini istemeyen ABD hükümeti ve hükümet tarafından desteklenen bazı özel kuruluşların

getirmiş olduğu açıklama gerekliliklerine (Laud ve Schepers, 2009, s. 366) bağlayan çalışmalar bulunsa da bu yöndeki endişeler uzun bir süredir dile getirilmektedir (Bkz. Tschopp vd., 2018, s. 65; Snowball, 1980, s. 323).

Muhasebe alanyazınında Aşırı bilgi yükü ile ilgili yapılan öncül araştırmalar, Ters U mekanizmasının, finansal bilgiler kullanılarak yapılan karar verme ve tahmin süreçlerindeki işlerliğini ele almaktadır (San Miguel, 1976, 357). Öte yandan araştırmalar sadece bilgi miktar ve çeşitliliğinin karar verme ve tahminler üzerindeki etkileri ile sınırlı kalmamış, Kaliforniya psikolojik envanteri gibi ölçekler kullanarak kişilerin psikolojik özelliklerinin klasik Ters U mekanizması üzerindeki etkilerini de incelemişlerdir (San Miguel, 1976, 360 ve 371-372).

Zaman doğrusu üzerinde 2000 yıllara gelindiğinde ise muhasebe alanyazınındaki ilgi gerek UFRS gerek de ABD GKGMİ uyarınca kamuya açıklanan finansal raporlardaki bilgi artışına yönelmiştir (Bkz. Drake vd., 2019; Henderson, 2016; Li, 2008; Luo vd., 2018; Morunga ve Bradbury, 2012; Radin 2007; Tschopp vd., 2018). Bu noktada bu çalışmanın hazırlandığı zaman dilimi içerisinde güncel olarak nitelenebilecek alanyazında finansal raporlarda meydana gelen bilgi artışının "okunabilirlik" ve "Aşırı bilgi yükü" olarak iki farklı şekilde ele alındığı da belirtilmektedir (Morunga ve Bradbury, 2012, s. 50).

Finansal raporlardaki bilgi artışını "okunabilirlik" açısından ele alan Tschopp vd. (2018, s. 63) ABD'de Dov Jones Endeksinde yer alan işletmelere ait finansal raporlara ait okunabilirliğin 2000'li yılların başından itibaren kademeli bir şekilde azaldığını ve bu durumun ise endişe verici olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte (Henderson, 2016, s. 119) finansal raporlardaki bilgi artışı nedeni ile tüm bilgilerin kullanıcılar tarafından okunmadığı yönünde bulgular elde etmiştir. Finansal raporlardaki bilgi artışı nedeni okunabilirlik seviyelerindeki azalmanın etkileri ise, Li (2008) ve Luo vd. (2018) tarafından yapılan çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Li (2008, s. 245) işletme yöneticilerinin, finansal raporları bilinçli bir şekilde anlaşılması zor bir hale getirerek, yatırım kararlarında önemli olabilecek bilgileri gizlemeye çalışabilecekleri yönünde bulgular elde etmiştir. Li'yi (2008) destekleyici bir şekilde Luo vd. (2018, s. 210) finansal raporların okunabilirlik seviyesi ile işletmelerdeki vekalet maliyetleri arasında negatif ilişki olduğu yönünde bulgular elde etmiştir.

Li (2008) ve Luo vd. (2018) tarafından elde edilen bulguların Radin (2007, s. 8) tarafından vurgulanan, önemli bilgilerin gereksiz bilgiler içerisinde gizlenebileceği

yönündeki endişelere destek veriyor olması önemlidir. Çünkü bu durum, finansal bilginin işletme ile ilgili tüm paydaşların ekonomik faaliyetleri kapsamında karşılaşılabilecekleri risklere karşı koruyan mekanizmalar bütünü bir parçası (Amstrong vd., 2010, s. 179; Bushman ve Smith, 2001, s. 238; Sloan, 2001, s. 335-336) olma yetisi üzerinde ciddi şüphe uyandırmaktadır. Aynı zamanda muhasebe uygulamalarına yön veren düzenleyici kuruluşların finansal raporlama sistemini iyileştirmek üzere uzun süreli çabalarının sonucunda işleri çok daha kötü bir hale getirdikleri yönündeki eleştirilere de (Bkz. Lev, 2018, s. 466) destek vermektedir.

Muhasebe alanyazınında finansal rapordaki bilgi artışının olumsuz etkilerini vurgulayan çalışmaların yanı sıra söz konusu olumsuz etkilerin kullanıcı kaynaklı nedenler ile ortaya çıktığını savunan çalışmalar da yer almaktadır. Örneğin, Drake vd. (2019, s. 1945) finansal rapor kullanıcılarının bir bölümünün (%20) finansal raporlardaki bilgi artışı nedeni ile aşırı bilgi yükü hissetmelerine karşılık büyük bir bölümünün (%80) finansal raporlardaki bilgi miktarını ya yeterli buldukları ya da çok daha fazla bilgi talebinde bulundukları yönünde bulgular elde etmişlerdir. Çalışmada, bu sonuçlar ile birlikte özellikle finansal raporların günlük kullanım ile birlikte oluşan deneyime sahip kullanıcıların, aşırı bilgi yükü algısı taşıyan kullanıcılardan anlamlı bir şekilde ayrıştığına dair bulgular elde edilmiş ve elde edilen bulgular, finansal rapor kullanım deneyiminin aşırı bilgi yükünü hafifletici etkisi olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Drake vd., 2019, s. 1946). Öte yandan çalışmada, örneğin Henderson (2016, s. 119) tarafından kullanıcıların tüm dipnotları okumadığı yönündeki eleştirilere de karşı argümanlar sunulmaktadır. Bu kapsamda çalışmada, finansal rapor kullanıcıların %50'lik bir kısmının tüm dipnotları okumadığı yönünde bulgulara ulaşılmış olmakla birlikte bu durumun finansal rapor kullanıcılarının karar verme süreçlerinin farklılığı nedeni ile ilgili olduğu vurgulanmakta ve tüm karar verme süreçlerini içeren geniş bir kullanıcı örneklemini ele alındığında, neredeyse tüm dipnotların kullanıcılar tarafından okunarak faydalı bulunduğu yönünde bulgulara ulaşıldığı belirtilmektedir (Drake vd., 2019, s. 1946).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Hipotezleri ve Modeli

Çalışmanın araştırma problemi bölümünde de belirtildiği üzere ana araştırma problemi aşağıdaki şekildedir:

- Finansal rapor kullanım deneyimi, aşırı bilgi yükü algısı, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişkiler nasıldır ?

Ana araştırma problemi kapsamında alt problemler ise aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

- Finansal rapor kullanım deneyimi ile aşırı bilgi yükü algısı arasındaki ilişki nasıldır ?
- Finansal rapor kullanım deneyimi ile algılanan finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişki nasıldır ?
- Finansal rapor kullanım deneyimi ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır ?
- Algılanan aşırı bilgi yükü ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır ?
- Algılanan finansal raporlama kalitesi ile algılanan finansal raporlama faydası arasındaki ilişki nasıldır ?

Bu kapsamda araştırma probleminin çözümü için oluşturulan hipotezler nedenleri ile birlikte aşağıdaki paragraflarda açıklanmaya çalışılmıştır.

Aşırı bilgi yükü, "karar verme sürecine eklenecek ek bir bilginin asimile edilme çabası nedeni ile bilgi kullanıcısının karar verme performansının düşmesi" olarak ifade edilmektedir (Casey, 1980, s. 36-37). Karar verme sürecine eklenecek ek bir bilginin asimile edilebilme başarısı ise deneyim gibi kişisel özelliklerden etkilenmektedir (Jackson ve Farzaneh, 2012, s. 527-528). Deneyim sonucunda herhangi bir konuda uzmanlık sağlayan genel bir öğrenme çeşidir (Iselin, 1988, s. 149) ve karar vericiye bilgiyi organize bir şekilde kullanabilme becerisi sağlar (Swain ve Haka, 2000, s. 173-174). Bu nedenle deneyimli bir karar vericinin herhangi bir karar verme süreci içerisinde aşırı bilgi ile karşılaşması durumunda gereksiz bilgileri tanınması ve karar verme sürecinden çıkartarak, karar verme sürecine dahil edeceği bilgileri bilgi işleme kapasitesinin baş edebileceği bir seviyeye indirmesi beklenmektedir (Wright, 1974 ve

Colbert, 1989'dan aktaran: Simnett, 1996, 703). Bu doğrultuda finansal rapor kullanımı sırasında aşırı bilgi yükünün etkilerinin incelendiği bir çalışmada, finansal rapor kullanım deneyimi yüksek olan kullanıcıların, deneyim seviyesi düşük olan kullanıcılara oranla daha az aşırı bilgi yükü algısı olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir (Drake vd., 2019, s. 1959). Tüm bu açıklamalar ışında çalışmanın ilk hipotezi aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

H1: Finansal rapor kullanım deneyiminin, algılanan aşırı bilgi yükü üzerinde etkisi vardır.

Algılanan kalite, bir tanımda "bir ürünün genel mükemmelliği veya üstünlüğü hakkında tüketici veya müşterinin yargısı" olarak ifade edilmiştir (Zeithaml, 1988, s.3). Tüketici veya müşterinin bir ürünün kalitesi hakkında vereceği yargı, üründen alacakları "somut ipuçlarına" bağlı olabileceği gibi (Parasuraman vd., 1985, s. 42) aynı zamanda üründen gelen ipuçlarını değerlendirebilme yeterlilikleri ile de ilgilidir (Perrouy vd., 2006, s. 327; Walters 2003, s. 98 - 99). Bu duruma örnek olarak Walters'ın (2003, s. 98-99) lisans öğrencileri gibi göreceli olarak deneyimsiz kullanıcıların, kütüphane hizmet kalitesi hakkında yargılarının dikkate alınmasının neden yanlış olduğu konusundaki açıklamalar verilebilir. Walters, kütüphane hizmeti gibi sofistike bir ürüne ilişkin kalite yargısının, ancak tekrarlanan deneyimlere dayalı oluşturulan standartlar kümesine sahip ve hizmete aşina kişilerce verilebileceği aksi taktirde mükemmel, yeterli veya yetersiz gibi verilecek bir kalite yargısı için gerekçe sunulamayacağını belirtmektedir. Bu görüş hattında şarap ve sosyal medya platformları gibi sofistike ürünler hakkında verilen kalite yargılarında deneyimin etkisi olduğu yönünde bulgular elde eden çalışmalar yer almaktadır (Bkz. Aqueveque, 2015; Tong vd., 2019). Bu noktada işletmeler tarafından yayımlanan finansal raporların kalitesine ve algılanan faydaya ilişkin verilecek yargının, finansal rapor kullanıcılarının tekrara dayalı elde edilen deneyimiyle değişebileceği öngörülerek takip eden hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H2: Finansal rapor kullanım deneyiminin, algılanan finansal raporlama kalitesi üzerinde etkisi vardır.

H3: Finansal rapor kullanım deneyiminin, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi vardır.

Bawden vd. (1999, s. 249) tarafından yapılan bir tanımda aşırı bilgi yükü, "Bilgi işleme sürecine alınan ek bir bilginin (potansiyel olarak faydalı bir bilgi olsa da) faydadan çok zarar verdiği bir durum" olarak ifade edilmektedir. Diğer bir tanımda ise aşırı bilgi

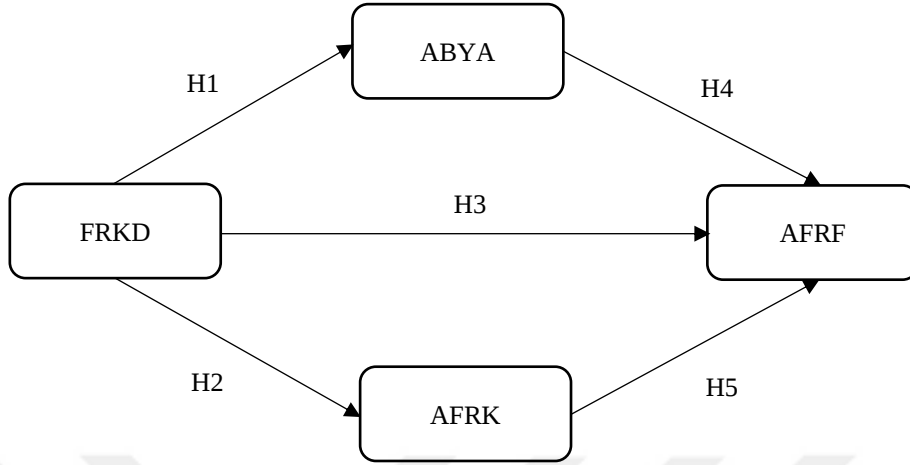
yükü, "karar verme sürecindeki bilgi gereksinimlerinin kişinin karar verme sürecine dahil edebileceği bilgi miktarını aştığı nokta" olarak ifade edilmektedir (Eppler ve Mengis, 2004, s. 326). Her iki tanımdan yola çıkarak finansal rapor kullanıcılarında oluşabilecek aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi olabileceği düşünülmüş ve takip eden hipotez aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H4: Algılanan aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi vardır.

Düzenleyici kuruluş finansal raporların amacını, “mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflara, raporlayan işletme hakkında o işletmeye kaynak sağlamaya ilişkin kararlar verilirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamak” olarak ifade etmektedir (Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 6 – prgf. 1.2). Düzenleyici kuruluş aynı zamanda faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerini de “ihtiyaca uygun [gereksinimlere uygun], gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunulmuş olması” olarak ifade etmiştir (Kavramsal Çerçeve 2018 sürümü, s. 10-15). Söz konusu nitelikler daha önceki bölümlerde açıklamaya çalıştığımız üzere bilgi kalitesinin boyutlarına atıfta bulunmaktadır (Bkz. Karagül ve Özdemir, 2010, s. 47). Bu yönde Rahmani ve Jabari (2015, s. 305) tarafından yapılan bir çalışmada, finansal rapor kalitesine ilişkin alt boyutların finansal raporların faydalılığı üzerinde etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu kapsamda düzenleyici kuruluşun söz konusu yaklaşımı ve alanyazın bulgularından yola çıkılarak araştırmanın son hipotezini aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H5: Algılanan finansal raporlama kalitesinin, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi vardır.

Hipotezlerin şekilsel görünümü ile birlikte ortaya çıkan araştırmanın kuramsal modeli aşağıdaki gibidir:

Şekil 3.1. Araştırmanın Kuramsal Modeli

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın genel evrenini finansal raporlama kullanıcıları, çalışma evrenini ise Türkiye’deki bankalarda faaliyet gösteren kurumsal kredi tahsis uzmanları ve yatırım şirketlerinde faaliyet gösteren yatırım danışmanları oluşturmaktadır. Araştırmada sağlamış olduğu avantajlar nedeni ile "Kolayda Örneklem" yöntemi tercih edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

“Linkedin” profesyonel sosyal medya ağı ve diğer yollar yollar üzerinden ulaşılabilen 153 kredi analisti, yöneticisi ve üst yöneticisi ile yatırım (portföy) analisti, yöneticisi ve üst yöneticisi araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 153 kişiye soru formu elektronik ortamda⁶ gönderilmiştir. Araştırma katılımcıları arasındaki 17 kişi, araştırma formunda yer alan kontrol sorularına doğru yanıt vermemeleri nedeni ile örneklemden çıkartılmıştır. Veri seti üzerinde yapılan incelemelerde 1 gözlemin tüm sorulara "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verdiği gözlenmiş ve örneklemden çıkartılma kararı verilmiştir. Sonuç olarak veri seti 135 gözlemden oluşturulmuştur.

⁶Araştırmanın elektronik ortam üzerinden yapılması ile ilgili Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu onayı alınmıştır.

3.3.1. Finansal raporlama kullanım deneyimi (FRKD) ölçeği

Finansal raporlama kullanım deneyiminin ölçümlemesi amacı ile Drake vd. (2019, s. 1944) tarafından da kullanılan günlük kullanım ve tekrar dayalı deneyim yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda FRKD1, FRKD2, FRKD3 ve FRKD4 ifadeleri için uzman görüşüne başvurulmuş, FRKD6 ifadesi için Drake ve diğerlerine ait günlük kullanım yaklaşımı bir ölçek ifadesi olarak uyarlanmış ve son olarak FRKD5 nolu ifade tarafımızdan eklenerek Tablo 3.1.'deki ifade grubu oluşturulmuştur.

Tablo 3.1. *FRKD Ölçeği İfade Grubu*

Boyut	No	İfade	Kaynak
FRKD	1	Finansal raporları yaygın olarak kullanırım	Uzman Görüşü
FRKD	2	Deneyimsel olarak finansal raporları çok sık kullanırım	Uzman Görüşü
FRKD	3	Finansal raporlardan yararlanırım	Uzman Görüşü
FRKD	4	Finansal raporlar konusunda deneyim sahibiyim	Uzman Görüşü
FRKD	5	Finansal rapor bilgilerini kullanılabilecek düzeyde muhasebe bilgisine sahibim	Yazar
FRKD	6	Finansal rapor kullanımı günlük işlerimin bir parçasıdır	(Drake vd., 2019, s. 1944)

3.3.2. Aşırı bilgi yükü algısı (ABYA) ölçeği

Aşırı Bilgi Yükü Algısı (ABYA) ölçeği için Williamson ve Eaker (2012) tarafından yapılan çalışmada oluşturulan Tablo 3.2'deki ifadeler değerlendirilmiştir.

Tablo 3.2. ABYA Ölçeği İfade Grubu

Boyut	No	İfade	Kaynak
ABYA	1	Çok basit kararlar vermek için bile çok fazla bilgiyi yönetmek gerekir	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	2	Bilgi fazlalığı nedeni ile bunalmış hissettirir	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	3	Asimile edilmesi gereken bilgi çokluğu nedeni ile konsantre olmak zordur	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	4	Hangi bilgilerin önemli hangi bilgilerin önemsiz olduğunu değerlendiremeyecek kadar çok fazla bilgi içerir	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	5	İhtiyaç duyduğum bir bilgiyi ararken genellikle ilgisiz birçok bilgi ile karşılaşırım	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	6	Çok fazla bilgi olması nedeni ile karar verme sürecim zaman alır	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	7	Asimile etmem gereken çok fazla bilgi olması nedeni ile baskı altında hissederim	(Williamson ve Eaker, 2012)
ABYA	8	Aşırı bilgi yüklemesi nedeni ile dikkatimin dağıldığını hissederim	(Williamson ve Eaker, 2012)

3.3.3. Algılanan finansal raporlama kalitesi (AFRK) ölçeği

Daha önceki bölümlerde açıklanmaya çalışıldığı üzere finansal raporlama kalitesinin ölçümü konusunda birçok yöntem bulunmaktadır. Bu çalışmada söz konusu yöntemler içerisinde faydalı finansal bilginin niteliksel özelliklerini esas alan Beest vd. (2009) yöntemi benimsenmiştir. Öte yandan söz konusu yöntemi benimseyen (Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Braam ve Beest, 2013, s. 1300; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68) yazarlara ait çalışmalardan ve Kavramsal Çerçeve 2018 sürümünden de faydalanarak Tablo 3.3'de gözüktüğü üzere gereksinimlere uygunluk niteliği ile ilgili dört, gerçeğe uygun sunum niteliği ile ilgili beş, karşılaştırılabilirlik niteliği ile ilgili beş, doğrulanabilirlik niteliği ile ilgili dört, zamanındalık niteliği ile ilgili üç ve anlaşılabilirlik niteliği ile ilgili dört ifade olmak üzere toplam yirmi beş ifade Algılanan Finansal Raporlama Kalitesi ölçeği için değerlendirilmiştir.

Tablo 3.3. AFRK Ölçeği İfade Grubu

Boyut	No	İfade	Kaynak
GU	1	Geleceğe yönelik tahminlerde kullanılabilecek bilgiler içerir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1298; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 67)
GU	2	İş fırsat ve riskleri ile ilgili bilgiler içerir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1297; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 67)
GU	3	Piyasada gelişen önemli olayların işletmeyi nasıl etkilediği konusunda bilgiler içerir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 67)
GU	4	Karar verme süreçlerimde fark yaratacak bilgiler içerir	(Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 10, prgf. 2.6; Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
GUS	1	Karar verilen ekonomik bir olay ile asgari tüm bilgileri içerir	(Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 11, prgf. 2.14)
GUS	2	Varsayım ve tahminlere ilişkin açıklamalar yer alır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 67)
GUS	3	Seçilen muhasebe politikalarına ilişkin bilgiler açık bir şekilde belirtilmiştir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28)
GUS	4	İşletme faaliyetleri ile ilgili olumlu ve olumsuz sonuçlar dengeli bir şekilde vurgulanmaktadır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1299; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 67)
GUS	5	Muhasebe politikalarına ilişkin kapsamlı ifadeler yer alır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28)
KRŞ	1	Muhasebe politikası değişikliklerine ilişkin notlar, değişimin mali tablo etkilerini de içerir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1301; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
KRŞ	2	Muhasebe tahminlerindeki değişikliklere ilişkin notlar, değişimin mali tablo etkilerini de içerir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28)
KRŞ	3	Önceki muhasebe dönemlerine ilişkin yeterli sayıda bilgi yer almaktadır	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)

Tablo 3.3. (Devamı) AFRK Ölçeği İfade Grubu

Boyut	No	İfade	Kaynak
KRŞ	4	İşletmenin faaliyet gösterdiği endüstrideki diğer işletmelerin bilgileri ile karşılaştırmaya uygundur	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1301; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
DĞR	1	Bilgilerin açıklamak istediği ekonomik olayı doğru bir şekilde gösterdiğine ilişkin kanıtlar yeterlidir	(Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13, prgf. 2.30)
DĞR	2	Varsayımlar ve tahminler mevcut olan en iyi bilgilere dayanılarak yapılmıştır	(Beest vd., 2019, s. 37; Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13, prgf. 2.32)
DĞR	3	Ölçümleme yöntemlerinin kullanılma nedenlerine ilişkin açıklamalar yer almaktadır	(Braam ve Beest, 2013, s. 1301)
DĞR	4	Geleceğe yönelik finansal bilgi geliştirmek için kullanılan varsayım ve tahminlerin bir dizi olası sonuç doğurması durumunda, ilgili sonuçlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Braam ve Beest, 2013, s. 1301; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
ZMD	1	Bilgilere, söz konusu bilginin açıklamak istediği ekonomik olaya ilişkin karar verme yetisini kaybetmeden ulaşılabilirlikte	(Kavramsal Çerçeve 2018 Sürümü, s. 13, prgf. 2.33)
ZMD	2	Benzer karar süreçlerinde kullanılacak finansal bilgilere tüm kullanıcılar aynı anda ulaşılabilirlikte	(Yazar) ⁷
ZMD	3	İşletme ile ilgili en güncel finansal bilgileri içerir	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
ANŞ	1	Tüm bilgiler organize bir şekilde sunulmaktadır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1300; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
ANŞ	2	Kar/Zarar tablosu ve finansal durum tablosuna ilişkin dipnotlar açıklayıcı bir şekilde hazırlanmıştır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
ANŞ	3	Kullanılan grafik ve tablolar, finansal bilginin anlaşılabilirliğini artırmaktadır	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1300; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)
ANŞ	4	Finansal tablo ve dipnotlarda kullanılan teknik jargon basittir	(Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Beest vd., 2009, s. 28; Braam ve Beest, 2013, s. 1300; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68)

⁷Söz konusu ifade için Peyravan (2016) ve Bigus ve Hillebrand (2017) tarafından belirtilen, kredi veren tarafların finansal bilgilere doğrudan ulaşabilme gücü dikkate alınarak oluşturulmuştur.

3.3.4. Algılanan finansal raporlama faydası (AFRF) ölçeği

Algılanan Finansal Raporlama Faydası (AFRF) ölçeği için Khan ve Siang (2014, s. 1360) tarafından yapılan çalışmada oluşturulan AFRF1, AFRF2, AFRF3, AFRF4 ve AFRF5 nolu ifadeler değerlendirilmiştir. AFRF 6 numaralı ifade ise Özer vd. (2013, s. 434) tarafından yapılan çalışmadan uyarlanmıştır. Söz konusu ifadeler Tablo 3.4'te aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Tablo 3.4. AFRF Ölçeği İfade Grubu

Boyut	No	İfade	Kaynak
AFRF	1	Finansal rapor kullanımı hızlı karar vermeme sağlar	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
AFRF	2	Finansal rapor kullanımı doğru karar verme olasılığını artırır	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
AFRF	3	Finansal rapor kullanımı karar verme süreçlerim ile ilgili bilgiler bulmamı sağlar	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
AFRF	4	Karar verme süreçlerim için finansal rapor bilgilerine güvenirim	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
AFRF	5	Genel olarak finansal raporlar faydalı bir bilgi kaynağıdır	(Khan ve Siang, 2014, s. 1360)
AFRF	6	Bir sonraki karar verme sürecim için muhtemelen finansal raporları kullanacağım	(Özer vd., 2013, s. 434)

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma katılımcılarına ilişkin demografik özellikler, betimleyici istatistikler, açıklayıcı faktör analizleri ve önerilen araştırma modeline ilişkin yapısal eşitlik modeli bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular

Araştırma katılımcılarına ilişkin demografik bulgular Tablo 4.1'de aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Tablo 4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular

Özellik	Kategori	Sıklık	%
Cinsiyet	Erkek	95	70,37
	Kadın	40	29,63
Yaş	20 – 30	37	27,41
	31 – 40	64	47,41
	41 – 50	28	20,74
	51 – 60	6	4,44
Meslek	Kredi Analisti/Yöneticisi/Üst Yöneticisi	87	64,44
	Yatırım (Portföy) Analisti/Yöneticisi/Üst Yöneticisi	48	35,56
Kurum	Banka ve Banka Ortaklı Yatırım Şirketi	116	85,93
	Diğer Yatırım Şirketi	19	14,07
Mesleki Deneyim	0 – 5 Yıl	38	28,15
	6 – 10 Yıl	27	20,00
	11 – 15 Yıl	32	23,71
	16 – 20 Yıl	19	14,07
	21 ve üzeri Yıl	19	14,07
İnceleme Deneyimi	0 – 5 Yıl	55	40,74
	6 – 10 Yıl	31	22,96
	11 – 15 Yıl	27	20,00
	16 – 20 Yıl	11	8,15
	21 ve üzeri Yıl	11	8,15
Eğitim	Lisans	78	57,78
	Yüksek Lisans	56	41,48
	Doktora	1	0,74
Toplam		135	

Katılımcılara ilişkin demografik bulgular incelendiğinde, %70,37'sinin erkeklerden oluştuğu, %47,41'inin 31 ve 40 yaş aralığında olduğu, %64,44'ünün Kredi analisti/yönetici/üst yöneticisi olarak çalıştığı, %85,93'ünün banka ve banka ortaklı yatırım şirketi çalışanı olduğu, %28,15'inin 0 ve 5 yıl mesleki deneyime sahip olduğu, %40,74'ünün 0 ve 5 yıl finansal rapor inceleme deneyimine sahip olduğu ve %57,78'inin lisans mezunu olduğu gözükmemektedir.

4.2. Betimleyici İstatistikler

Tablo 4.2'de araştırma modeli kapsamındaki finansal raporlama kullanım deneyimi, algılanan finansal raporlama kalitesi (gereksinimlere uygunluk, gerçeğe uygun sunum, karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanındalık, anlaşılabilirlik), aşırı bilgi yükü algısı ve algılanan finansal raporlama faydası değişkenleri ile ilgili ifadelere ilişkin hesaplanan betimleyici istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 4.2. *Betimleyici İstatistikler*

Yapı	İfade	Min.	Max.	Ort.	Std. S.	Skw.	Kurt.
Finansal Rapor Kullanım Deneyimi	FRKD1	2	5	4,40	,765	-1,231	1,164
	FRKD2	2	5	4,30	,858	-1,136	,600
	FRKD3	2	5	4,53	,689	-1,552	2,538
	FRKD4	2	5	4,31	,777	-1,091	,994
	FRKD5	1	5	4,17	,851	-,999	,967
	FRKD6	2	5	4,11	,975	-,913	-,154
Gereksinimlere Uygunluk	GU1	1	5	4,23	,762	-1,133	2,219
	GU2	1	5	3,84	,854	-,716	,483
	GU3	1	5	4,19	,748	-1,091	2,353
	GU4	2	5	4,29	,700	-,732	,354
Gerçeğe Uygun Sunum	GUS1	1	5	3,65	,972	-,487	-,318
	GUS2	1	5	3,42	1,011	-,356	-,495
	GUS3	2	5	3,96	,690	-,773	1,392
	GUS4	1	5	3,55	,870	-,426	-,233
	GUS5	1	5	3,71	,732	-,881	1,329
Karşılaştırılabilirlik	KRŞ1	2	5	3,81	,693	-,555	,636
	KRŞ2	1	5	3,73	,717	-,897	1,524
	KRŞ3	2	5	3,79	,764	-,648	,414
	KRŞ4	1	5	3,71	,929	-,976	,662
	KRŞ5	2	5	3,93	,735	-,810	1,095
Doğrulanabilirlik	DĞR1	1	5	3,34	,865	-,233	-,236
	DĞR2	1	5	3,39	,899	-,487	-,160
	DĞR3	1	5	3,64	,796	-,801	,575
	DĞR4	1	5	3,49	,880	-,666	-,090
Zamanındalık	ZMD1	1	5	3,50	,827	-,590	-,125
	ZMD2	2	5	3,70	,890	-,410	-,483
	ZMD3	1	5	3,67	,993	-,589	-,527
Anlaşılabilirlik	ANŞ1	2	5	3,99	,646	-,491	,997
	ANŞ2	2	5	3,75	,817	-,671	,134
	ANŞ3	2	5	4,08	,723	-,845	1,322
	ANŞ4	1	5	3,39	,899	-,361	-,386
Aşırı Bilgi Yükü Algısı	ABYA1	2	5	3,78	,944	-,459	-,618
	ABYA2	1	5	3,00	1,007	,311	-,856
	ABYA3	1	5	2,96	,945	,251	-1,274
	ABYA4	1	5	2,81	,974	,594	-,850
	ABYA5	1	5	2,93	,990	,197	-,895
	ABYA6	1	5	2,84	1,028	,527	-,617
	ABYA7	1	5	2,60	1,024	,700	-,236
	ABYA8	1	5	2,68	1,020	,504	-,724
Algılanan Finansal Raporlama Faydası	AFRF1	2	5	3,78	,709	-,417	,278
	AFRF2	2	5	4,16	,601	-,288	,613
	AFRF3	2	5	4,09	,579	-,471	1,940
	AFRF4	2	5	3,90	,690	-,288	,126
	AFRF5	3	5	4,26	,518	,257	-,352
	AFRF6	2	5	4,32	,607	-,491	,508

Betimsel istatistiklere ilişkin hesaplamalar incelendiğinde ifadelere verilen yanıtlara ilişkin çarpıklık (skewness) değerlerinin - 1,552 ve 0,700 arasında, basıklık (kurtosis) değerlerinin ise - 1, 274 ve 2,538 arasında yer aldığı ve yalnızca üç gözleme ilişkin basıklık değerlerinin (GU1= 2,219, GU3= 2,353 ve FRKD3= 2,538) olduğu gözükmemektedir.

Söz konusu değerlerin büyük çoğunluğunun " +2 ve -2 arasında yer alması nedeni ile parametrik analizlerin yapılabilmesi için gerekli olan normal dağılım varsayımını sağladığı söylenebilir" (George ve Mallery, 2010'dan Aktaran: Özkara, 2015, s. 98).

4.3. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları

Bu bölümde araştırmada kullanılacak ölçeklere ilişkin yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi IBM SPSS V.23 istatistik programı üzerinde gerçekleştirilmiş olup faktör analizi ve rotasyonu için sırası ile “Temel Bileşen” ve “Varimax” yöntemleri kullanılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi öncesinde tüm ölçekler için KMO (Kaiser – Mayer – Olkin) katsayısı ve Bartlett küresellik testi sonuçları incelenmiştir. "KMO değerinin 0,60 ve üstünde olması örneklemin faktör analizi için yeterli olacağına işaret etmektedir]. Bartlett Küresellik testi sonucunun anlamlı olması ise korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak ölçüde yeterli olduğunu göstermektedir" (Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 319). Bu kapsamda tüm ölçekler için KMO değerinin 0,60'ın üstünde olması ve Bartlett küresellik test sonucunun anlamlı olması kriterleri aranmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonrası oluşturulan ölçeklerin ve ölçeklere ilişkin alt boyutların güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacı ile Cronbach's Alfa değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklere ilişkin güvenilirlik değerlendirmesi için Cronbach's Alfa değerinin 0,70'in üstünde olması kriteri aranmıştır (Bkz: Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 158).

4.3.1. Finansal raporlama kullanım deneyimi (AFA) bulguları

Finansal raporlama kullanım deneyimi ölçeği açımlayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar tablo 4.3'te aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4.3. FRKD Ölçeği AFA Analiz Sonuçları

Yapı	İfade	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)	Cronbach's Alpha
Finansal Raporlama Kullanım Deneyimi	FRKD2	0,93	3,915	78,298	78,298	0,925
	FRKD3	0,91				
	FRKD1	0,91				
	FRKD6	0,86				
	FRKD4	0,81				
KMO		0,87				
Bartlett's test of Sphericity	Sig.	0,000				
Cronbach's Alpha	Ölçek	0,925				

Tablo 4.3'te gözüktüğü üzere KMO değeri 0,87 olarak hesaplanmıştır. Barlett küresellik testi sonucu anlamlı değeri almaktadır.

Tablo 4.3 incelendiğinde finansal raporlama kullanım deneyimini ölçen 5 gözlenen değişkenin tek bir boyut altında toplandığı ve kümülatif varyansın yaklaşık olarak %78,30'unu açıkladığı görülmektedir.

5 gözlenen değişkene ait Cronbach's Alfa değeri yaklaşık olarak 0,93 olarak hesaplanmıştır.

Analizler sonucunda FRKD5 ifadesinin gerek düşük faktör yükü gerekse Cronbach's alpha katsayı üzerindeki etkileri nedeni ile ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir.

4.3.2. Algılanan finansal raporlama kalitesi (AFA) bulguları

Algılanan finansal raporlama kalitesi ölçeği açımlayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar tablo 4.4'te aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4.4. AFRK Ölçeği AFA Analiz Sonuçları

Yapı	İfade	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)	Cronbach's Alpha
Doğrulanabilirlik Gerçeğe Uygun Sunum	DĞR4	0,75	5,025	31,407	31,407	0,836
	DĞR1	0,73				
	DĞR2	0,69				
	GUS2	0,69				
	GUS1	0,61				
	GUS4	0,59				
	DĞR3	0,56				
Anlaşılabilirlik Zamanındalık	ANŞ1	0,82	2,500	15,622	47,029	0,760
	ANŞ2	0,76				
	ANŞ3	0,68				
	ZMD3	0,66				
	ZMD2	0,59				
Gereksinimlere Uygunluk	GU4	0,81	1,512	9,488	56,477	0,764
	GU3	0,81				
	GU2	0,68				
	GU1	0,67				
KMO		0,84				
Bartlett's test of Sphericity	Sig.	0,000				
Cronbach's Alpha	Ölçek	0,847				

Tablo 4.4'te gözüktüğü üzere KMO değeri 0,84 olarak hesaplanmıştır. Barlett küresellik testi sonucu anlamlı değeri almaktadır.

Tablo 4.4 incelendiğinde algılanan finansal raporlama kalitesini ölçen 16 gözlenen değişkenin 3 boyut altında toplandığı ve kümülatif varyansın %56,48'ini açıkladığı görülmektedir. 3 boyut sırası ile doğrulanabilirlik – gerçeğe uygun sunum, anlaşılabilirlik - zamanındalık ve gereksinimlere uygunluk olarak adlandırılmıştır. Finansal raporlama kalitesinin karşılaştırılabilirlik boyutu ile ilgili gözlenen değişkenler, açımlayıcı faktör analizi sırasında farklı boyutlar altında sınıflanması ve bu sınıflanmanın teorik bir alt yapısı bulunmaması nedeni ile ölçekten tamamı ile çıkartılmıştır. Bununla birlikte GUS3, GUS5 ZMD1 ve ANŞ4 gibi farklı boyutlar altında sınıflanması ve bu sınıflanmanın teorik olarak bir açıklaması olmaması sebebi ile söz konusu ifadeler de ölçekten çıkartılmıştır.

AFA sonucu oluşturulan 3 boyuta ait Cronbach's alfa değerleri sırası ile doğrulanabilirlik – gerçeğe uygun sunum (0,836), anlaşılabilirlik – zamanındalık (0,760),

ve gereksinimlere uygunluk (0,764) olarak, tüm ölçeğe ait Cronbach's alfa değeri ise (0,847) olarak hesaplanmıştır.

4.3.3. Aşırı bilgi yükü algısı (AFA) bulguları

Aşırı bilgi yükü algısı ölçeği açımlayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar tablo 4.5'te aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4.5. ABYA Ölçeği AFA Analiz Sonuçları

Yapı	İfade	Faktör Yükü	Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)	Cronbach's Alpha
Aşırı Bilgi Yükü Algısı	ABYA7	0,87	4,839	69,129	69,129	0,925
	ABYA3	0,87				
	ABYA2	0,85				
	ABYA8	0,85				
	ABYA6	0,83				
	ABYA4	0,79				
	ABYA5	0,76				
KMO		0,88				
Bartlett's test of Sphericity	Sig.	0,000				
Cronbach's Alpha	Ölçek	0,925				

Tablo 4.5'te gözüktüğü üzere KMO değeri 0,88 olarak hesaplanmıştır. Barlett küresellik testi sonucu anlamlı değer almaktadır.

Tablo 4.5 incelendiğinde finansal raporlama kullanım deneyimini ölçen 7 gözlenen değişkenin tek bir boyut altında toplandığı ve kümülatif varyansın %69,12'sini açıkladığı görülmektedir.

Söz konusu 7 gözlenen değişkene ait Cronbach's Alpha değeri ise 0,925 olarak hesaplanmıştır.

ABYA1 nolu ifade AFA sırasında farklı bir boyut altında sınıflanmaktadır. Bununla birlikte sınıflandığı boyutta 3'ten daha az gözlenen değişken bulunması nedeni ile ilgili boyut ve dolayısı ile ABYA1 gözlenen değişkeni değerlendirme dışı bırakılarak ölçekten çıkartılmıştır.

4.3.4. Algılanan finansal raporlama faydası (AFA) bulguları

Algılanan finansal raporlama faydası ölçeği açımlayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar tablo 4.6'da aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4.6. AFRF Ölçeği AFA Analiz Sonuçları

Yapı	İfade	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)	Cronbach's Alpha
Algılanan Finansal Raporla Faydası	AFRF2	0,86	3,155	63,091	63,091	0,844
	AFRF5	0,85				
	AFRF3	0,81				
	AFRF6	0,76				
	AFRF4	0,68				
KMO		0,81				
Bartlett's test of Sphericity	Sig.	0,000				
Cronbach's Alpha	Ölçek	0,844				

Tablo 4.6.'da gözüktüğü üzere KMO değeri 0,81 olarak hesaplanmıştır. Barlett küresellik testi sonucu anlamlı değeri almaktadır.

Tablo 4.6 incelendiğinde finansal raporlama kullanım deneyimini ölçen 5 gözlenen değişkenin tek bir boyut altında toplandığı ve kümülatif varyansın yaklaşık olarak %63,09'unu açıkladığı görülmektedir.

Söz konusu 5 gözlenen değişkene ait Cronbach's Alfa değeri yaklaşık olarak 0,84 olarak hesaplanmıştır.

Analizler sonucunda AFRF1 ifadesinin gerek düşük faktör yükü gerekse Cronbach's alpha katsayı üzerindeki etkileri nedeni ile ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir.

4.4. Önerilen Araştırma Modeline İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli

Yapısal Eşitlik Modeli, "doğrulatoryıcı faktör analizi ve regresyon analizinin birleşiminden oluşan ve gözlenen ve örtük değişkenleri içeren modellerin test edilmesinde kullanılan çok değişkenli istatistiksel analizlerin genel adıdır (Gürbüz, 2019, s. 43)". Dolayısı ile gerek açımlayıcı faktör analizi sonucu oluşturulan ölçeklere ilişkin doğrulatoryıcı faktör analizlerinin yapılabilmesi gerekse oluşturulan modelin test edilmesi sırasında sağlanan avantajlar nedeni ile önerilen araştırma modelinin yapısal eşitlik modeli ile test edilmesi uygun görülmüştür.

Gürbüz (2019, s. 19) yapısal eşitlik modellemesinde önerilen araştırma modelinin test edilmesi öncesinde ölçüm modelinin doğrulatoryıcı faktör analizi marifeti ile değerlendirilmesinin geniş bir çevrece kabul edildiğini belirtmektedir. Bu kapsamda

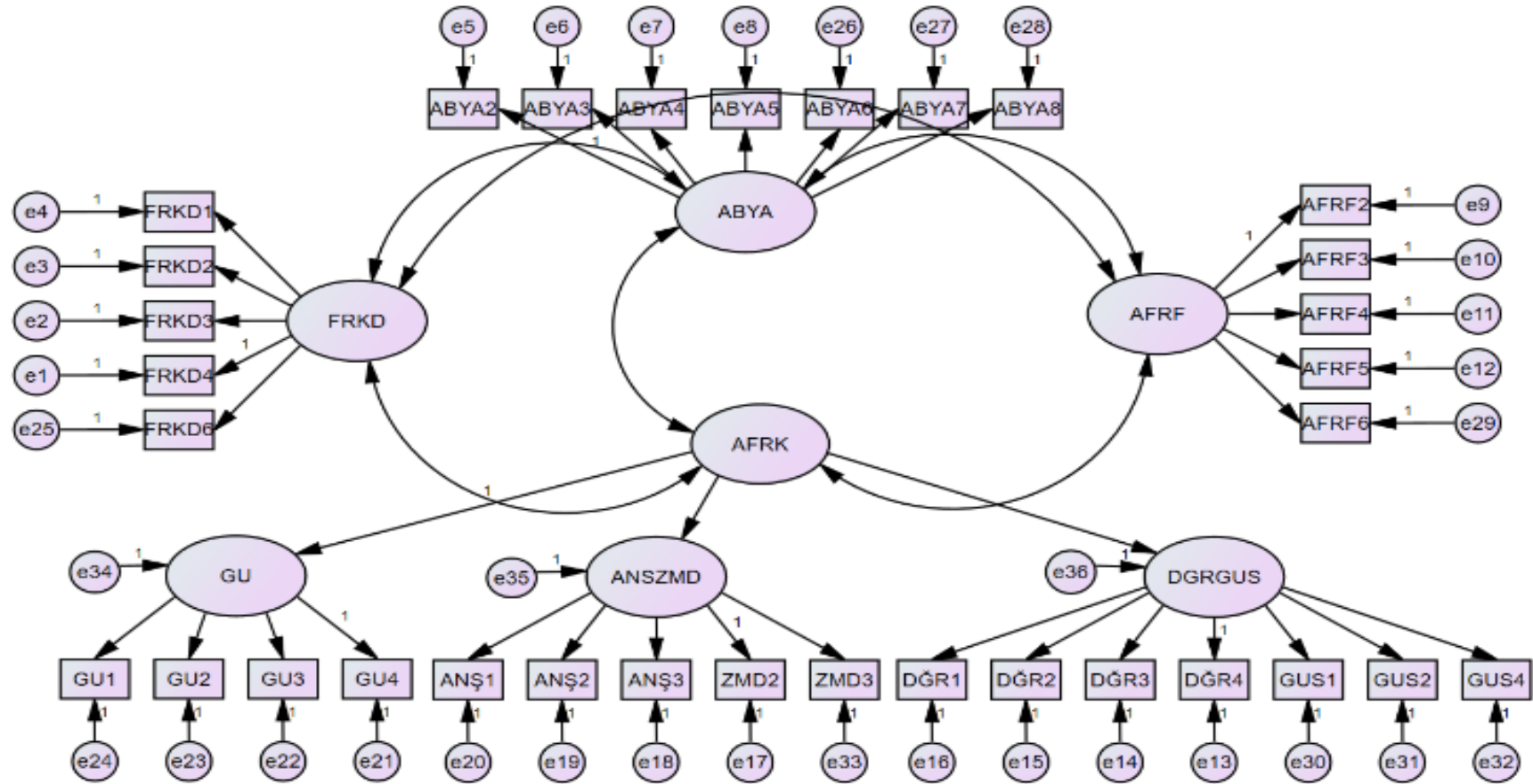
çalışmada öncelikle ölçüm modeli test edilmiş sonrasında ise yapısal model üzerinde yol analizleri yapılarak araştırma hipotezleri test edilmiştir.

4.4.1. Ölçüm modelinin testi

Ölçüm modeline ilişkin analizler, IBM AMOS v.23 istatistik paket programı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan analizlerde öncelikle araştırma verilerinin çoklu normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş sonrasında ise ölçüm modelinin örneklem ile uyumunun değerlendirmesi amacı ile model uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Model uyum iyiliği değerleri için CMIN/DF =Ki Kare / Serbestlik Derecesi, Comparative Fit Index (CFI) ve Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) değerleri referans alınmıştır (Gürbüz, 2019, s. 36). Model uyum iyiliği referans değerleri ise CMIN/DF için $= < 3$, CFI için $= > 0,90$ ve RMSEA için $< 0,08$ olarak kabul edilmiştir (Gürbüz, 2019, s. 34). Model uyum iyiliğinin değerlendirilmesinin ardından gözlenen değişkenler ile örtük değişkenler arasındaki ilişkiler, yol katsayıları ve bu katsayıların istatistiki anlamlılık durumları göz önüne alarak incelenmiştir.

Daha önceki bölümlerde açıklandığı üzere açımlayıcı faktör analizi sonucunda, finansal rapor kullanım deneyimi (FRKD), aşırı bilgi yükü algısı (ABYA) ve algılanan finansal raporlama faydası (AFRF) örtük değişkenlerinin tek boyutlu, algılanan finansal raporlama kalitesi (AFRK) örtük değişkeninin ise gereksinimlere uygunluk (GU), anlaşılabilir ve zamanındalık (ANŞZMD) ve doğrulanabilirlik ve gerçeğe uygun sunum (DGRGUS) örtük değişkenlerini içerecek şekilde 3 boyutlu bir yapıya sahip olduğu yönünde bulgular edilmiştir. Bu kapsamda AFRK örtük değişkeni ölçüm modelinde GU, ANŞZMD ve DGRGUS örtük değişkenlerini kapsayıcı bir şekilde eklenmiştir.

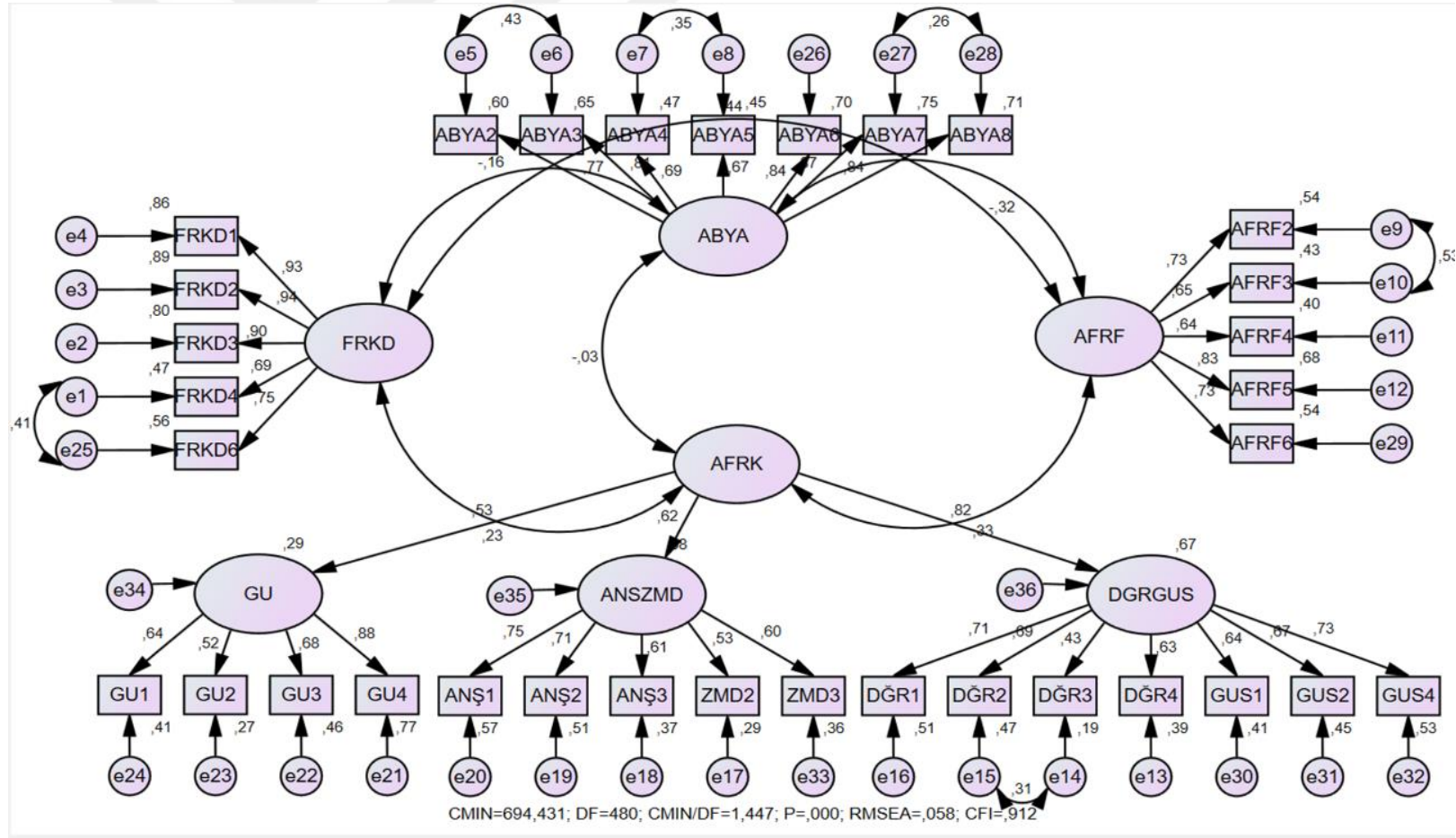
Araştırmanın ölçüm modeli şekil 4.1'de aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Araştırmanın Ölçüm Modeli

Şekil 4.1'de görüldüğü üzere FRKD örtük değişkeni (5 madde), ABYA örtük değişkeni (7 madde), AFRF örtük değişkeni (5 madde) ve AFRK örtük değişkeni, GU (4 madde), ANŞZMD (5 madde) ve DGRGUS (7 madde) örtük değişkenlerini kapsayacak şekilde modele eklenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda araştırma verilerine ilişkin çoklu normallik değerinin (10,529) olduğu görülmüş kabul edilen sınırlara yakın olması nedeni ile söz konusu varsayımın sağlandığı kabul edilmiştir (Gürbüz, 2019, s. 69). Model uyum iyiliği değerleri ise ki kare / serbestlik derecesi =1,647 $p = <0,00$, CFI=0,871 ve RMSEA=0,069 değerlerini almıştır. Model uyum iyiliği değerlerini iyileştirmek amacı ile modifikasyon indeksleri incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda e1-e25, e5-e6, e7-e8, e27-e28, e9-e10 ve e14-e15 hata terimleri üzerinde düzeltme işlemleri uygulanmış ve model uyum iyiliği değerleri şekil 4.2'de de görüldüğü üzere ki kare / serbestlik derecesi =1,447 $p = <0,00$, CFI=0,912 ve RMSEA=0,058 değerlerini almıştır. P değerinin anlamlı çıkması dışında model uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu gözükmektedir.

Şekil 4.2. Araştırmanın Ölçüm Modeli Testi

Model uyum iyiliğinin değerlendirilmesinin ardından gözlenen değişkenler ve örtük değişkenler arasındaki yol katsayıları (faktör yükleri) ve anlamlılık düzeyleri incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4.7'de aşağıdaki şekilde raporlanmıştır.

Tablo 4.7. Gözlenen ve Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Yapı			S.β.	P	A.V.E.	C.R.	Cronbach's Alfa
AFRK	AFRK	GU	0,54				0,85
	AFRK	ANSZMD	0,62	0,001			
	AFRK	DGRGUS	0,82	0,000			
GU	GU	GU1	0,64	0,000	0,48	0,78	0,76
	GU	GU2	0,52	0,000			
	GU	GU3	0,68	0,000			
	GU	GU4	0,88				
	GU	GU5	0,75				
ANSZMD	ANSZMD	ANŞ1	0,75	0,000	0,42	0,78	0,76
	ANSZMD	ANŞ2	0,71	0,000			
	ANSZMD	ANŞ3	0,61	0,000			
	ANSZMD	ZMD2	0,53				
	ANSZMD	ZMD3	0,60	0,000			
DGRGUS	DGRGUS	DĞR1	0,71	0,000	0,42	0,83	0,84
	DGRGUS	DĞR2	0,69	0,000			
	DGRGUS	DĞR3	0,43	0,000			
	DGRGUS	DĞR4	0,63				
	DGRGUS	GUS1	0,64	0,000			
	DGRGUS	GUS2	0,67	0,000			
	DGRGUS	GUS3	0,73	0,000			
	DGRGUS	GUS4	0,73	0,000			
FRKD	FRKD	FRKD1	0,93	0,000	0,72	0,93	0,93
	FRKD	FRKD2	0,94	0,000			
	FRKD	FRKD3	0,90	0,000			
	FRKD	FRKD4	0,69				
	FRKD	FRKD5	0,75	0,000			
	FRKD	FRKD6	0,75	0,000			
ABYA	ABYA	ABYA2	0,77		0,62	0,92	0,93
	ABYA	ABYA3	0,81	0,000			
	ABYA	ABYA4	0,69	0,000			
	ABYA	ABYA5	0,67	0,000			
	ABYA	ABYA6	0,84	0,000			
	ABYA	ABYA7	0,87	0,000			
	ABYA	ABYA8	0,84	0,000			
	ABYA	ABYA9	0,84	0,000			
AFRF	AFRF	AFRF2	0,73		0,52	0,84	0,84
	AFRF	AFRF3	0,65	0,000			
	AFRF	AFRF4	0,64	0,000			
	AFRF	AFRF5	0,83	0,000			
	AFRF	AFRF6	0,73	0,000			
	AFRF	AFRF7	0,73	0,000			

Tablo 4.7'de tek boyutlu 1. doğrulayıcı faktör analizleri ve çok boyutlu AFRK örtük değişkenine ilişkin 2. Düzey doğrulayıcı faktör analizleri sonuçları görülmektedir.

Tek boyutlu 1. düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları değerlendirildiğinde, GU örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,52 ve 0,88 arasında ve anlamlı olduğu, ANSZMD örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,53 ve 0,77 arasında ve anlamlı olduğu, DGRGUS örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,43 ve 0,73 arasında ve anlamlı olduğu, FRKD örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,75 ve 0,94 arasında ve anlamlı olduğu, ABYA örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,67 ve 0,87 arasında ve anlamlı olduğu ve son olarak AFRF örtük değişkenine ait gözlenen değişkenlere ilişkin standardize edilmiş kat sayıların 0,64 ve 0,83 arasında ve anlamlı olduğu görülmektedir.

Çok boyutlu 2. Düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları değerlendirildiğinde ise standardize yol katsayılarının GU örtük değişkeni için 0,54, ANSZMD için 0,62 ve anlamlı ve DGRGUS için 0,82 ve anlamlı değerler aldığı gözükmemektedir.

4.4.1.1. Ölçeklere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri

Araştırma modeli kapsamındaki ölçeklerin yakınsak, diskriminant geçerlilikleri ve güvenilirliklerine ilişkin ek bulgular sağlayabilmek amacı ile A.V.E (Average Variance Extracted), C.R. (Composite Reliability), yapılar arasındaki korelasyon ve Cronbach's Alfa değerleri incelenmiştir (Bkz. Kurulgan ve Argan, 2006, s. 240; Yaşlıoğlu, 2017, s.82). Yaşlıoğlu (2017, s. 82) bir ölçeğin yakınsak geçerliliği için, "ölçeğe ilişkin tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE değerinin de 0,5'ten büyük olması" kriterlerinin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Diskriminant geçerliliğin sağlanabilmesi için ise yapılar arasındaki korelasyon değerlerinin 0,90'ı geçmemesi gerektiği belirtilmektedir (Hair vd., 1998'den aktaran: Kurulgan ve Argan, 2006, s. 240). Ölçeklere ilişkin güvenilirlik değerlendirmesi için ise Cronbach's alfa ve C.R. değerlerinin 0,70'in üzerinde bir değer alması beklenmektedir (Bkz: Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 158; Yaşlıoğlu, 2017, s. 82) .

Tablo 4.8'de araştırma kapsamında yer alan ölçeklere ilişkin A.V.E, C.R. ve Cronbach's Alfa değerleri yer almaktadır.

Tablo 4.8. Ölçeklere İlişkin A.V.E, C.R. ve Cronbach's Alfa Değerleri

Yapı	A.V.E	C.R.	Cronbach's Alfa
AFRK			0,85
GU	0,48	0,78	0,76
ANSZMD	0,42	0,78	0,76
DGRGUS	0,42	0,83	0,84
FRKD	0,72	0,93	0,93
ABYA	0,62	0,92	0,93
AFRF	0,52	0,84	0,84

Daha önceki bölümlerde açıklandığı üzere AFRK ölçeği, GU, ANSZMD ve DGRGUS boyutlarını kapsayan üç boyutlu bir yapı olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Tablo 4,8'de incelendiğinde AFRK ölçeğinin boyutlarına ilişkin A.V.E ve C.R. sırası ile, GU için = (0,48), (0,78), ANSZMD için = (0,42), (0,78) ve DGRGUS için = (0,42), (0,83) değerlerini aldığı gözükmemektedir. Söz konusu değerler yakınsak geçerlilik için alanyazında kabul gören $A.V.E > 0,50$ ve $A.V.E. < C.R.$ kriterleri açısından değerlendirildiğinde tüm boyutlara ilişkin A.V.E. değerlerinin C.R. değerinden küçük olduğu gözükmemekte bununla birlikte A.V.E değerlerinin 0,50 eşik değerinin üzerinde olması gerekliliği şartını taşımadığı gözükmemektedir. Öte yandan $A.V.E > 0,50$ değerinin oldukça korumacı bir kriter olduğu gerekçesi ile 0,50'den küçük olduğu durumlarda C.R. değerlerini referans alarak yakınsak geçerliliğin sağlandığını ileri süren çalışmalar yer almaktadır (Bkz. Lam, 2012, s. 1332). Araştırma kapsamında yer alan FRKD, ABYA ve AFRF ölçeklerine ilişkin A.V.E ve C.R. sırası ile FRKD için (0,72), (0,93), ABYA için (0,62), (0,92) ve AFRF için (0,52), (0,84) değerlerini aldığı gözükmemektedir. Söz konusu değerler yakınsak geçerlilik için alanyazında kabul gören $A.V.E > 0,50$ ve $A.V.E. < C.R.$ kriterleri açısından değerlendirildiğinde tüm ölçeklere ilişkin A.V.E. değerlerinin C.R. değerinden küçük ve A.V.E değerlerinin 0,50'den büyük olduğu gözükmemektedir.

Ölçeklere ilişkin güvenilirlik değerlendirmesi için C.R. ve Cronbach's alfa değerleri incelenmiştir. Bu kapsamda AFRK ölçeğini oluşturan GU, ANSZMD ve DGRGUS alt boyutlarının C.R. ve Cronbach's Alfa değerleri sırası ile GU için (0,78), (0,76), ANSZMD için (0,78), (0,76), DGRGUS için (0,83), (0,84), tüm ölçeğe ait Cronbach's Alfa değeri ise 0,85 olarak hesaplanmıştır. Araştırma modeli kapsamındaki FRKD, ABYA ve AFRF ölçeklerinin C.R. ve Cronbach's Alfa değerleri sırası ile FRKD için (0,93), (0,93), ABYA

için (0,92), (0,93) ve AFRF için (0,84), (0,84) olarak hesaplanmıştır. Söz konusu değerlerin 0,70 eşik değerinin üzerinde olduğu gözükmemektedir.

Araştırma kapsamındaki ölçeklere ilişkin diskriminant geçerlilik değerlendirmesi için yapılar arasındaki korelasyonlar Tablo 4.9'da aşağıdaki şekilde raporlanmıştır.

Tablo 4.9. Yapılara ilişkin Korelasyon Matrisi

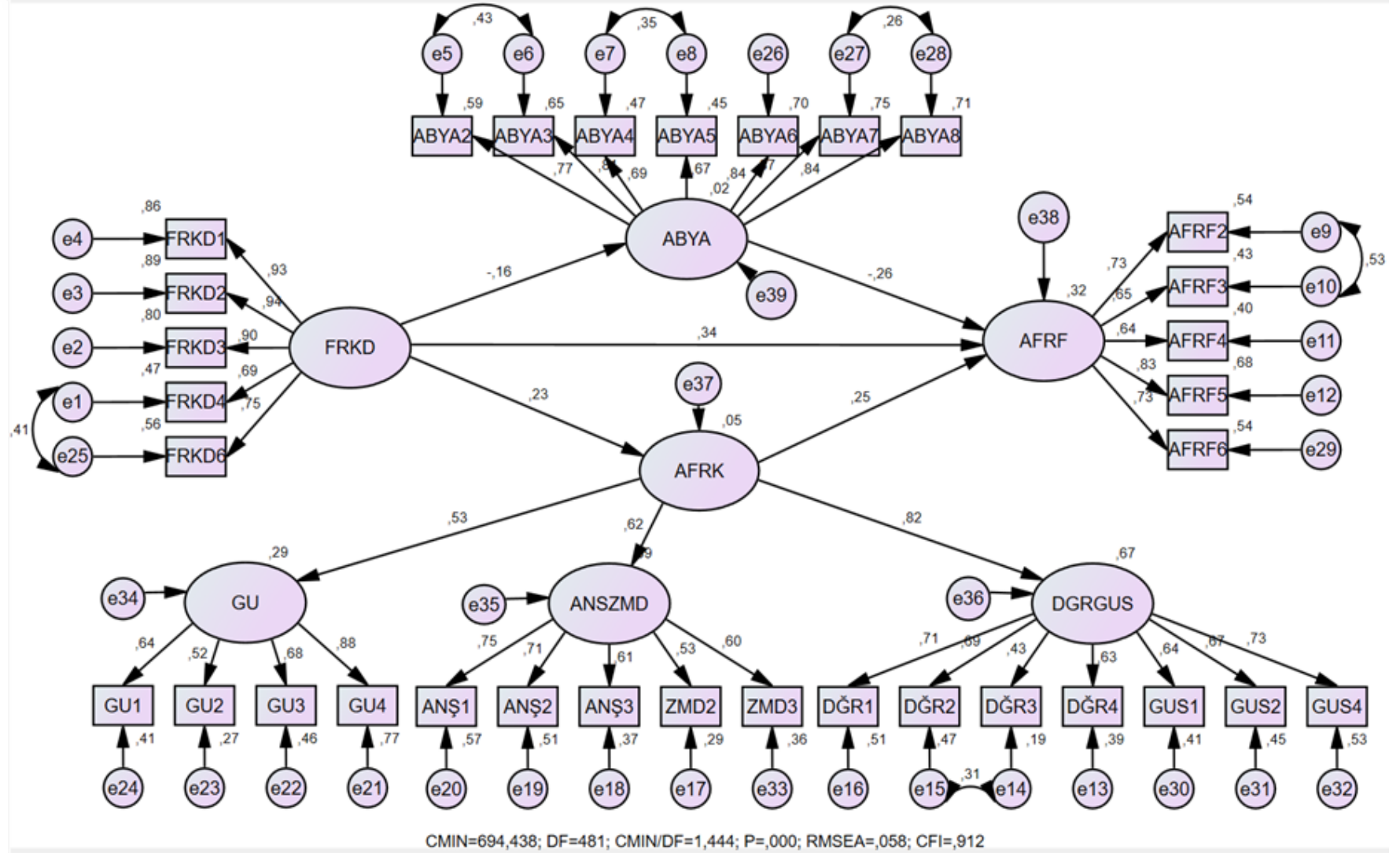
	GU	ANSZMD	DGRGUS	FRKD	ABYA	AFRF
GU	1					
ANSZMD	0,09	1				
DGRGUS	0,39 **	0,45 **	1			
FRKD	0,29 **	0,03	0,14	1		
ABYA	0,07	-0,12	0,03	-0,19 *	1	
AFRF	0,26 **	0,32 **	0,12	0,39 **	-0,26 **	1
**	p < 0,01					
*	p < 0,05					

Tablo 4.9. incelendiğinde AFRK ölçeğinin alt boyutları GU, ANSZMD ve DGRGUS arasındaki korelasyon değerlerinin 0,09 ve 0,45 arasında, FRKD, ABYA ve AFRF ölçeğinin kendi aralarında ve AFRK alt boyutları arasındaki korelasyonların ise -0,26 ve 0,45 arasında değerler almakta olduğu ve 0,90'dan küçük olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda, araştırma kapsamında yer alan ölçeklere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik açısından önemli problemler bulunmadığını söylemek mümkündür.

4.4.2. Yapısal model, yol analizleri ve hipotez testleri

Ölçüm modelinin test edilmesi aşamasında yapılan düzeltmeler ve araştırmanın kuramsal modelinde yer alan ilişkiler dikkate alınarak çizilen yollar sonucunda oluşan yapısal model şekil 4.3'te aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

Şekil 4.3. Yapısal Model

Araştırma hipotezlerine ilişkin sonuçlar ise tablo 4.8'de aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Tablo 4.10. *Hipotez Testi Sonuçları*

Hipotez No	Değişken	Yön	Değişken	S. β.	P	P <	Sonuç
H1	FRKD	→	ABYA	-0,16	0,095	0,05	Ret
H2	FRKD	→	AFRK	0,23	0,050	0,05	Kabul
H3	FRKD	→	AFRF	0,34	0,000	0,01	Kabul
H4	ABYA	→	AFRF	-0,26	0,004	0,01	Kabul
H5	AFRK	→	AFRF	0,25	0,034	0,05	Kabul

Yapılan hipotez testleri sonucunda,

- finansal raporlama kullanım deneyiminin (FRKD) aşırı bilgi yükü algısı (ABYA) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı ($\beta = -0,16$ $p = 0,095$);
- finansal raporlama kullanım deneyiminin (FRKD) algılanan finansal raporlama kalitesi (AFRK) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu ($\beta = 0,23$ $p = 0,050$);
- finansal raporlama kullanım deneyiminin (FRKD) algılanan finansal raporlama faydası (AFRF) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu ($\beta = 0,34$ $p = 0,000$);
- aşırı bilgi yükü algısının (ABYA) algılanan finansal raporlama faydası (AFRF) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu ($\beta = -0,26$ $p = 0,004$);
- algılanan finansal raporlama kalitesinin (AFRK) algılanan raporlama faydası (AFRF) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu ($\beta = 0,25$ $p = 0,034$);

gözlemlenmiş ve H1 hariç olmak üzere, H2, H3, H4 ve H5 hipotezlerinin tamamı kabul edilmiştir.

4.5. FRKD, ABYA, AFRK ve AFRF Değişkenlerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılaşma Durumları

FRKD, ABYA, AFRK ve AFRF ölçeklerinin demografik özelliklere göre farklılaşma durumlarının tespit edilmesi amacı ile bağımsız örneklemeler için t testi analizleri yapılmıştır (http-2).

4.5.1. FRKD değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Finansal rapor kullanım deneyiminin, cinsiyete, kullanıcı türüne ve eğitim durumuna göre farklılaşma durumunun tespitine yönelik yapılan t testlerine ilişkin sonuçlar Tablo 4.11.'de aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Tablo 4.11'de, finansal raporlama kullanım deneyimi ölçek puanlarında cinsiyete ($p = 0,372$ ve $p > 0,05$) ve eğitim durumuna göre ($p = 0,811$ ve $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, buna karşılık kullanıcı türüne göre ($p = 0,001$ ve $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kullanıcıların finansal raporlama kullanım deneyimi ortalama puanları karşılaştırılmış ve kredi analistlerinin (4,4851) yatırım analistlerine (4,0500) oranla finansal raporlama kullanım deneyiminin daha yüksek olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.11. FRKD Ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Özellik	Kategori	N	Ortalama	Levene's Test	Sig. (2-tailed)
Cinsiyet	Erkek	95	4,3663	0,310	0,372
	Kadın	40	4,2450		
Kullanıcı Türü	Kredi Analisti	87	4,4851	0,807	0,001
	Yatırım Analisti	48	4,0500		
Eğitim Durumu	Lisans	78	4,3436	0,031	0,811
	Lisansüstü	57	4,3123		

4.5.2. ABYA değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Aşırı bilgi yükü algısının, cinsiyete, kullanıcı türüne, eğitime ve inceleme deneyime göre farklılaşma durumunun tespitine yönelik yapılan t testi sonuçları Tablo 4.12.'de aşağıdaki şekilde raporlanmıştır.

Tablo 4.12'de, aşırı bilgi yükü algısı ölçek puanlarında cinsiyete ($p = 0,713$ ve $p > 0,05$), kullanıcı türüne ($p = 0,691$ ve $p > 0,05$) ve eğitim durumuna göre ($p = 0,710$ ve $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, buna karşılık inceleme deneyimine göre ($p = 0,036$ ve $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kullanıcıların aşırı bilgi yükü algısı ortalama puanları karşılaştırılmış ve inceleme deneyimi on yıldan fazla olan kullanıcıların (2,6327) inceleme deneyimi on yıldan az olan kullanıcılara (2,9435) oranla aşırı bilgi yükü algılarının daha düşük olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.12. ABYA Ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Özellik	Kategori	N	Ortalama	Levene's Test	Sig. (2-tailed)
Cinsiyet	Erkek	95	2,8135	0,330	0,713
	Kadın	40	2,8714		
Kullanıcı Türü	Kredi Analisti	87	2,8095	0,182	0,691
	Yatırım Analisti	48	2,8690		
Eğitim Durumu	Lisans	78	2,8535	0,234	0,710
	Lisansüstü	57	2,7995		
İnceleme Deneyimi	On Yıldan Az	86	2,9435	0,381	0,036
	On Yıldan Fazla	49	2,6327		

4.5.3. AFRK değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Algılanan finansal raporlama kalitesinin, cinsiyete, kullanıcı türüne, eğitime ve inceleme deneyime göre farklılaşma durumunun tespitine yönelik yapı t testi sonuçları Tablo 4.13.'de aşağıdaki şekilde raporlanmıştır.

Tablo 4.13'te, algılanan finansal raporlama kalitesi ölçek puanlarında cinsiyete ($p = 0,151$ ve $p > 0,05$), eğitim durumuna ($p = 0,782$ ve $p > 0,05$) ve inceleme deneyimine göre ($p = 0,148$ ve $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, buna karşılık kullanıcı türüne göre ($p = 0,011$ ve $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kullanıcıların algılanan finansal raporlama kalitesi ortalama puanları karşılaştırılmış ve yatırım analistlerinin (3,8867) kredi analistlerine (3,6968) oranla finansal raporlama kalitesi algılarının daha yüksek olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.13. AFRK ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Özellik	Kategori	N	Ortalama	Levene's Test	Sig. (2-tailed)
Cinsiyet	Erkek	95	3,7270	0,896	0,151
	Kadın	40	3,8531		
Kullanıcı Türü	Kredi Analisti	87	3,6968	0,003	0,011
	Yatırım Analisti	48	3,8867		
Eğitim Durumu	Lisans	78	3,7548	0,684	0,782
	Lisansüstü	57	3,7774		
İnceleme Deneyimi	On Yıldan Az	86	3,8081	0,535	0,148
	On Yıldan Fazla	49	3,6875		

4.5.4. AFRF değişkeninin demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Algılanan finansal raporlama faydasının, cinsiyete, kullanıcı türüne, eğitime ve inceleme deneyime göre farklılaşma durumunun tespitine yönelik yapı t testi sonuçları Tablo 4.14.'de aşağıdaki şekilde raporlanmıştır.

Tablo 4.14'de, algılanan finansal raporlama faydası ölçek puanlarında cinsiyete ($p = 0,105$ ve $p > 0,05$), kullanıcı türüne ($p = 0,694$ ve $p > 0,05$) ve eğitim durumuna göre ($p = 0,386$ ve $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, buna karşılık inceleme deneyimine göre ($p = 0,040$ ve $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kullanıcıların algılanan finansal raporlama faydası ortalama puanları karşılaştırılmış ve inceleme deneyimi on yıldan fazla olan kullanıcıların (4,2571) inceleme deneyimi on yıldan az olan kullanıcılara (4,0837) oranla finansal raporlama faydası algılarının daha yüksek olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.14. AFRF ölçeği demografik özelliklere göre farklılaşma durumu

Özellik	Kategori	N	Ortalama	Levene's Test	Sig. (2-tailed)
Cinsiyet	Erkek	95	4,1895	0,530	0,105
	Kadın	40	4,0450		
Kullanıcı Türü	Kredi Analisti	87	4,1586	0,177	0,694
	Yatırım Analisti	48	4,1250		
Eğitim Durumu	Lisans	78	4,1769	0,907	0,386
	Lisansüstü	57	4,1053		
İnceleme Deneyimi	On Yıldan Az	86	4,0837	0,961	0,040
	On Yıldan Fazla	49	4,2571		

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Düzenleyici kuruluşlar, finansal kaynak arz ve talep eden kesimler arasındaki bilgi asimetrisini azaltarak piyasa katılımcılarına finansal kaynak dağıtım kararlarında faydalı bilgiler sağlamayı amaçlayan bir raporlama sistemi kurmak için çaba göstermektedirler (Hjelström vd., 2014, s. 6). Buna karşılık, gerek uygulayıcı kurumlar tarafından yayımlanan raporlar (Hjelström vd., 2014, s. 6) gerekse akademik çalışmalar (Henderson, 2016; Lev, 2018) finansal raporlama ile ilgi fayda gibi önemli problemlerin varlığına dair bulgular sunmaktadır. Öte yandan bazı araştırmalar ise (Drake vd., 2019) finansal raporlama sistemindeki aşırı bilgi yükü gibi problemleri, finansal raporlar yerine finansal rapor kullanıcılarının kişisel özellikleri ile ilişkilendirilmekte ve finansal raporlama sistemi ile ilgili tartışmaları farklı bir boyuta taşımaktadır.

Finansal raporlama sistemi ile ilgili güncel tartışmalar ışığında bu çalışma, finansal raporlama kullanıcılarının, finansal raporlara ilişkin kullanım deneyimleri, aşırı bilgi yükü, finansal rapor kalitesi ve finansal rapor faydası algıları arasındaki ilişkileri araştırarak söz konusu tartışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda alanyazında daha önce ortaya konan ilişkiler dikkate alınarak araştırmanın kuramsal modeli oluşturulmuş ve yapısal eşitlik modellemesi ile test edilmiştir. Araştırma örneklemini 87'si kredi analisti/yöneticisi/üst yöneticisi 48'i yatırım (portföy) analisti/yöneticisi ve üst yöneticisi olmak üzere toplam 135 finansal rapor kullanıcı oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonuç bölümünde, ilk olarak araştırma bulgularına ilişkin sonuçlar verilmiş ve tartışılmıştır. Sonrasında ise gelecek çalışmalar ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Araştırma modeli kapsamındaki değişkenlerin yapıları hakkında bilgi edinebilmek amacı ile ilk olarak açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. AFA sonucunda, Finansal raporlama kullanım deneyimi (FRKD) ölçeğinin 5 gözlenen değişkenden oluşan tek boyutlu bir yapı olduğu gözlemlenmiştir.

Algılanan finansal raporlama kalitesi (AFRK) ölçeğinin 4 gözlenen değişkenden oluşan Gereksinimlere Uygunluk (GU), 5 gözlenen değişkenden oluşan Anlaşılabilirlik-Zamanındalık (ANSZMD) ve 7 gözlenen değişkenden oluşan Doğrulanabilirlik - Gerçeğe Uygun Sunum (DGRGUS) boyutlarından oluşan çok boyutlu bir yapı olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulgular, Braam ve Beest (2013, s. 1289 -1291) tarafından ileri sürülen finansal raporlama kalitesinin çok boyutlu olarak

ölçümlenemeyeceği yaklaşımından farklı, finansal raporlama kalitesinin çok boyutlu bir yapı olduğu konusunda bulgular elde eden (Bkz. Al-Dmour vd., 2018, s. 10 –11) çalışma ile fikir açısından uyumludur. Bununla birlikte Al-Dmour vd. (2018) tarafından ortaya konan 4 boyutlu (Anlaşılabilirlik, Gereksinimlere Uygunluk, Karşılaştırılabilirlik ve Gerçeğe Uyun Sunum) finansal raporlama kalitesi yapısından farklılık göstermektedir.

Aşırı bilgi yükü algısı (ABYA) ölçeğinin 7 gözlenen değişkenden oluşan tek boyutlu bir yapı olduğu konusunda bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulgular araştırmada kullanılan ölçeğin oluşturucuları Williamson ve Eaker'in (2012) bulguları ile uyumludur. Son olarak algılanan finansal raporlama faydasının 5 gözlenen değişkenden oluşan tek boyutlu bir yapı olduğu konusunda bulgular elde edilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizlerinin ardından ölçüm modeli, örneklem ile uyum, gözlenen ve örtük değişkenler arasındaki yol katsayıları ve yol katsayılarının istatistiki anlamlılık düzeyleri açısından test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçüm modelinin örneklem ile uyumlu olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Gözlenen ve örtük değişkenler arasındaki ilişkiler üzerine yapılan analizlerde ise FRKD, ABYA, AFRK ve AFRF değişkenleri ile ilgili AFA sonucu elde edilen bulgular doğrulanmıştır.

Ölçüm modeli analizleri sonrası araştırmanın kuramsal modelinde ileri sürülen ilişkiler (hipotezler) test edilmiştir. Araştırma modelinin ilk hipotezi, kullanıcıların finansal rapor kullanım deneyimleri ile aşırı bilgi yükü algıları arasında ilişki olduğunu ileri süren H1 hipotezidir. Yapılan analizler sonucunda, finansal raporlama kullanım deneyiminin aşırı bilgi yükü algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı yönünde bulgu elde edilmiş ve H1 hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmanın ikinci hipotezi, finansal raporlama kullanım deneyiminin algılanan raporlama kalitesi üzerindeki etkisini ileri süren (H2) hipotezi, üçüncü hipotezi ise finansal raporlama kullanım deneyiminin algılanan finansal raporlama faydası üzerindeki etkisini ileri süren (H3) hipotezidir. Araştırma sonucunda finansal raporlama kullanım deneyiminin hem algılanan finansal raporlama kalitesi hem de algılanan finansal raporlama faydası üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Dolayısı ile H2 ve H3 hipotezi kabul edilmiştir. Elde edilen bulgular, kalite algısı üzerinde, kalite değerlendirmesi yapan tarafın, üründen gelen ipuçlarını değerlendirebilme yeterlilikleri ile ilgili olduğunu (Perrouy vd., 2006, s. 327; Walters 2003, s. 98 - 99) ileri süren görüş hattı ile tutarlıdır. Aynı zamanda deneyimin

algılanan kalite üzerinde etkisi olduğu yönünde bulgular elde eden Aqueveque (2015) ve Tong ve diğerlerinin (2019) çalışmaları ile uyumludur.

Araştırmanın dördüncü hipotezi, finansal raporlama kullanıcılarında aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi olduğunu ileri süren (H4) hipotezidir. Yapılan analizler sonucunda, aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulgular, Morunga ve Bradbury (2012) ve Henderson (2016) tarafından vurgulanan aşırı bilgi yükü ile ilgili problemlere destek sunmaktadır.

Araştırmanın son hipotezi, algılanan finansal raporlama kalitesinin, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde etkisi olduğunu ileri süren (H5) hipotezidir. Analizler sonucunda algılanan finansal raporlama kalitesinin algılanan finansal raporlama faydası üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Düzenleyici kuruluşun faydalı finansal bilginin özellikleri yaklaşımı ile uyumludur.

Araştırma sonucunda, aşırı bilgi yükü algısının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde negatif, algılanan finansal raporlama kalitesinin de algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Söz konusu bulguların yanında aynı zamanda finansal raporlama kullanım deneyiminin, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda gelecek çalışmalar için öncelikli önerimiz araştırmada kullanılan algılanan finansal raporlama kalitesi ölçeğinin geliştirilmesi konusunda olacaktır. Daha önceki bölümlerde değinildiği üzere finansal raporlama kalitesinin ölçümü ile birçok yöntem geliştirilmiş olmasına karşılık neredeyse tüm yöntemlerin finansal tablo bilgilerinin birbirleri arasındaki ilişkiler sonucunda bir kalite değerlendirmesinde bulunduğu ve çok az çalışmanın kullanıcıların finansal raporlama kalitesi algısına yönelik değerlendirme yaptığı görülmektedir. Bu çalışmanın da dahil olduğu grup (Bkz. Al-Dmour vd., 2018, s. 11; Khan ve Siang, 2014, s. 1360; Tasios ve Bekiaris, 2012, s. 68) düzenleyici kuruluşların faydalı bilginin niteliksel özelliklerini temel alan Beest vd. (2009) Modeli yöntemini takip ederek algılanan finansal raporlama kalitesini ölçümlemeye çalışmaktadır. Söz konusu yöntem, algılanan finansal raporlama kalitesi boyutlarını Kavramsal Çerçeve 2018 sürümünde belirtilen faydalı finansal

bilginin niteliksel özellikleri ile sınırlamaktadır. Bu durum Karakelleoğlu (2020, s. 38) tarafından da belirtilmektedir. Bu nedenle gelecek çalışmalara öneri olarak düzenleyici kuruluşun kalite yaklaşımından bağımsız, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden faydalanarak tüm ölçek geliştirme adımlarının uygulandığı bir algılanan finansal raporlama kalitesi ölçeğinin geliştirilmesinin gerekliliğini sunmaktayız.

Araştırma sonuçları, düzenleyici kuruluşlara genel amaçlı finansal raporlamanın başarılı bir şekilde kurgulanması, finansal rapor kullanıcılarına ise bu sistemden nasıl faydalanılabileceği konusunda önemli ip uçları vermektedir. Bilindiği üzere düzenleyici kuruluşlar, işletmeler ve finansal raporlama kullanıcıları, finansal raporlama sisteminin üçlü sac ayağını oluştururlar. Bu nedenle finansal raporlama sisteminin etkin bir şekilde işlerliğinin sağlanabilmesi için üç tarafa da belirli sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda düzenleyici kuruluşlar standart geliştirme, raporlayan işletmeler ise uygulama aşamalarında, finansal raporlarda aşırı bilgi yükü oluşumuna neden olacak uygulamalardan mümkün olduğunca kaçınması ve finansal raporlama kalite boyutlarını dikkate alması finansal raporların kendisinden beklenen faydayı sağlaması için gereklidir. Aynı zamanda kullanıcıların da finansal raporların sofistike bir bilgi kaynağı olduğunun farkında olması ve söz konusu kaynaktan fayda sağlayabilmek için tekrara dayalı çalışmalarla finansal raporlama okuryazarlığını geliştirmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (2013). *Mali Tablolar Analizi* (15. Baskı). İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık
- Akmal, M., Syed, A. A. S. G., and Shaikh, F. M. (2012). Decision usefulness, truth and accounting: A philosophical approach. *Journal of Business Strategies*, 6(1), 40-57.
- Al-Dmour, A.H., Abbod, M., and Al-Qadi, N.S. (2018). The Impact of the Quality of Financial Reporting on Non-Financial Business Performance and the Role of Organizations Demographic'Attributes (Type, Size and Experience). *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22(1), 1-18.
- Alzeban, A. (2018). CEO involvement in selecting CAE, internal audit competency and independence, and financial reporting quality. *Journal of Business Economics and Management*, 19(3), 456-473.
- Armstrong, C. S., Guay, W. R., and Weber, J. P. (2010). The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of accounting and economics*, 50, 179-234.
- Anand, K. N. (1997). Quality: An evolving concept. *Total Quality Management*, 8(4), 195-200.
- Anderson, N. (2018). 'The deteriorating usefulness of financial report information and how to reverse it': a practitioner view. *Accounting and Business Research*, 48(5), 494-496.
- Aqueveque, C. (2015). The influence of experts' positive word-of-mouth on a wine's perceived quality and value: the moderator role of consumers' expertise. *Journal of Wine Research*, 26(3), 181-191.
- Aren, S. (2003). *Yöneticilerin Kar Yönetimi ile İlgili Tutumları ve İMDB'de Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baik, B., Han, S. Y., Kim, B. H., and Oh, S. (2020). Financial reporting quality of privately held firms: evidence from private corporations versus limited companies. *Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics*, 1-24.
- Bajra, U., and Čadež, S. (2018). Audit committees and financial reporting quality: The 8th EU Company Law Directive perspective. *Economic Systems*, 42, 151-163.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., and Lang, M. H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498.
- Bassemir, M., and Farkas, Z., N. (2018). IFRS adoption, reporting incentives and financial reporting quality in private firms. *Journal of Business Finance and Accounting*, 45, 759-796.
- Bawden, D., Holtham, C., and Courtney, N. (1999). Perspectives on information overload. *Aslib Proceedings*, 51(8), 249-255.
- Bawden, D., and Robinson, L. (2009). The dark side of information: overload, anxiety and other paradoxes and pathologies. *Journal of Information Science*, 35 (2), 180-191.

- Beest, F. V., Braam, G. J. M., and Boelens, S. (2009). Quality of Financial Reporting: measuring qualitative characteristics. Working Paper 1-41. <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/74896/74896.pdf> (Erişim Tarihi: 01.11.2021).
- Beuselinck, C., and Manigart, S. (2007). Financial reporting quality in private equity backed companies: The impact of ownership concentration. *Small Business Economics*, 29, 261-274.
- Beyer, A., Cohen, D. A., Lys, T. Z., & Walther, B. R. (2010). The financial reporting environment: Review of the recent literature. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 296-343.
- Biddle, G. C., Hilary, G., and Verdi, R. S. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency?. *Journal of Accounting and Economics*, 48, 112-131.
- Bigus, J., and Hillebrand, C. (2017). Bank relationships and private firms' financial reporting quality. *European Accounting Review*, 26(2), 379-409.
- Braam, G., and Van Beest, F. (2013). Conceptually-based financial reporting quality assessment. An empirical analysis on quality differences between UK annual reports and US 10-K reports. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 9(10), 1281-1301.
- Bravo, F., and Reguera-Alvarado, N. (2018). Do independent director's characteristics influence financial reporting quality?. *Spanish Journal of Finance and Accounting*, 47 (1), 25-43.
- Bushman, R. M., and Smith, A. J. (2001). Financial accounting information and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, 32, 237-333.
- Cagle, M. N. (2020). Mali tablo ve dipnotlarda kalite kavramının değerlendirilmesi: Sistematik literatür analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 122-144.
- Cao, Y., Myers, L. A., and Omer, T. C. (2012). Does company reputation matter for financial reporting quality? Evidence from restatements. *Contemporary Accounting Research*, 29(3), 956-990.
- Carrera, N., Sohail, T., and Carmona, S. (2017). Audit committees' social capital and financial reporting quality. *Accounting and Business Research*, 47(6), 633-672.
- Cascino, S., Clatworthy, M., Osma, B. G., Gassen, J., Imam, S. and Jeanjean, T. (2014) Who Uses Financial Reports and for What Purpose? Evidence from Capital Providers, *Accounting in Europe*, 11(2), 185-209.
- Cascino, S., Clatworthy, M. A., García Osma, B., Gassen, J., and Imam, S. (2021). The usefulness of financial accounting information: Evidence from the field. *The Accounting Review*, 96(6), 73-102.
- Casey Jr, C. J. (1980). Variation in accounting information load: The effect on loan officers' predictions of bankruptcy. *Accounting Review*, 55(1), 36-49.
- Çavuş, G. (2018). *Finansal Raporlama Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Finansal Raporların Kalitesinin Ölçümüne İlişkin Yaklaşımlar: BİST İmalat Sektöründe Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Cemalcılar, Ö. Muhasebenin temel kavramları. *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 8(1), 126-134.
- Chen, H., Tang, Q., Jiang, Y., and Lin, Z. (2010). The role of international financial reporting standards in accounting quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 21(3), 220-278.
- Chen, F., Hope, O. K., Li, Q., and Wang, X. (2011). Financial reporting quality and investment efficiency of private firms in emerging markets. *The Accounting Review*, 86(4), 1255-1288.
- Chen, F., Hope, O. K., Li, Q., and Wang, X. (2015). Flight to quality in international markets: Political uncertainty and investors' demand for financial reporting quality. <https://ir.nsf.gov.cn/paperDownload/1000013406094.pdf> (Erişim Tarihi: 01.11.2021).
- Chewning jr, E.G., and Harrell, A.M. (1990). The effect of information load on decision makers' cue utilization levels and decision quality in a financial distress decision task. *Accounting, Organizations and Society*, 15(6), 527- 542.
- Christensen, H.B., Lee, E., Walker, M., and Zeng, C. (2015). Incentives or standards: what determines accounting quality changes around IFRS adoption?. *European Accounting Review*, 24(1), 31-61.
- Costello, A. M., and Moerman, R.,W. (2011). The impact of financial reporting quality on debt contracting: Evidence from internal control weakness reports. *Journal of Accounting Research*, 49(1), 97-136.
- Demir, V. (2009). Finansal raporlama uygulamalarına karşı farklı yaklaşımlar. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, (28), 73-92.
- Daske, H., and Gebhardt, G. (2006). International financial reporting standards and experts' perceptions of disclosure quality. *Abacus*, 42(3-4), 461-498.
- Davern, M., Gyles, N., Hanlon, D., and Pinnuck, M. (2019). Is Financial Reporting Still Useful? Australian Evidence. *Abacus*, 55(1), 237-272.
- Dechow, P., Ge, W., and Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 344-401.
- Dechow, P. M., and Dichev, I. D. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59.
- DeFond, M. L. (2010). Earnings quality research: Advances, challenges and future research. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 402-409.
- Dehaan, E., Hodge, F., and Shevlin, T. (2013). Does voluntary adoption of a clawback provision improve financial reporting quality?. *Contemporary Accounting Research*, 30(3), 1027-1062.
- Diaz, J., Martin, G. W., and Thomas, W. B. (2017). Financial reporting quality and auditor locality contagion. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 36(4), 71-87.
- Doğan, İ. (2016). *Denetim komitesinin finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Dou, Y., Hope, O. K., Thomas, W. B., and Zou, Y. (2018). Blockholder exit threats and financial reporting quality. *Contemporary Accounting Research*, 35(2), 1004-1028.
- Duman, H. (2010). *Kamunun aydınlatılması ilkesi kapsamında kazanç yönetimi uygulamalarının finansal raporlama kalitesi ve şirket performansı üzerine etkisi: İmkb'de bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Drake, M. S., Hales, J. and Rees, L. (2019). Disclosure overload? A professional user perspective on the usefulness of general purpose financial statements. *Contemporary Accounting Research*, 36(4), (Winter 2019), 1935–1965.
- Elliott, B. and Elliott, J. (2017). *Financial Accounting and Reporting*. (18nd Edition) UK: Pearson.
- Eppler, M., and Mengis, J. (2004). The concept of information overload: A review of literature from organization science, accounting, marketing, MIS, and related disciplines. *The Information Society*, 20(5), 325–344.
- Erdoğan, M. (1988). Bir bilgi sistemi olarak muhasebe. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 107-114.
- Erdoğan, M. (2012). Denetime Giriş ve Denetim Standartları. M.Erdoğan (Denetim), *Denetim İçinde* (s. 2-19). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Ferrero, M. J. (2014). Consequences of financial reporting quality on corporate performance: Evidence at the international level. *Estudios de Economía*, 41(1), 49-88.
- Gassen, J., and Schwedler, K. (2010). The decision usefulness of financial accounting measurement concepts: Evidence from an online survey of professional investors and their advisors. *European Accounting Review*, 19 (3), 495-509.
- Garrett, J., Hoitash, R., and Prawitt, D. F. (2014). Trust and financial reporting quality. *Journal of Accounting Research*, 52(5), 1087-1125.
- Gaynor, L. M., Kelton, A. S., Mercer, M., and Yohn, T. L. (2016). Understanding the relation between financial reporting quality and audit quality. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 35(4), 1-22.
- Gill-de-Albornoz, B., and Rusanescu, S. (2018). Foreign ownership and financial reporting quality in private subsidiaries. *Spanish Journal of Finance and Accounting/Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 47(2), 181-213.
- Gomariz, M. F. C., and Ballesta, J. P. S. (2014). Financial reporting quality, debt maturity and investment efficiency. *Journal of Banking and Finance*, 40, 494-506.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Gürbüz, S., (2019). *AMOS ile Yapısal Eşitlik Modellemesi*. (1. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Ham, C., Lang, M., Seybert, N., and Wang, S. (2017). CFO narcissism and financial reporting quality. *Journal of Accounting Research*, 55(5), 1089-1135.
- He, G. (2015). The effect of CEO inside debt holdings on financial reporting quality. *Review of Accounting Studies*, 20, 501-536.

- Healy, P. M. and Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 405-440.
- Henderson, S. (2016). *Users' Perceptions of Financial Statement Note Disclosure and the Theory of Information Overload*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. ABD Arizona: Northcentral Üniversitesi
- Hjelström, A., Hjelström T. and Sjögren, E. (2014) "Decision Usefulness Explored – An Investigation Of Capital Market Actors' Use Of Financial Reports". <https://silo.tips/download/an-investigation-of-capital-market-actors-use-of-financial-reports> (Erişim Tarihi: 31.10.2021).
- Hope, O. K., Thomas, W. B., and Vyas, D. (2013). Financial reporting quality of US private and public firms. *The Accounting Review*, 88(5), 1715-1742.
- Höglund, H., and Sundvik, D. (2016). Financial reporting quality and outsourcing of accounting tasks: Evidence from small private firms. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, 35, 125-134.
- Huang, H. W., Green, E. R., and Lee, C. C. (2012). CEO age and financial reporting quality. *Accounting Horizons*, 26 (4), 725-740.
- Hwang, M. I., and Lin, J. W. (1999). Information dimension, information overload and decision quality. *Journal of Information Science*, 25(3), 213-218.
- Iselin, E. R. (1998). The effect of information load and information diversity on decision quality in structured decision task. *Accounting, Organizations and Society*, 13(2), 147-164.
- Jackson, T. W., and Farzaneh, P. (2012). Theory-based model of factors affecting information overload. *International Journal of Information Management*, 32, 523-532.
- Jha, A. (2019). Financial reports and social capital. *Journal of Business Ethics*, 155(2), 567-596.
- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228.
- Karagül, A. A., ve Özdemir, A. (2010). Finansal bilgi kalitesinin analitik hiyerarşi süreci tekniğiyle değerlendirilmesi: bankacılık sektörü uygulaması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10(3), 43-58.
- Karakelleoğlu, İ., M. (2020). *Finansal raporlama kalitesine etki eden muhasebe kültürüyle ilişkili faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karğın, M., ve Arıcı, N. D. (2015). Muhasebe Bilgilerinin Kalitesini Ölçmeye Yönelik Bir Çalışma: Borsa İstanbul Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 1-22.
- Karğın, M., Aktaş, R., ve Arıcı, N. (2015). Kurumsal Yönetimin Finansal Raporlama Kalitesindeki Rolü: Borsa İstanbul Üzerine Karşılaştırmalı Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 501-519.

- Kavut, L. ve Adiloğlu, B. (2016). Türkiye'de Bağımsız Denetimin Gelişimi: Dünden Bugüne. G. Yücel (Editör), *Seçmeler* içinde (s. 35-61). İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları No:75
- Kaya, İ., ve Akbulut, D. H. (2018). İhtiyatlılık kavramı üzerine yeniden düşünmek: teorik ve ampirik literatürden kanıtlar. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, 173 – 202.
- Khan, M. N. A. A., Siang, L. H. (2014). The Effect of Perceived Usefulness and Perceived Quality Towards the Intention to Use Internet Financial Reporting in Malaysia. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 21(8), 1357 – 1364.
- Kieso, D. E., Weygandt, J.J. and Warfield T.D. (2014). *Intermediate Accounting: IFRS Edition* (2nd Edition). USA: John Wiley and Sons.
- Koo, D. S., Ramalingegowda, S., and Yu, Y. (2017). The effect of financial reporting quality on corporate dividend policy. *Review of Accounting Studies*, 22, 753-790.
- Krishnan, J., Wen, Y., and Zhao, W. (2011). Legal expertise on corporate audit committees and financial reporting quality. *The Accounting Review*, 86(6), 2099-2130.
- Kusnadi, Y., Leong, K. S., Suwardy, T., and Wang, J. (2016). Audit committees and financial reporting quality in Singapore. *Journal of Business Ethics*, 139(1), 197-214.
- Kurulgan, M., ve Argan, M. (2006). Yeni kitap seçiminde etkili olan biçimsel faktörlerin okuyucu perspektifinden değerlendirilmesi. *Bilgi Dünyası*. 7(2), 230-249.
- Lam, L. W. (2012). Impact of competitiveness on salespeople's commitment and performance. *Journal of Business Research*, 65, 1328-1334.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A., and Vishny, R. W. (1998). Law and finance. *Journal of Political Economy*, 106(6), 1113-1155.
- Labelle, R., Gargouri, R. M., and Francoeur, C. (2010). Ethics, diversity management, and financial reporting quality. *Journal of Business Ethics*, 93(2), 335-353.
- Larcker, D. F., and Richardson, S. A. (2004). Fees paid to audit firms, accrual choices, and corporate governance. *Journal of Accounting Research*, 42(3), 625-658.
- Laud, R. L., and Schepers, D. H. (2009). Beyond transparency: Information overload and a model for intelligibility. *Business and Society Review*, 114(3), 365-391.
- Lawrence, A. (2013). Individual investors and financial disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 56, 130-147.
- Lev, B. (2018). The deteriorating usefulness of financial report information and how to reverse it. *Accounting and Business Research*, 48(5), 465-493.
- Li, F. (2008). Annual report readability, current earnings, and earnings persistence. *Journal of Accounting and Economics*, 45, 221-247.
- Lobo, G. J., Xie, Y., and Zhang, J. H. (2018). Innovation, financial reporting quality, and audit quality. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 51, 719-749.
- Luo, J. H., Li, X., and Chen, H. (2018). Annual report readability and corporate agency costs. *China Journal of accounting research*, 11, 187-212.

- McCartney, S. (2004). The use of usefulness: An examination of the user needs approach to the financial reporting conceptual framework. *Journal of Applied Accounting Research*, 7(2), 52-79.
- Mendez, C., F., Garcia, A., R., and Pathan, S. (2017). Monitoring by busy and overlap directors: An examination of executive remuneration and financial reporting quality. *Spanish Journal of Finance and Accounting/Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 46(1), 28-62.
- Meyere, D. M., Bauwhede, V. H., and Cauwenberge, V. P. (2018). The impact of financial reporting quality on debt maturity: the case of private firms. *Accounting and Business Research*, 48(7), 759-781.
- Misra, S., and Stokols, D. (2012). Psychological and health outcomes of perceived information overload. *Environment and Behavior*, 44(6), 737-759.
- Morunga, M., and Bradbury, M. E. (2012). The impact of IFRS on annual report length. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(5), 47-62.
- Mukherjee, S. P. (2019). *Quality Domains and Dimensions*. Springer.
- Öğücü Şen, F. (2017). *Kurumsal Yönetişim ve Finansal Raporlama Kalitesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özdemir, F. S. (2019). Finansal raporlama standartlarının bilgi asimetrisini azaltıcı rolüne dair teorik inceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(3), 581-602.
- Özer, A., Argan, M. T., and Argan, M. (2013). The effect of mobile service quality dimensions on customer satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 99, 428-438.
- Özkara, B. Y. (2015). *Tüketicilerin Çevrimiçi Bilgi Aramaları Bağlamında Akış Deneyiminin Bilgiden Tatmin Üzerindeki Etkisinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özkan, A., Güngör Tanç, Ş., ve Tanç, A. (2008). Finansal tablo dipnotlarının kamuyu aydınlatmadaki öneminin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *World of Accounting Science*, 10(3).
- Paiva, I. S. (2018). Contracting debt and the quality of financial reporting in private firms. *Contaduría y administración*, 63(3), 1-18.
- Palazuelos, E., Crespo, Á. H., and del Corte, J. M. (2018). Effect of perceived default risk and accounting information quality on the decision to grant credit to SMEs. *Risk Management*, 20(2), 121-141.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., and Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.
- Park, K. (2018). Financial reporting quality and corporate innovation. *Journal of Business Finance and Accounting*, 45, 871-894.
- Perrouy, J. P., d'Hauteville, F., and Lockshin, L. (2006). The influence of wine attributes on region of origin equity: An analysis of the moderating effect of consumer's perceived expertise. *Agribusiness: An International Journal*, 22(3), 323-341.

- Peyravan, L. (2016). *Financial Reporting Quality and Dual-Holding Of Debt and Equity*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kanada: Toronto Üniversitesi
- Pijpers, G. (2010). *Information overload: A system for better managing everyday data*. John New Jersey and Canada: Wiley and Sons.
- Radin, A. J. (2007). Have we created financial statement disclosure overload?. *The CPA Journal*, 77(11), 6-9.
- Rahmani, H., and Jabari, H. (2015). A Model for evaluating the impacts of qualitative characteristics on the usefulness of financial reporting. *International Journal of Management, Accounting and Economics*, 2(4), 293-311.
- Rajgopal, S., and Venkatachalam, M. (2011). Financial reporting quality and idiosyncratic return volatility. *Journal of Accounting and Economics*, 51,1-20.
- Reeves, C. A., and Bednar, D. A. (1994). Defining quality: alternatives and implications. *Academy of Management Review*, 19(3), 419-445.
- Revsine, L., Collins D.W., Johnson, W.B., Mittelsteadt, H.F. and Soffer, L.C. (2015) *Financial Reporting and Analysis* (6nd Edition). USA New York: McGrawHill
- Ross, F. J. (2016). The information content of accounting reports: An information theory perspective. *Information*,7,48. 1-23.
- Sağlam, N. ve Yolcu, M. (2014). *Türkiye Denetim Standartlarına Göre Finansal Tabloların Bağımsız Denetimi ve Raporlanması*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık
- San Miguel, J. G. (1976). Human information processing and its relevance to accounting: a laboratory study. *Accounting, Organizations and Society*, 1(4), 357-373.
- Saygılı, Ş. (2003). Bilgi ekonomisine geçiş sürecinde Türkiye ekonomisinin dünyadaki konumu. Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Stratejik Araştırmalar Dairesi Başkanlığı, Yayın No. DPT, 2675. <https://www.transanatolie.com/turkce/turkiye/Turkiye%20Gercekleri/bilgiekonomisi-dpt.pdf> Erişim Tarihi: 21/12/2021
- Selimoğlu, S. K., ve Yeşilçelebi, G. (2014). Mesleki Aidiyetin Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Bağımsız Denetçiler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 27-52.
- Schick, A. G., Gordon, L. A., and Haka, S. (1990). Information overload A temporal approach. *Accounting, Organizations and Society*, 15(3), 199-220.
- Shenk, D. (1997). *Data smog*. USA New York: HarperCollins Publishers. (6nd Edition). McGrawHill
- Simnett, R. (1996). The effect of information selection, information processing and task complexity on predictive accuracy of auditors. *Accounting, Organizations and Society*, 21(7-8), 699-719.
- Sloan, R. G. (2001). Financial accounting and corporate governance: a discussion. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1-3), 335-347.
- Snowball, D. (1980). Some effects of accounting expertise and information load: An empirical study. *Accounting, Organizations and Society*, 5(3), 323-338.
- Spiceland, J.D., Sepe, J.F., Nelson, M.W. And Thomas, W.B. (2014). *Intermediate Accounting* (8nd Edition). USA: McGrawHill

- Stolowy, H., Lebas, M.J. and Ding, Y. (2013). *Financial Accounting and Reporting: A Global Perspective* (4nd Edition). UK: Cengage Learning EMEA.
- Sultanoğlu, B. (2019). Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve: değişiklikler ve karşılaştırmalar. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 57, 195-220.
- Sun, J. (2005). *Financial Reporting Quality, Capital Allocation Efficiency, and Financing Structure: An International Study*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. ABD Denver: Colorado Üniversitesi
- Sutton, D. B., Cordery, C. J., and van Zijl, T. (2015). The purpose of financial reporting: The case for coherence in the conceptual framework and standards. *Abacus*, 51(1), 116-141.
- Swain, M. R., and Haka, S. F. (2000). Effects of information load on capital budgeting decisions. *Behavioral Research in Accounting*, 12, 171-198.
- Şeker, Y. (2020). *Finansal Raporlama Kalitesi ile Çevresel Sosyal ve Kurumsal Yönetim (ESG) Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Uluslararası Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şengel, S. (2005). Bilgi Sunma Aracı Olarak Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları Web Siteleri İçerik Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 174-183.
- Şengel, S. (2011). Türkiye’de muhasebe meslek elemanı talebi üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 167-180.
- Şensoy, N. Önemlilik Ne Kadar Önemli?. *TIDE Academia Research*, 2, 231-248.
- Tasios, S., and Bekiaris, M. (2012). Auditor's perceptions of financial reporting quality: the case of Greece. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(1), 57.
- Timbate, L., and Park, C. K. (2018). CSR performance, financial reporting, and investors’ perception on financial reporting. *Sustainability*, 10, 522, 1-16.
- Tong, L., Lin, H., and Zhang, P. (2019). “I don't understand it so it can't be good”: Users' acg domain expertise and perceived quality of video tags. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 56(1), 780-782. DOI: 10.1002/pra2.00174 (Not: Atıf bilgileri Google Akademik veri tabanından verilmiştir.)
- Tschopp, D., Barney, D., and Dean, P. C. (2018). The readability of financial statement note disclosures. *International Journal of Business, Accounting, and Finance*, 12(1), 63-75.
- Tuttle, B., and Burton, F. G. (1999). The effects of a modest incentive on information overload in an investment analysis task. *Accounting, Organizations and Society*, 24, 673-687.
- Walters, W. H. (2003). Expertise and evidence in the assessment of library service quality. *Performance Measurement and Metrics*. 4(3), 98-102.
- Wang, F., Zhu, Z., and Hoffmire, J. (2015). Financial reporting quality, free cash flow, and investment efficiency. In SHS Web of Conferences (Vol. 17, p. 01027). EDP Sciences. DOI: 10.1051/shsconf/20151701027

- Wang, X., Cao, F., and Ye, K. (2018). Mandatory corporate social responsibility (CSR) reporting and financial reporting quality: Evidence from a quasi-natural experiment. *Journal of Business Ethics*, 152, 253-274.
- Williamson, J. and Eaker, P. E., The information overload scale. Asist 2012. <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/meet.14504901254> (Erişim Tarihi: 27.12.2021).
- Yařhođlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keřfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakóltesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yurisandi, T., and Puspitasari, E. (2015). Financial Reporting Quality-Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 211, 644-652.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: a means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2-22.
- Zhang, B., Wei, H., and Ma, L. (2016). Does Financial Reporting Quality Affect Optimal Capital Structure? Evidence from China. *Frontiers of Business Research in China*, 10(3), 432 – 450.
- Zhou, T., Xie, J., and Li, X. (2017). Financial reporting quality and idiosyncratic return volatility: Evidence from China. *Emerging Markets Finance and Trade*, 53, 835-847.
- Http-1: www.turmob.org.tr/ekutuphane/Read/b59b9f3d-51c8-4464-b712-923c21a27c88 (Erişim Tarihi: 31.10.2021)
- Http-2: <https://www.galloğlu.com/blog/bagimsiz-ornekleme-t-test-SPSS-independent-sample-t-test> (Erişim Tarihi : 30.11.2021)

MEVZUAT

- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, (2018), Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve 2018 Sürümü
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, (2013), KKS1
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, (2013), BDS 220